Evangélikus Élet

EVANGÉLIKUS HETILAP • *www.evangelikus.hu* *80. évfolyam, 34–35. szám* ■ *2015. augusztus 23–30.* ■ *Szentháromság ünnepe után 12–13. vasárnap* Ára: 550 Ft

Tisztelt Olvasóink! Az Evangélikus Élet következő lapszáma szeptember 6-i dátummal jelenik meg, 275 forintos áron. Értesítjük továbbá olvasóinkat, hogy szerkesztőségünk augusztus 17–26. között zárva tart.

„Egy emberi élet csak azután kerülhet »pozitív energiamérlegbe« a teremtésben, a földön, ha lelkierejével, fizikai munkájával, szerény életformájával és szellemi hatásával képes az életével elkerülhetetlenül együtt járó környezeti terhelést a környezetére és az abban élők felfogására gyakorolt hatással ellensúlyozni."

Mire is születtünk? ▶ *11. oldal*

„Az arab világban érvényes törvényszerűségek nem azonosak a Nyugat működését meghatározó kategóriákkal."

Interjú Rostoványi Zsolt professzorral ▶ *18–19. oldal*

Amiről az ordinációs napló beszél – Égtájoló ▶ *3. oldal*
Hóman Bálint cikke a Szent István-kultuszról ▶ *5. oldal*
Mire tanítja Európát a menekülthelyzet? ▶ *10. oldal*
Hitoktatás – tapasztalatok és lehetőségek ▶ *22. oldal*
Mézeskalács házikók a világ végén ▶ *24. oldal*
Melléklet: ÚTITÁRS – magyar evangéliumi lap

GYULA VEZÉR ELFOGÁSA – KÉPES KRÓNIKA (1358)

Örökkévaló Istenünk, aki csodálatos vagy népünk szentjeiben is, a nemzetek mostani megpróbáltatásai közt bizalommal emeljük Hozzád szívünket. Hálát adunk Neked, hogy Szent István örökségét megőrizted, népünket hálátlansága ellenére sem hagytad magára, megpróbáltatásai után felemelted, és ősi hitének megőrzéséhez bőséges kegyelmet adtál. Reményt nyújtasz, hogy országunk békében fejlődhessék. Hálaadásunk bizonyságául megújítjuk szent ígéretünket: Tieid vagyunk. Tieid akarunk lenni üdvözítő hitünk megvallásában, Egyházunk szeretetében, a jog és igazság tiszteletében, a keresztény törvények megtartásában, közéletünk és családi életünk tisztaságában, a felebaráti szeretet gyakorlásában, kötelességeink buzgó teljesítésében embertársaink és nemzetünk igazi javára.

Kérjük alázattal felvilágosító és megerősítő kegyelmedet, hogy fogadásunkat állhatatosan teljesítve, nemzetünk minden rétege és minden családja egy szívvel-lélekkel vallhassa: Dicsőség, tisztelet és imádás legyen Neked, Gondviselő Istenünk, aki élsz és uralkodol kezdettől fogva, most és mindörökké. Amen.

Forrás: Szent István tisztelete. Szerk. Török József. Szent István Társulat, Budapest, 1988.

Maradandó örökségünk a kereszténység

Ízelgetem az ősi településneveket a szépen rendbe szedett Szent István-összeállításban: *Királylehota, Kalotaszentkirály, Királylak, Szabadszentkirály…* Mindnek ritmusa van, emlékek kötődnek hozzájuk. A legszebb, hogy bennük van maga az államalapító és egyházteremtő *Szent István.*

Ott szerepel a nevekben többnyire a szent is, ami első királyunk apostoli, hittérítő munkájára emlékeztet. A kivétel *Túristvándi,* ott viszont a falu határában az ősi vízimalom mindenképp erős vonzerő.

Királylehota *Stróbl Alajos* kastélyáról híres, Kalotaszentkirály ajándékul kapott egy Szent István-mellszobrot, *Szentkirályszabadja* pedig *Radnótihoz* kapcsolódik – igaz, ez szomorú emlék, ott írta a költő az utolsó versét.

A Szent Istvánhoz köthető települések szövetséget alkotnak, jelenleg huszonegy község tartozik hozzájuk. Tavaly az erdélyi *Marosszentkirályon* tartottak szép találkozót, egy híján minden Szent István-falu képviseltette magát, összesen négyszázan voltak szerte a Kárpát-medencéből.

Eltelt immáron 977 év az államalapító halála óta, s a király legendás alakja ma is formálja életünket. Csak a néplélek képes arra, hogy a királyi életművet a nemzeti tudat részévé formálja: hiába lett volna minden állami akarat, ha a nép nem teszi magáévá a keresztény örökséget, a magyar államiságot. Volt persze felső akarat, kezdve *László* királlyal, aki kezdeményezte, hogy nagyapjának megvakítóját, István királyt szentté avassák. Ekkor első királyunk már legendává magasztosult családtagjaival együtt, sőt a Szent Jobb tisztelete is erre az időre nyúlik vissza.

Aztán időről időre előtérbe került Szent István öröksége: a három részre szakadt ország lantosai hozzá fohászkodtak. Egy protestáns prédikátor Szent Istvánt a zsidó történelemmel állította párhuzamba. *Mária Teréziával* folytatódik a sor, ő hozatta haza Raguzából, a mai Dubrovnikból a törökök által elhurcolt Szent Jobbot, hogy a kultusz tovább folytatódjon.

Aztán a 19. század költészete mutatja, hogy milyen mélyen él a szívekben szent királyunk: nemcsak a költőket ihlette meg, hanem az olvasók is szívesen mélyedtek el a vele kapcsolatos művekben. *Gyóni Gézát* is említhetjük, hiszen a szibériai hadifogságban a nagy evangélikus költő a Szent Jobbhoz folyamodott, hogy segítse a magyarokat talpra állni. 1916-ban írta a verset, akkor még nem volt reménytelen magyar szempontból a nagy háború. Tudjuk, mi következett: a költő meghalt, sírját ma sem találják, és rövidesen sírba szállt a történelmi Magyarország is.

ISTVÁN KIRÁLY LOVAGI DÍSZBEN – KÉPES KRÓNIKA (1358)

Az igazi nagy reveláció 1938-ban következett, az eucharisztikus világkongresszus évében, amikor Budapest és Magyarország a kereszténység egyik középpontja lehetett. Itt járt *Eugenio Pacelli* bíboros, a későbbi *XII. Piusz* pápa is és rengeteg más magas egyházi és közjogi méltóság. Ez Szent István halálának kilencszázadik évfordulója volt, mi talán megérjük az ezrediket. Az idén nyolcvanadik évfolyamában járó *Evangélikus Életben* ekkor *Hóman Bálint* cikkét közölték István királyról, a tanulmány gondolatai ma is bátran idézhetők, sőt olvasmányosak.

Sanyarú évtizedek jöttek ezután. Hóman Bálintot meghurcolták, börtönbe vetették, ott is halt meg. Szent Istvánról pedig keveset beszéltek, s persze célirányosan, „proletár" módon. Ünnepe alkotmányünnep lett, államáról pedig azt mondták, hogy elhal, mint minden más állam, hogy átadja helyét a népek közösségének. Tudjuk, mi következett.

Még a Kádár-korszakban, de már annak bomlása idején született meg az ikonikus mű, az *István, a király,* amely több rendezésben született újjá, s ma is tömegeket vonz.

Már az első változat áthallása is nyilvánvaló: a lázadó *Koppány* holttestét hiába kérik Istvántól, a fiatal király hajthatatlan, mint ahogy *Kádár* sem engedte eltemetni *Nagy Imrét.* Koppány felnégyelt teteme négy vár bástyáján hirdette, hogy így jár mindenki, aki szembeszegül első királyunkkal. A temetést az ősi magyar hitvilág is kötelezővé tette, de István szakított a hagyománnyal. Gyenge kézzel nem is tudott volna maradandót alkotni.

Volt más áthallás is: István német lovagokkal vívta csatáját Koppánnyal, Nagy Imre hívei szovjet tankokkal vették fel a harcot. Egyik ismerősöm, akivel együtt vittük kutyánkat őrzővédő tanfolyamra, egyszer azt találta mondani, hogy szívében mindenki kicsit Koppány. Hozzá kell tenni, hogy erősen szocialista volt az illető, Kádárnak köszönhette, hogy magas polcra jutott.

Van persze bőven ellenpélda: másik ismerősünk – orvosprofesszor – rendetlen kutyájukat nevezte el Koppánynak. Mélyen hívő katolikus családról van szó, amúgy minden gyermek és unoka ősi magyar keresztnevet kap. Nekik Szent István és a többi Árpád-házi szent nem iskolai tanulmány. Hozzá is fohászkodnak vasárnaponként a misén.

Mi, evangélikusok másként látjuk, de a tiszteletben osztozunk. *Horthy Miklós* a Szent Jobb-körmenetek élén haladt, pedig református volt. Szocialista létére *Németh Miklós,* a Kádár-korszak utolsó miniszterelnöke is felújította ezt a hagyományt, lett belőle nagy felháborodás. Már akkor mondogatták, hogy tetemcafatnak hódolt. Később ugyanezek az emberek a Szent Koronát sapkának nevezték, s ekkor a protestánsok többsége is felháborodott, bár jól tudjuk, hogy a ma ismert Szent Korona nem lehetett István fején. A Jobbik folytatta az István király elleni kései harcot. Nemrég beszéltem egyik harcos hívükkel, igazi szittyával, aki szerint első királyunk volt a legnagyobb áruló. Ki is fejtette, miért; én kíváncsiságból végighallgattam, aztán reménytelennek ítéltem a helyzetet, magára hagytam tévhitével.

A legszebb hasonlatot Szent Istvánnal, a történelmi állammal kapcsolatban a Duna tévében hallottam. A Kárpát-medence akkor kezdett új politikai életet – sok szomszédos állam nagy felháborodására –, azóta Szent Istvánt együtt ünnepeljük „az új kenyérrel". Egykori főnököm, *Marosi Barna,* a hírneves erdélyi irodalmár, *Molter Károly* fia mondta: „Nézd a történelmi Magyarország térképét, mint egy frissen kisült kenyér, olyan szép."

Tényleg gyönyörű. Olyan szép, mint Szent Istvántól származó örökségünk: a történelmi Magyarország és a kereszténység.

■ B. Walkó György

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Mennyei Atyánk, akihez a Krisztusban nyert bizalommal szólhatunk, segíts, hogy könyörgésünket valóban a beléd vetett bizalom formálja.

[Lektor:] Könyörgünk hozzád, mennyei Atyánk, azért a teremtettségért, amely egyre nehezebben szenvedi el a rajta ütött sebeket. Az időjárás felborult rendje, az egyre fogyó tiszta víz, a fullasztó levegő, a szemétdombbá váló erdők, a kipusztuló állat- és növényfajok gyógyulás után kiáltanak. Te látod, Atyánk, mérhetetlen felelőtlenségünket és cinizmusunkat, amellyel mindannyian szennyezzük világunkat, és szemléljük pusztulását. Kérünk, ébressz pont akkora felelősségérzetet mindannyiunkban, amennyi elég ahhoz, hogy saját magunk megtegyük világunkért azt, amit nekünk kell megtennünk. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] A nyári időszak végén hálát adunk neked azért, hogy adtál időt és lehetőséget a kikapcsolódásra, a töltekezésre, a megújulásra. Kérünk, te segíts bennünket, hogy megújult erővel indulhassunk el az új tanévben, munkaévben. Kérünk, add, hogy a nyári élmények a te közelségedben megtartó erővé váljanak fiataljaink számára, akik egyházi, gyülekezeti táborainkban lehettek együtt. Könyörgünk azokért is, akiknek nem jutott pihenés ezen a nyáron, és azokért is, akik nem tudnak újra munkához látni, mert nincs munkahelyük. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Könyörgünk egyházadért, gyülekezetünkért. Adj elénk feladatokat, és adj leleményességet, hogy betölthessük azt a hivatást, amelyre elhívtál bennünket. Tölts el bennünket a benned való bizalom örömével és biztonságérzetével, és segíts, hogy közösségeinkben is ezt élhessék át mindazok, akikben felébresztetted az örök öröm és az örök biztonság utáni vágyat. Kérünk, tégy mindannyiunkat az új szövetség szolgáivá, amelyet kötöttél velünk Jézus Krisztusban. Az ő nevében kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Mennyei Atyánk, minden félelmünket és megnyugvásunkat, minden bánatunkat és örömünket a te kezedbe helyezzük. Építsd és erősítsd bennünk mindazt, ami összeköt veled, segíts eldobni azt, ami bizalmatlanságot szül veled szemben. Jézus Krisztusért kérünk…

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lelkész:] Mennyei Atyánk, hálát adunk neked, hogy életünk a te kegyelmedben elrejtett életté lehet, és mindent elkészítettél számunkra, ami az élet teljességéhez szükséges. Ezért áldunk téged, és kérünk, tarts meg mindannyiunkat a benned való bizalom örökségében Jézus Krisztus, a mi Urunk által.

[Gyülekezet:] Ámen.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 12. VASÁRNAP – 2KOR 3,4–11

Megelevenítő Lélektől megelevenedett lélekkel

A VASÁRNAP IGÉJE

Megelevenedő lélek. Évtizedek óta óvónő. Az összevont csoporttal is zárásig játszik: papírállatkákat hajtogat, kánikula idején pedig vízpermetező flakonnal a kezében táncol nevetgélve a kicsikkel…

A buszvezető sem pályakezdő már. Csúcsforgalom idején nem ideges, sőt élményutazásra hívja a gyermekeket: „Gyertek nyugodtan előre az ablakhoz! Hárman is idefértek! Anyukák, ne aggódjanak: miután megálltunk, kivárom, hogy hátrébb lépjenek a gyerekek, s csak aztán nyitom ki az ajtót."

Kitört a vihar. Tombol a szél, ömlik az eső. Egy utcasaroknyi futással is bőrig lehet ázni. De felhúzzák az egyik bolt leeresztett rácsát: „Jöjjenek be! Szárítkozzanak meg! Várják ki itt bent az eső végét!"

Hétköznapi életképek. Amikor valakinek a lelkesedése megelevenít.

Mindannyian éltünk már át hasonló hétköznapi csodákat a maguk rendkívüliségében. És talán egészen rendkívülieket is a maguk hétköznapiságában. Ilyen találkozások nyomán helyreáll a megtépázott bizalom mások iránt, s magunk is lelkesek, nyitottabbak leszünk. Sajnos azt is tudjuk, milyen, amikor a betű öl: méltánytalan elutasító határozatok („a jogszabály nem ismer más lehetőséget"), fájdalmasan hosszú kórházi várólisták, igaz kritikák kíméletlen stílusban… Pedig a betű (a határozat, a lista s a kritika is) fontos. Csak lélekkel készülnének! Odafigyeléssel, a másik iránti tisztelettel…

„Az igazi értelem érez, s az igazi szív gondolkodik" – mondja a teológus, orgonista, orvos *Albert Schweitzer* egyik prédikációjában. (Miként az óvónő, a buszvezető vagy éppen a boltos cselekedetében…)

Megelevenítő Lélek. Vasárnapi igénk is betűkről, Isten törvényének betűjéről és Lélekről, az Atya és a Fiú Lelkéről szól.

Pál szívén viselte a korinthusi gyülekezet – e soknemzetiségű, társadalmi helyzet tekintetében is tág ölelésű, kis csoportjaiban aktív nagyvárosi közösség – sorsát, melynek több tagját ő keresztelte. Rossz híreket hall felőlük: széthúzás, ellenségeskedés támadt közöttük, s egyes tanítók az apostol tekintélyét is megkérdőjelezik.

Pál levelet ír, küldöttet küld, s maga is odasiet. De a látogatás nem sikerül jól, csak olaj a tűzre: sokan elfordulnak tőle, hitelesebbnek tűnő vezetők pártjára állnak. Pál továbbutazik, majd mégiscsak jó híreket kap: a kedélyek csöndesednek, újra békességben tudnak együttműködni a korinthusi testvérek. Ekkor írja le levelében igénk sorait is övéinek.

Értelmezi, magyarázza, mi történhetett, mi lehetett a gond, amelynek nem is kellett volna gondnak lennie: hogy a betű, az Isten törvényének szolgálata fontos, sőt dicsőséges e világban, de a Lélek nélkül ölni is tud. Akkor is, ha a törvény szőrszálhasogató törvényeskedés eszközévé válik – netán hatalmi érdekek mentén –, de még akkor is, ha tükörként állítjuk magunk vagy közösségünk elé, melyből hibáinkat felismerve, ám a jobbulás útját nem ismerve kétségbeesünk.

De hála Istennek, hogy törvénye használatának mintegy biztosítékául Jézus Krisztust küldte s Szentlelkét. Jézust, aki életével töltötte be a törvényt, és evangéliumában félreérthetetlen mélységében és szélességében tárta elénk a Törvényalkotó szándékát; s a Szentlelket, aki által bízunk Krisztusban, és megtanulhatjuk, hogy még Isten törvényének alkalmazása is Isten Lelke szerint (mintegy a törvény szellemében) kell, hogy végbemenjen.

Mert a betű az emberi értelem és hit számára hozzáférhetővé tesz a helyes élethez szükséges tanításokat, az evangélium és az azt megérteni segítő Lélek pedig e világi logikát meghaladó gazdagságával mutat utat életünk és közösségeink élete számára. Így vezetnek Istenhez az ő uralmát építve már itt és most közöttünk.

Jézus Krisztus – aki félreértések elkerülése végett megmondta, hogy nem eltörölni, hanem betölteni jött a törvényt – az őt hallgatók konfliktusban megszülető kérdésére válaszul rámutatott: nem az ember lett a szombatért, hanem a szombat az emberért! Azaz a teremtettség rendjének ünnepe (miként az ótestamentumi törvény többi passzusa) sem önmagáért van, és nem is az embertől vár valamiféle külsődleges hódolatot, mindenek felett való törvényi megfelelést, hanem az istenképű emberek és Isten kapcsolatáért van, Istennel való és egymás közötti kapcsolatuk megszentelésére szolgál.

Jézus Krisztusba vetjük mi is bizalmunkat – miként Pál és az egykori korinthusi testvérek. Aki értünk – e világi életünket hol lelkesebben, hol pedig gondokba gabalyodva élő testvérekért – élt. Aki értünk – érdekeik kegyetlen logikája mentén saját bűneik eltussolása céljából – őt halálra küldő emberek miatt halt meg tanulságul a bűn ártásáról; de fel is támadt, hogy felfogjuk Isten e világi gáncsoskodáson is túlmutató igenjét az ő igaz életére és tanítására. Hogy ne essünk kétségbe, s ne adjuk fel tőle kapott hivatásunkat: életünket és Isten akaratát a törvényalkotó szándéka – ne emberi érdekeink vagy biztonságvágyunk – szerint próbáljuk megérteni, bűneinket megbánjuk, és tanítása szerint igyekezzünk élni.

Akkor elcsitulnak kétségek és aggodalmak, és helyreáll a bizalom az egymásra bízottak között. Az a bizalom, amely nem omlik össze sem e világi okoskodások, sem érdekjátszmák, sem szenvedés alatt, hanem azokon túlmutat, mert általa Jézus Krisztus von magához bennünket a Lélek hétköznapi csodáival. Nála pedig örökre feloldódnak a konfliktusok, és begyógyulnak a sebek. Így tanuljuk és építhetjük Krisztusba vetett bizalommal s az ő Lelkével Isten országát közöttünk.

■ Balogné Vincze Katalin

Imádkozzunk egy középkori ének részletével és saját szavainkkal! „Jöjj, Szentlélek Isten! (…) Jöjj, áldott vigasztalás, drága vendég, lelki társ, legédesebb enyhülés: fáradságra nyugalom, hőség ellen oltalom, zokogásban könnyülés! (…) Mosd, amit a szenny belep, öntözd, ami eleped, seb fájását csillapítsd; ami dermedt, élesztgesd, ami fagyos, melengesd, ami hibás igazítsd!"

Áldj meg minket, áldd meg közösségünket, mert a megelevenítő és örök evangélium szolgálatát szeretnénk végezni környezetünkben! Erősíts meg minket, mert csak e megbocsátó szeretettel tudjuk egymást is hordozni és támogatni szolgálatunkban! Ámen.

Krisztus Jézus, mi Megváltónk

CANTATE

▶ **Énekeskönyvünk *Úrvacsora* fejezete *Luther Márton* énekeivel kezdődik. Ahogy a múlt héten ígértük: mai, összevont számunkban ezekre irányítjuk figyelmünket. A *Krisztus Jézus, mi Megváltónk* (EÉ 303) az úrvacsora tartalmát, jelentőségét megfogalmazó, tanító ének. – Elemzés és meditáció egyházzenész és lelkész tollából.**

A *Jesus Christus, unser Heiland, der von uns den Gotteszorn wandt* (EÉ 215) mintája – legalábbis részben – a *Jesus Christus, nostra salus* himnusz, amely éppúgy tíz versszakos, mint *Luther* versének eredeti formája. A két költemény alapkaraktere mégis nagyon különböző. A himnusz az oltáriszentség dicsőítése *Aquinói Tamás Lauda Sion Salvatorem* szekvenciájának stílusában. Luther pedig – egy elterjedt középkori úrvacsorahimnusz kezdetéhez kapcsolódva – kifejezésre juttatta saját reformátori szemléletét az úrvacsora méltó vételének gyakorlatáról.

Az ének a reformátor korai művei közé tartozik, 1524-ben jelent meg több énekeskönyvben is. Versformája a8, a8, b7, b8 (ez a fordításokban változni fog); kupolásan építkező dór dallama valószínűleg középkori eredetű. Magyar fordítását dallammal együtt egyetlen 16. századi forrás, *Gálszécsi István* énekeskönyve (1536/38) tartalmazza, de annyira töredékesen, hogy ez nem lehetett alapja a hagyományozódásnak.

Az *Új zengedező mennyei kar* (1743) – kotta nélküli – fordításában hűségesen visszaadja a lutheri vers mondanivalóját és figyelmeztetését. „Jézus Krisztus, mi Megváltónk, / Ki haragját elvedd rólunk / Atyádnak szenvedéseddel, / S a pokoltól megmentettél. // Hogy ezt el ne felejtenénk, / Akartad, hogy tested vennénk / A kevés földi kenyérben / S véred szőlőtő levében. // Aki járul ez asztalhoz, / Az lásson jól a dologhoz; / Mert ki méltatlanul mégyen, / Az életért halált vészen. (…) // Ez asztal nem használ néked, / Ha magadban van reményed." (ÚZMK 1743, 282, 1–3. és 8. versszak)

Jó kétszáz év után mostani énekeskönyvünk adta közre újra Luther énekét, az eredeti tíz versszakból hat strófával (1–3., 5., 9–10.) és kissé szubjektív szóhasználattal. Érdemes összehasonlítani a két változatot. „Krisztus Jézus, mi Megváltónk, / Sok halálos sebből gyógyítónk, / Értünk ontott drága vért, / Megfizetett minden bűnünkért. // Hogy erről megemlékezzünk, / Testét, vérét adja ő nekünk / Kenyér és bor színében, / Hogy mivelünk eggyé így legyen. // Ám kit ő így vendégül lát, / Vizsgálja meg mindig jól magát, / Mert méltatlan nem mehet: / Halált venne és nem életet." (EÉ 303, 1–3. versszak)

Johann Sebastian Bach is felismerte Luther énekének jelentőségét, és feldolgozta nagyszabású orgonaciklusában, a *Clavier-Übung* III. részében, a katekizmusénekek között. Itt minden dallam két tételt kap, egyet nagy orgonára, egyet pedál nélküli hangszerre. Az első mű trió d-mollban. A két felső szólam nagy hangközöket ugró nyolcadai és nyugtalan tizenhatodai az embernek azt a félelmét tükrözhetik, amit Isten haragjától (Gottes Zorn) bűnei miatt érez; a cantus firmusként a pedálban megszólaló dallam rendíthetetlensége pedig a bűnbocsánat ajándékát jelképezi (BWV 688).

A második darab fúga f-mollban; témaként az első dallamsor szolgál, amely a darab legvégén felcsendül cantus firmusként is a tenor szólamban (BWV 689).

■ Dr. Ecsedi Zsuzsa

„…halált venne és nem életet." Tinédzserkorom kedvenc Luther-énekének ez a részlete érdekel a leginkább. Ezzel nem vagyok egyedül. Több gyülekezeti taggal találkoztam, akiknek szintén fejtörést okozott ez a fenyegető korálsor. A németek ki is húzták a legújabb énekeskönyvükből. Pedig a gondolat nem *Luthertől,* hanem egyenesen Páltól származik: *„Mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem becsüli meg az Úr testét, ítéletet eszik és iszik önmagának. Ezért erőtlenek és betegek közöttetek sokan, és ezért halnak meg annyian."* (1Kor 11,29–30)

Mit jelent ez ma nekem, hogyan fordíthatnám le a magam és a rám bízottak számára?

Tinédzserkoromban úgy képzeltem, hogy a kenyér és a bor az úrvacsora misztériumában igazságos méregpohárrá válik annak, aki álnokul megy ki az oltárhoz – valahogy úgy, mint az *Indiana Jones és az utolsó keresztes lovag* című filmben. A Szent Grál után sóvárgó, gerinctelen műgyűjtő a kehelybe kortyolva pillanatokon belül megöregszik: halált vesz magához élet helyett. Bár elsőre nevetségesnek tűnhet ez a popkultúrából vett párhuzam, azt hiszem, sokan fordítottuk le magunknak így ezt a korálsort. Ezt erősítheti talán a Pál apostol által használt „ítélet" szó is.

Ma máshogyan látom a dolgot. Hiszen életünk minden percében halált veszünk magunkhoz. Napról napra halált falatozunk, amíg végül meg nem telünk vele. Az élet után sóvárgunk, mégis kérlelhetetlenül a halálba húz minket valami örvénylő erő. Nem arról van tehát szó, hogy az úrvacsora a méltatlan vendégeket hirtelen istenítélettel sújtaná. Egyszerűen csak hatástalan marad. Észlelhetetlen. Megtapasztalhatatlan.

Ó, pedig mekkora titok is rejlik ott a mélyben! Micsoda paradoxon! Hiszen mi az önmagát feladó Urat ünnepeljük, aki a halált és a keserű kínokat választotta, hogy megtörje a világ kérlelhetetlen rendjét. Aki az élet utáni sóvárgás helyett a félelmekkel szembenézést választotta, és beleúszott az örvénybe. Megbékélt, és eggyé lett a világgal és a halállal is. S „hogy erről megemlékezzünk", önmagát adja nekünk az úrvacsorában.

Ez aztán a rágós üzenet. De csak így lesz megtapasztalható a misztérium. Ha a paradoxont hirdetjük benne: számomra az az Úr, aki a halálnak adta magát, hogy életet nyerjen mindnyájunknak.

■ Bence Áron

Bárkás nyár – Mevisz-táborok idén is

Palacsintát nem lehetne kérni egyik ebédre? Figyeljetek, nem hétfőn kéne strandra menni? Keddre már lehűlést mondanak! Ó, Betti, Isten éltessen! Kár, hogy nem tudunk a táborban felköszönteni! Jövőre gyere!!! Ágyneműt kell vinni? Én csak vasánap reggel érek oda, mert szombaton egy ismerősöm esküvője lesz. Szombatra lestoppoltuk egymást R. Orsival, vele ebédelek! (Ti. ő fog etetni engem!) Most Üllői 24. vagy 25.? Hova kell menni a megbeszélésre? Én már becsomagoltam! Nagyon várom a tábort! És kik lesznek a sofőrök?

A nyár végi EvÉlet-lapszám lapzártájának idején kezdődik az idei nyár utolsó előtti Mevisz-Bárka-tábora Csákváron. A tábor Facebook-csoportjában naponta jönnek a kérdések, ötletek, lelkes-várakozó-kíváncsi hozzászólások. Készülődünk.

FOTÓ: MEVISZ

Tulajdonképpen 2014. augusztus vége óta várjuk ezeket a pillanatokat, a tavalyi tábor vége óta készülünk lélekben a következő évire, és ez a várakozás most, az utolsó napokban hágott a tetőfokára.

Táborunk a „nagy egész” része, a nyolc – mozgássérült fiatalokkal közös – Bárka-tábor egyike, melynek története szintén a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség (Mevisz) megalakulásának idejére nyúlik vissza. Vannak köztünk néhányan, akik ott voltak az első táborokban (talán a legendás első borgátaiban is) – ma már, hála Istennek, a több mint huszonöt év gyümölcseként az ő gyermekeik is velünk táboroznak mint fiatal felnőttek, lelkes segítők és formálódó közösség.

A „nagy egész” azt jelenti: ahogy egymás táborában járunk, vagy halljuk az élménybeszámolókat, érezzük, tapasztaljuk, hogy bár különböző időpontokban és helyszíneken (Kemenesmihályfa, Őrimagyarósd, Porrogszentkirály, Kőröshegy, Liptód, Csákvár), mégis ugyanazt csináljuk, ugyanaz a küldetés hajt, és nagyon hasonló közösségi, emberi és nem utolsósorban hitbeli élményekben gazdagodunk táborainkban.

Nem véletlenül tervezzük idén a tábori áhítatokat a 2015. év igéje kapcsán a befogadás témakörére építeni: *„Fogadjátok be egymást, ahogyan Krisztus is befogadott titeket Isten dicsőségére.”* (Róm 15,7) És nem arra gondolok, hogy mi, segítők, lelkes keresztény fiatalok elfogadással fordulunk a mozgássérült és értelmileg sérült testvéreink felé – ez így túl egyszerű lenne, és csak a felszínt karcolgatná. Arról van szó, hogy ők, akik elé akadályokat állítanak fizikai korlátaik, elfogadnak, befogadnak minket a személyes terükbe, az életükbe; barátságukkal, bizalmukkal, szeretetükkel ajándékoznak meg. Így gazdagodunk együtt, és élhetjük meg Isten dicsőségének visszfényét.

Úgy értem ezt, hogy a tábor vége felé, a tábor után mindig úgy érzem (akármilyen feladatokat ró is rám előtte a szervezés), hogy megint mintha bekukucskálhattam volna egy kulcslyukon egy pillanatra, milyen is a mennyországbéli állapot, és hálás a szívem, hogy Isten áldásával ilyen közösségeink vannak ezekben a tábrokban, melyek hitünket erősítik, így töltenek fel bizakodással, örömmel, reménnyel, elfogadással a két tábor közötti hétköznapokra is.

Hogy miként telik el ez a kilenc nap, milyen programokkal töltjük meg, az végeredményben szinte „mindegy” is. Mégis mindig igyekszünk színes programokat szervezni, hiszen vannak a táborainkban olyan sérült emberek, akik csak erre az időszakra tudnak kimozdulni a világtól és élményektől eléggé elzárt lakóhelyükről, az intézetből, ahol élnek.

Részt veszünk a csákvári gyülekezettel a vasárnapi istentiszteleten, elautózunk a Velencei-tóra egy frissítő fürdőzésre, augusztus 20-án Budakeszire kirándulunk, hogy megnézzük a vadasparkot, este pedig a Duna–Ipoly Nemzeti Park igazgatósága jóvoltából a Sas-hegyről csodálhatjuk meg a tűzijátékot.

A táborban szervezünk tájfutást, *Ki mit tud?-ot,* kézműves-foglalkozást, ezen túl pedig a közös reggeli- és vacsorakészítés, éneklés, játékok és beszélgetések töltik ki az időnket.

„Tegnap éjjel már lent voltunk Csákváron, és ki is pakoltunk a bevásárlás után!” – tájékoztatja a táborozókat a legutolsó bejegyzés a közösségi oldalon. Mindenki tudja, hányra várhatja az érte érkező kisbuszt, és azt is megtanulta az évek során, hogy hány órás csúszást, késést kell belekalkulálnia a várakozásba.

Így készülődünk, és körülbelül így készülődött mind a nyolc tábor ezen a nyáron is, melyek közül hat már lezajlott. A pécsieké és a miénk van még hátra. Bízunk benne, hogy ősszel, ha összegyűlnek a táborvezetők, és szerveződnek a tábortalálkozók – vagy legkésőbb a Bárka-karácsonyon –, elmondhatjuk, hogy a 2015-ös, a Mevisz-Bárka történetében (kb.) huszonnyolcadik nyár is Isten áldásával és gazdagító, erősítő jelenlétével zajlott le.

■ Bence Orsolya *táborvezető*

Amiről az ordinációs napló beszél

Két hete olvashattuk ebben a rovatban *Tamás* püspök írását, amelyben megvilágította a lelkészszentelés bibliai, teológiai alapjait. Mindezt továbbgondolva lapozzunk most bele a déli kerületi püspöki hivatal legfontosabb, legértékesebb iratába, az úgynevezett *ordinációs naplóba.* Ez a nyilvántartás a püspöki szolgálatom alatt végzett lelkészavatási, -szentelési szolgálatok legfontosabb adatait rögzíti. Nem száraz statisztika csupán, hanem sok mindent elárul egyházunk életéről, jelenéről és jövőjéről.

Nézzük először a puszta számokat: tizenkét év alatt negyvenegy fiatalt állíthattam szolgálatba. Északi püspökkollégámhoz hasonlóan én is mindig beleborzongok a legszebb és egyben legfelelősebb püspöki szolgálat liturgiájának súlyos mondataiba: „Krisztus Urunk parancsa alapján, amellyel elküldte apostolait az evangélium hirdetésére, reád bízom az egyház hivatalos igeszolgálatát…” Valójában tehát nem a püspök állít szolgálatba, ő csak az egyház Urának parancsát teljesíti.

Felvetődhet a kérdés, hogy vajon sok-e vagy kevés tizenkét év alatt negyvenegy ordináció. Ez körülbelül évi hármat jelent, ami talán még pótolhatná az aktív lelkészi szolgálatból kilépőket. De sajnos a helyzet mégsem ennyire megnyugtató, hiszen ezen a területen is akadnak erősen szűk esztendők. 2007-ben és 2008-ban például csak egy-egy ordináció volt délen, 2011-ben pedig egyetlenegy se…

Ugyanakkor éppen tíz éve, 2005-ben ünnepelhettük eddigi szolgálatom legbőségesebb esztendejét, amikor összesen tizenegy fő térdelt az ordinációs oltár elé. Az igazsághoz tartozik, hogy ebből öten az aszódi oltártól indultak a szent szolgálatba. De hogyan kerül a déli püspök Aszódra? A felelet nagyon prózai: *Szebik Imre* püspöktársam betegsége miatt kellett „beugranom” a televízió által is közvetített, felemelő, szép ünnepre.

Délen a legnépesebb ordinációnak 2006. június 18-án a Deák téri templom adott otthont, ahol négyen álltak az oltár előtt, és szintén négyen az oltárnál. Az új északi püspökkel, Fabiny Tamással együtt végeztük a szolgálatot, mivel a négy fiatal közül kettőnek északi gyökerei is voltak. Számomra ez a legemlékezetesebb ordináció, hiszen az egyik szolgálatba lépő fiatalt *Gáncs Tamásnak* hívták. S mivel édesapám is el tudott még jönni az ünnepi alkalomra, három lelkészgeneráció találkozott a megdicsőülés hegyének lábánál – ez az evangéliumi történet látható ugyanis az oltárképen… Hitünk, reménységünk szerint még öt korábbi nemzedék pedig „fentről” követte az eseményeket, és együtt örült velünk, hogy Isten hűséges szeretete, elhívása nemzedékről nemzedékre megújul, és ma is megtapasztalható.

FOTÓ: GYŐRI GÁBOR DÁVID

Az ordinációs napló többek között ékes bizonyítéka annak is, hogy bár szervezetileg három egyházkerületben élünk, de egyetlen egyházban gondolkozunk, és a kerületi határok szabadon átjárhatók. Ugyanakkor természetesen létezik egyfajta egészséges kerületi identitás is. Ezért szoktuk olykor némi túltengő déli öntudattal és mediterrán humorral idézgetni a *Kispál és a Borz* együttes éneksorát: „Akik élnek, azok délnek mennek…”

De éppen az idei nyáron a csömöri templomban – az északról induló, de délen szolgálatba álló *Seben Glória* ordinációs istentiszteletét követően – megkaptuk a szellemes választ egy délről északra átigazolt lelkészkolléga köszöntésében. *Eszlényi Ákos* a jól ismert mondókát idézte, mely szerint: „Előttem van észak, hátam mögött dél…”

S mivel a kerületi határok virtuális határok, Tamás püspök is avatott már lelkészeket Szegeden. Sőt mi több, hamarosan, augusztus 28-án Nyíregyházán délnek fog lelkészt szentelni, aki szeptemberben Szarvason kezdi majd meg a szolgálatot. „Cserébe” én is avattam lelkészt a közelmúltban Orosházán, aki viszont ősztől Kelenföldre igazol.

Természetesen működik ez az átjárhatóság a nyugati kerület felé is. Nemrégen *János* püspök Bonyhádon szentelt lelkészt. S én is ordinálhattam már Dunántúlról származó, de délen szolgálatba álló fiatalokat például a vönöcki, illetve a soproni templomban.

Érdemes pár mondat erejéig megvizsgálni a nemek arányát is. Tizenkét év alatt 22 hölgyet és 19 urat indíthattam szolgálatba. Akkor most hogy is van ez: melyik az erősebb nem? Félreértés ne essék: nem hölgyekből van túl sok, hanem az urakból kellene még több…

A naplót böngészve érdekes helyszínekre is bukkanhatunk. 2004-ben például Türkösön ordináltam a nálunk végzett erdélyi lelkészfiút, *Domokos Jenőt,* aki később visszatért szülőföldjére szolgálni.

2005 júniusában a komlói katolikus templomban szenteltem lelkésszé az onnan származó *Kopf Andrást,* mivel helyben nincsen evangélikus templomunk. Természetesen mindez a pécsi megyés püspök előzetes engedélyével történt…

2009 nyarán emlékezetesen szép ünnepet éltünk át a pestszentlőrinci templomban, ahol egy fiatal házaspár, *Grendorf Péter* és *Balogh Melinda (képünkön)* együtt vették fel azt a bizonyos krisztusi igát, amely a Károli-fordítás szerint „gyönyörűséges” (Mt 11,29).

Lapozgatom a naplót, olvasgatom, ízlelgetem az ismert neveket: arcok, emberi sorsok jelennek meg előttem. Kiből mi lett? Ki hol van ma, vagy éppen hol nincs már?

Tarka a kép, jól tükrözi egyházi életünk sokszínűségét. Az új idők jele, hogy a negyvenegy kollégából heten iskoláinkban szolgálnak. Ketten titkárként mellettem kezdtek a püspöki hivatalban. Akad köztük kórházlelkész és olyan derék édesanya is, aki immár négy gyermekkel járult hozzá egyházunk jövőjének építéséhez. S van, aki tábori lelkészként találta meg a helyét.

Ugyanakkor nem szabad elhallgatni azt a tényt sem, hogy akadnak olyanok is, akik nem találták meg a helyüket, szolgálatukat közöttünk. A negyvenegyből öten… Vajon sok ez, vagy kevés? Ha kicsit rajongó vagyok, mondhatom, hogy ez éppen öttel több, mint amennyi a komoly lelkészi eskü nyomán megengedhető. Ha viszont cinikus vagyok, nagyvonalúan legyinthetek, hogy ez alig több mint tíz százalék, ennyi veszteség még elfogadható…

De nem vagyok sem rajongó, sem cinikus, hanem sokkal inkább szeretnék egy különleges „imanaplót” felfedezni a névsorban. Vajon mennyit imádkoztam értük?! A Mester előre figyelmeztetett minket, hogy mindannyian a sátán rostájára kerülhetünk. Szolga- és küzdőtársak vagyunk ebben a valóban gyönyörű, de erősen veszélyeztetett hivatásban. Ha valamelyikünk egyedül marad, ha valamelyikünket magára hagyják, könnyen „rossz társaságba” kerülünk. Ezen a területen is élet- és hivatásmentő „égi tájolót” kínál az apostoli buzdítás: *„Egymás terhét hordozzátok…”* (Gal 6,2)

ÉGTÁJOLÓ

Ennek jegyében immár öt éve, hogy elindítottuk egyházkerületünkben a hivatásgondozói napokat. S ezért hirdettük meg augusztus végi munkaévkezdő lelkészkonferenciánkat is *Hivatásközelben* címmel.

Lehet, hogy sokunk gyönyörű emléke az a néhai fotó, amelyik ordinációnk csúcspontját, a *Confirmát* örökítette meg. Ott és akkor, szolgatársaink áldó gyűrűjében minden bizonnyal éreztük és megtapasztalhattuk hivatásunk és küldetésünk Urának erősítő jelenlétét. De csupán fakuló szép emlékekből nem lehet hosszú távon megélni és szolgálatban égni. Kérjük nap mint nap az isteni megerősítést, a „re-confirmát”, amelyre nemcsak ordinált lelkészeknek, hanem minden szolgáló tanítványnak szüksége van.

Gáncs Péter püspök
Déli Egyházkerület

Szent István király intelmei Imre herceghez

(Részletek)

Mivel megértem s mélyen átérzem, hogy amit csak Isten akarata megteremtett s nyilvánvaló eleve elrendelése elrendezett mind a kiterjedt égboltozaton, mind az egybefüggő földi tájakon, azt törvény élteti s tartja fenn, s mivel látom, hogy mindazt, amit Isten kegyelme bőséggel adott az élet előnyére és méltóságára, tudniillik királyságokat, konzulságokat, hercegségeket, ispánságokat, főpapságokat s más méltóságokat, részben isteni parancsok és rendeletek, részben világiak, valamint a nemesek meg az élemedett korúak tanácsai és javaslatai kormányozzák, védik,

osztják fel és egyesítik, s mivel bizonyosan tudom, hogy minden renden valók a föld bármely részén, bármilyen méltóságot viseljenek, nemcsak kíséretüknek, híveiknek, szolgáiknak parancsolnak, tanácsolnak, javasolnak, hanem fiaiknak is, úgy hát én sem restellem, szerelmetes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, tanácsokat, javaslatokat adjak, hogy velük mind a magad, mind alattvalóid életmódját ékesítsed, ha majd a legfőbb hatalom engedélyével utánam uralkodni fogsz. Illik pedig, hogy odaadó figyelemmel hallgatván eszedbe vésd apád parancsait, az isteni bölcsesség intelme szerint, mely Salamon szájából szól:

Hallgass, fiam, atyád intelmére,
s ne vedd semmibe anyád tanítását!…

[Hallgasd hát meg, fiam, fogadd el szavaimat,]
akkor nagy lesz száma élted éveinek.

Az én szokásaimat pedig, melyekről látod, hogy a királyi méltósággal összeférnek, a kétkedés minden béklyója nélkül kövessed. Mert nehéz lesz megtartani e tájon királyságodat, ha szokásban nem utánzod a korábban királykodó királyokat. Mely görög kormányozta a latinokat görög módra, avagy mely latin kormányozta a görögöket latin módra? Semelyik. Ezért hát kövesd szokásaimat, a tieid közt kimagasló így leszel, s az idegenek dicséretére szert így teszel.

Ebből a mondásból tehát észbe veheted, ha azt, amit atyai gyöngédséggel parancsolok, megveted – távol legyen! –, nem szívelnek többé sem Isten, sem az emberek. De halljad az engedetlen parancsszegők esetét és vesztét. Ádám ugyanis, kit az isteni alkotó, valamennyi létező teremtője a maga hasonlatosságára formált, s minden méltóság örökösévé tett, széttörte a parancsok bilincsét, s nyomban elvesztette a magas méltóságokat meg a paradicsombéli lakást. Isten régi, kiválasztott s kivált kedvelt népe is, amiért szétszaggatta a törvények Isten ujjával kötözött kötelékét, különb-különbféleképpen pusztult el: részben ugyanis a föld nyelte el, részben tűz emésztette el, részint egymást koncolta fel. Salamon fia is, félrevetve apja békéltető szavait, gőgjében pöffeszkedve kardcsapásokkal fenyegette a népet apja ostorsuhintásai helyett, azért sok rosszat tűrt el országában, végül is kivetették onnan. Hogy ez véled ne történjék, fogadj szót, fiam; gyermek vagy, gazdagságban született kis cselédem, puha párnák lakója, minden gyönyörűségben dédelgetve és nevelve, nem tapasztaltad a hadjáratok fáradalmait s a különféle népek támadásait, melyekben én szinte egész életemet lemorzsoltam. Itt az idő, hogy többé ne puha kásával étessenek, az téged csak puhánnyá s finnyássá tehet, ez pedig a férfiasság elvesztegetése s a bűnök csiholója és a törvények megvetése; hanem itassanak meg olykor fanyar borral, mely értelmedet tanításomra figyelmessé teszi. Ezeket előrebocsátván térjünk a tárgyra. (…)

VI. A vendégek befogadásáról és gyámolításáról

A vendégek s a jövevények akkora hasznot hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén. Hiszen kezdetben úgy növekedett a római birodalom, úgy magasztaltattak fel és lettek dicsőségessé a római királyok, hogy sok nemes és bölcs áradt hozzájuk különb-különb tájakról. Róma bizony még ma is szolga volna, ha Aeneas sarjai nem teszik szabaddá. Mert amiként különb-különb tájakról és tartományokból jönnek a vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakaratúan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak. Ha pedig le akarnád rombolni, amit építettem, vagy szétszórni, amit összegyűjtöttem, kétségkívül igen nagy kárt szenvedne országod. Hogy ez ne legyen, naponta nagyobbítsd országodat, hogy koronádat az emberek nagyságosnak tartsák.

VII. A tanács súlyáról

A királyi emelvényen a tanács a hetedik helyre tart igényt. A tanács állít királyokat, dönt el királyi sorsokat, védelmezi a hazát, csendesíti a csatát, győzelmeket ő arat, kerget támadó hadat, behívja a barátokat, városokat ő rakat, és ő ront le ellenséges várakat. Minthogy pedig a tanácsnak ekkora haszna van, ostoba, pöffeszkedő és középszerű emberekből összeállítani, én úgy vélem, mit sem ér; hanem a tekintélyesebbek és a jobbak, a bölcsebbek és a legmegbecsültebb vének ajkán formálódjék és csiszolódjék. Ezért, fiam, az ifjakkal és a kevésbé bölcsekkel ne tanácskozz, ne is kérj tőlük tanácsot, csak a gyűlés véneitől, kiknek koruk és bölcsességük miatt megfelel ez a feladat. Mert a királynak szóló tanács zárva legyen a bölcs szívbe, ne terjessze a bolondok szelessége. Ha ugyanis a bölcsekkel jársz, bölcs leszel, ha a bolondokkal forgolódsz, társul adod magad hozzájuk, szól a Szentlélek Salamon által: „Aki jár a bölcsekkel, bölcsek barátja lesz, nem a bolondokhoz lesz hasonlatos." És Dávid zengi:

Jósággal közeledsz a jóhoz,
az igazhoz igaz vagy.
A tisztával tisztán bánsz,
a hamissal azonban hamis módra.

Ezért hát ki-ki életkorának megfelelő dologban forgolódjék, tudniillik az ifjak fegyverben, a vének a tanácsban. Egyébként az ifjakat mégsem kell teljesen kiűzni a tanácsból; ámde ahányszor velük tanácskozol, még ha életrevaló is az a tanács, mindig terjeszd az öregek elé, hogy minden cselekedetedet a bölcsesség mértékével mérhesd.

VIII. A fiak kövessék az elődöket

Őseink követése foglalja el a királyi méltóságban a nyolcadik helyet. A legnagyobb királyi ékesség, az én tudásom szerint, a királyelődök után járni, a szülőket utánozni. Aki ugyanis megveti, amit megszabtak atyai elődei, az isteni törvényekre sem ügyel. Mert az atyák azért atyák, hogy fiaikat gyámolítsák, a fiak pedig azért fiak, hogy szüleiknek szót fogadjanak. Aki atyjával szemben áll, Isten ellenségének áll. Mert minden engedetlen Istennel áll szemben. És az engedetlenség szelletje a korona virágait szórja szerte. Az engedetlenség valójában pestis az egész királyságban. Ezért, kedves fiam, apád rendeletei, vagyis az én rendeleteim, mindig legyenek szemed előtt, hogy szerencsédet mindenütt királyi gyeplő igazgassa. Az én szokásaimat pedig, melyekről látod, hogy a királyi méltósággal összeférnek, a kétkedés minden béklyója nélkül kövessed. Mert nehéz lesz megtartani e tájon királyságodat, ha szokásban nem utánzod a korábban királykodó királyokat.

Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakaratúan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak. Ha pedig le akarnád rombolni, amit építettem, vagy szétszórni, amit összegyűjtöttem, kétségkívül igen nagy kárt szenvedne országod. Hogy ez ne legyen, naponta nagyobbítsd országodat…

Mely görög kormányozta a latinokat görög módra, avagy mely latin kormányozta a görögöket latin módra? Semelyik. Ezért hát kövesd szokásaimat, a tieid közt kimagasló így leszel, s az idegenek dicséretére szert így teszel. (…)

X. A kegyességről és az irgalmasságról, valamint a többi erényről

(…) Mindez, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni. Ámen.

Kuruc Ágnes fordítása – Forrás: mek.oszk.hu

A Szent Király Szövetség

Az 1990-es években az augusztus 20-i központi budapesti állami ünnepségre meghívást kaptak a *Szent István* nevét, illetve a „szentkirály" elemet nevükben hordozó települések polgármesterei is. Ekkor fogalmazódott meg a gondolat a települések elöljáróiban, hogy ne csak e helységek vezetői találkozzanak egymással évente egyszer, hanem szervezzenek találkozót a településeken élők számára is.

Az erdélyi Csíkszentkirály ajánlkozott elsőként, ahol a következő év őszén összegyűltek szándéknyilatkozatot fogalmaztak meg: e szerint szövetségbe szeretnék tömöríteni mindazon falvakat és városokat, amelyek nevükben is őrzik szent királyaink emlékét. Egy évvel később – az első találkozó alkalmával – Szentkirályszabadján írták alá az alapító okiratot. Így alakult meg tehát 1997. augusztus 15-én, Szent István fejedelemmé választásának ezredik évfordulója alkalmából a Szent Király Szövetség.

Eddig huszonegy Kárpát-medencei település csatlakozott hozzá: Magyarországról Bakonyszentkirály, Kerkaszentkirály, Királyszentistván, Porrogszentkirály, Rinyaszentkirály, Szabadszentkirály, Szentistván, Szentistvánbaksa, Szentkirály, Szentkirályszabadja és Szombathely-Szentkirály; Erdélyből Csíkszentkirály, Kalotaszentkirály, Marosszentkirály; Sepsiszentkirály, Székelyszentistván és Székelyszentkirály; Felvidékről Királyfiakarcsa, Vágkirályfa, valamint Sajószentkirály és Sajókirályi.

Forrás: Wikipédia, szentkiralyszovetseg.hu

Sík Sándor: István király

Háromfelvonásos dráma – Részlet a második felvonásból

Személyek
István király
Vazul herceg
Gyöngy, Vazul felesége

Történik a székesfehérvári királyi palotában 1038. augusztus 14-én

Király: Hallgass rám, Vazul. Nekünk itt, ma, ebben az órában szót kell értenünk. Jaj ennek a szegény országnak, ha mi ketten most meg nem értjük egymást.

Vazul: Ne kívánd, hogy kivetkőzzek magamból.

Király: Én éppen azt kívánom, hogy kivetkőzzél magadból. Új embert akarok.

Gyöngy: István!

Király: Érts meg engem, Vazul! Én nem azt akarom tőled, hogy ne bántsd az új vetést. Én azt akarom, hogy élére állj a magvetőknek. Nekem a szíved kell. Azt akarom, hogy folytasd, amit megkezdtem. Az emberek engem szent királynak hívnak. Neked is szent királlyá kell lenned.

Vazul: Lehetetlent kívánsz.

Király: Hát nem érted, hogy kénytelen vagyok lehetetlent kívánni?! Nem tőled kívánom! Istentől kívánom! Nagyot kell merned, óriást! Árpád vére vagy!

Vazul: Mit tegyek?

Király: Új emberré kell lenned. Meg kell tagadnod múltadat, bűneidet, kedvteléseidet, barátaidat, bálványaidat. Mindent. Nyilvános hitvallást kell tenned. Krisztus hadnagyává kell lenned. Szent királlyá.

Gyöngy: De hát miért? Miért?

Király: Az országért! A népedért!

Vazul: Bátyám, hát nem látod, hogy el van keseredve a nép az idegen ellen? Csak látnád az arcukat, a szemüket, az öklüket, amikor a német ispán ítélkezik, sohasem hallott törvények szerint. Vagy amikor a tót dézsmaszedő végigjár gyűlölt szekerével a sátrak között! Ne áltasd magad, bátyám! A székesegyházak, templomsátorok megtelnek vasárnap, mert jaj annak, akit ispánjaid misemulasztáson érnek, de hány tudja, miért jár misére? Hány érti, mit beszél a pap? Hány van az országban igazán keresztény?

Király: Ma még csak ezrek. Hogy tízezrek legyenek holnap, és százezrek holnapután: ez a te osztályrészed, Vazul király!

Vazul: Nem, nem, nem akarom! Az új hit: az idegen. És az idegen szapora. Máris többen vannak, semmint elviselhetném! A legjobb földek az övéik, a legerősebb várakban ők ispánkodnak, a legmagasabb székeken ők ülnek. Tenger az, bátyám, mohó, faló tenger, elnyeli ezt a kis marék magyart! Meg aztán… az új hit tűrőknek vallása, böjtölőké, imádkozóké. Nem harcosnak, nem úrnak, nem hódító népnek való. Elernyed ez a nép a templomok hűvösén. Napfény, levegő, korlátlan puszta kell ennek, és harc és zsákmány és száguldás és győzelem.

Király: Igen, igen! Atilla apánk népe is száguldott és zsákmányolt és győzött, és hová lett? Lehel is száguldott, Bulcsú is zsákmányolt, nagyapáink is győztek, addig győztek, hogy lassan kezdtek belepusztulni a sok győzelembe. Emlékezzetek a gyászmagyarokra! Ó, ti rövidlátó gyermekek! Hát azt hiszitek, hogy lehet élni egy egész ellenséges világ ellenére? Hát azt hiszitek, hogy megtűrnek maguk közt a nagy körül-népek, ha soha biztonságban nem lehetnek a száguldó, zsákmányoló hadaitoktól? Örüljetek, hogy akadt egy Gézátok, aki bölcsebb volt nálatok, ne rontsátok le, amit épített. És nem építhetsz az idegen nélkül. Idegen mívesektől hemzseg az ország? Miért nincsenek magyar míveseim? Tanulni kell a magyarnak! A fiaitok már tudni fognak, és nem fognak rászorulni az idegenre! Ők ülnek az ispánok váraiban? Miért nem ülnek helyükbe a mi véreink? De ültetném őket, de boldogan! Nem kell nekik az új tisztesség. Vonakodnak az új munkától. Nem telik bele egy emberöltő, majd észreveszik, hogy ők valók úrságra, vezérségre. Már kezd jönni a fiatalság! Akkor majd kiadjuk az utat az idegennek, aki magyarrá nem tud lenni. De addig? Édes öcsém, aki építeni akar, annak legalul kell kezdeni. A fundámentomásás hálátlan munka, de építeni csak arra lehet. Én megástam a fundámentomot. Fiatal mester, építs tovább!

Gyöngy: De közben elromlik a magyar! Elfelejti magát! A régi énekeket már csak lopva halljuk itt-ott: tilos a bálványimádó gajd! A régi szokások lassan feledésbe mennek: a papok új szokást hoznak. Már fogy a sátor: falu, város épül. A fiatalság leszáll a lóról, német módra fésüli a haját, a német lovagokat utánozza beszédében. Az unokáink talán már magyarul is elfelejtenek.

Vazul: Bátyám, te nem szereted igazán a magyar népet!

Király *(fölegyenesedik, szinte megnő az alakja, a szeme ég):* Gyermekek! Mit tudjátok ti, mi a szeretet! Hogy én nem szeretem a magyart? Hát mért élek én, ha nem azért a szeretetért? Csakhogy én másképpen tanultam szeretni, mint ti, szegény kicsinyeim! Még jóformán gyermek voltam, amikor megütköztem a tar Szerind fiával. A csata előtti éjjelen ott álltam, a csillagos ég alatt, a dombon, a királyi sátor előtt. Körülöttem csend, csak Vencelin lovag járta az őröket. Túlnan, az erdő szélén a Koppány sátrai. Középen égett a máglya: a somogyi táltosok áldoztak a szentkő előtt. És akkor elgondoltam: odaát is magyarok vannak, ideát is magyarok. És holnap egyik magyar a másikat aprítja. Miért? Énértem? Az én királyságomért? És akkor történt valami, valami, amit te nem érthetsz. Valami rettenetes és nagyszerű. A szívemet mintha kétélű kard járta volna át: iszonyú fájdalom az én magyar népemért. Abban a percben meg tudtam volna halni, ott álló helyemben, hogy egy csepp magyar vérrel kevesebb hulljon. De ugyanakkor csillag gyulladt ki a lelkemben: megláttam, hogy miért a harc, miért a vérontás. Nem énérettem, az én hitvány hatalmamért, hanem őértük, a népért, az én népemért! Hogy éljen! Meghalnak nálam nélkül! Hogy igazán éljenek! Nincs élet a Krisztuson kívül! Hogy megmaradjanak, el ne pusztuljanak a nagy nemzetek közt, gyökeret verjenek ezen a földön. Nincs itt menekülés a kereszten kívül! És abban a pillanatban vérengző, nagy harcos szeretet tornyozta a lelkemet. Ezreket tudtam volna levágni a magam kezével, ott rögtön: a százezrekért. Ki tudtam volna irtani a magyarságot a különb magyarságért. Ott, azon az éjszakán, akkor lettem én magyar király! És másnap győztem, és négyfelé vágattam Koppányt. És azóta győztem számtalanszor. Le nem tettem máig a kardot, az én népem kardját. Forgattam, forgattam, kegyetlen nagy szeretettel, a tulajdon fajtám ellen: a gyenge magyar ellen, az erős magyarért. A mai nyomorúság magyarja ellen: a holnapi nagyszerűség magyarjáért. És meg nem szűnt bennem annak a láthatatlan belső kardnak a marása. Minden ítélet, amit kimondtam magyar fejekre, minden darabka föld, amit elvettem tőlük, hogy idegennek adjam, minden tinó, amit odaadtam dézsmába, tizedbe, idegen úrnak, papnak: mind belém szúrt, jobban fájt énnekem, mint őnekik! És mégis megtettem, ítéltem, elvettem, odaadtam, mert így kellett tennem. Mert így volt jó nekik. Akarom, hogy éljenek, még ha ők maguk nem akarják is. Megépítettem az én nemzetemet az én nemzetem ellenére is. Ezért állított ide az Úristen. Ez az én küldetésem. És ez az én szeretetem. Véres szeretet, kegyetlen szeretet. Erős, mint a halál. Attól tanultam, aki keresztre feszíttette magát az emberekért.

A Szent István-Társulat kiadása, Budapest, 1934. Először adta a Nemzeti Színház 1933. december 5-én.

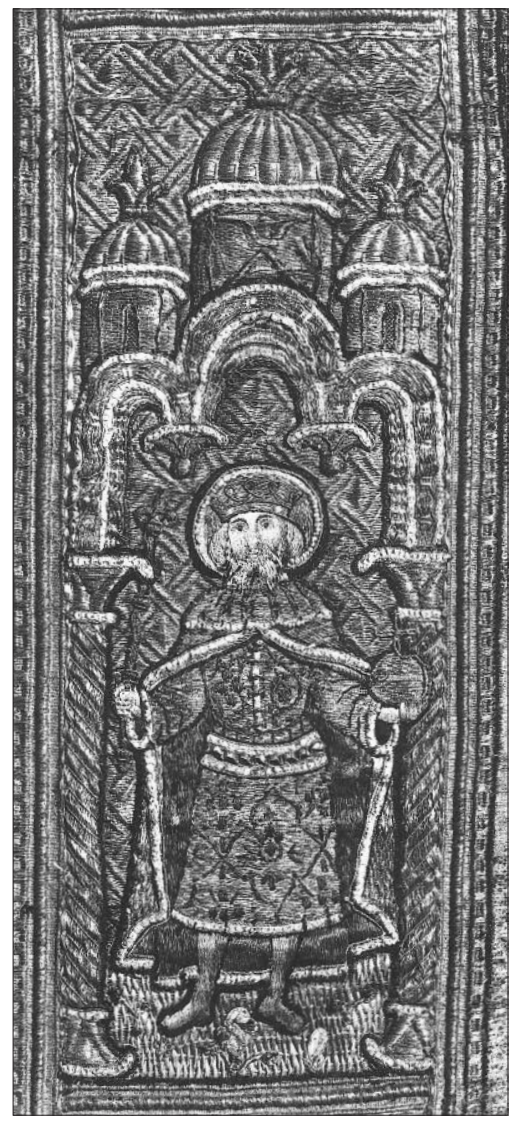

Szent István hímzett ábrázolása egy esztergomi miseruhán – 1500 körül

A Szent István-kultuszról

Szent István címmel figyelemre méltó kis könyvet adott ki az Egyetemi Nyomda a jubileummal kapcsolatban. Hóman Bálint írta a könyv első cikkét, amelyet az Evangélikus Élet 1938. augusztus 20-án megjelent száma is közölt.

A magyar királyok *Szent István* megkoronázása óta Nagyboldogasszony napján, majd *Szent László* törvényes rendelkezése értelmében az immár szentté avatott István király napján Székesfehérvárott törvénynapot tartottak, s ott minden elébük járó alattvalójuk kérelmét, panaszát és ügyes-bajos dolgát meghallgatva személyesen intézkedtek és bíráskodtak. A törvénynapon nagy számban összegyűlt sokaság királyával együtt hódolt évről évre Szent István sírja és ereklyetartóban őrzött jobbja előtt a nagy király áldott emlékének. A törvénynap patriarkális intézménye századok múltán elvesztette közjogi jelentőségét; a törvénynapi országos gyülekezet helyébe a rendi országgyűlés lépett; a király törvénynapi személyes bíráskodását a királyi kúrián való ítélkezés rendszere váltotta fel; de a király és nemzet Szent István napján ezután is eljárt tiszteletadásra a szent király fehérvári sírjához: István napja nemzeti ünnep maradt, és nemzeti ünnep minden magyarnak mind e mai napig.

Az országos Szent István-kultusz gyökerei a szentté avatás idejébe nyúlnak vissza, mikor a belső és külső háborúságok, zsarnoki tobzódások, pogány lázongások félszázados korszakának minden rémségét és gyötrelmét átélt nemzedék szemében István király alakjáról már lefoszlott minden emberi gyengeség, csupán erényei maradtak épen, s ezek fényében Szent István hatalmas alakja egyre magasabbra emelkedett. Ez a nemzedék s maga László király – pogány *Vászolynak* jó keresztény unokája – sóvárogva gondolt vissza a Szent István-i birodalom egységére és isteni békéjére, a nagy király bölcs és igazságos, szigorúságában is méltányos és béketűrő kormányzatára, az egész magyarságot átölelő szeretetére, életében annyira félt, most annyira kívánt, erős és mégis jótevő kezére.

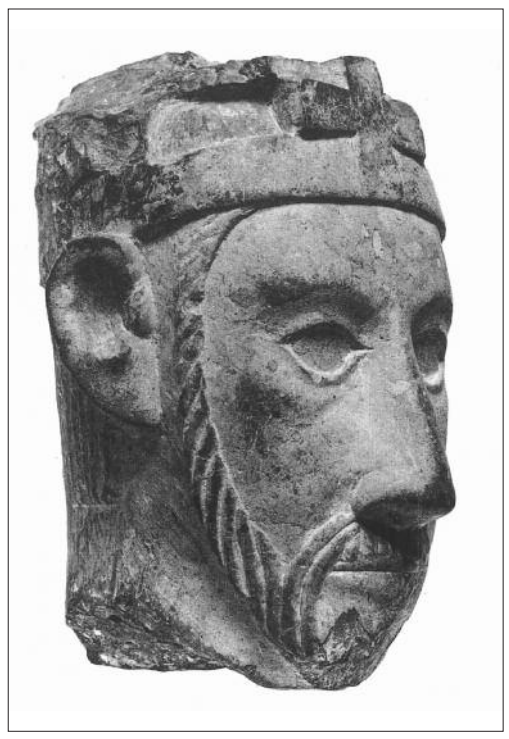

Királyfej Kalocsáról az 1200-as évek elejéről

Szent László kora István személyében már egyesülve látta a pogány kori dinasztiaalapító hős és a keresztény király egyéniségét. Az *Álmos* személyéhez fűződő Turul-mondát István személyével hozták kapcsolatba: a legendában *Emese* helyett *Sarolta* kap álmában égi figyelmeztetést István születése előtt. István törvényhozó és szervező munkáját mitikus értelemmel ruházták fel. Minden kipróbált régi jog, minden kiváltság ősi jogforrásának Istvánt tekintik, azokat az ő törvényeire és kiváltságleveleire vezetik vissza. A királyi házat nem *Árpádról* vagy Álmosról, hanem az Isten választotta első keresztény magyar királyról nevezik „Szent István vérének". Legendás alakjában alig fél századdal halála után teljes harmóniában olvad össze a vérség jogán uralkodó pogány családalapító hős az alkalmatosság keresztény egyházi elve alapján uralkodó apostoli királlyal, a mitikus törvényhozó az államszervező keresztény uralkodóval, az eseményeket megérző és megálmodó, varázshatalmú pogány fejedelem a katolikus egyház csodatevő szentjével.

A középkorú legendairodalom szokásos színeinek és jellemzéseinek hatása alatt azonban István alakja a hagyományban elvértelenedett. Az erős hitű, bensőleg vallásos, szigorú erkölcsű, de a realitásokkal mindig számoló és mindig reájuk építő, erőskezű és még erősebb akaratú, kemény uralkodóból égi látomások után induló, szüntelenül imádkozó és elmélkedő, öregkorában másoktól vezetett és kijátszott, síró-kesergő, hitvalló fejedelem lett; ez a szimbolizált, legendás királyalak a köztudatban századokon elhomályosította István király történeti egyéniségét.

A történeti adatok és tények világánál ez a legendás alak szétfoszlik, és vele együtt zavaros ködként foszlik szét a régi magyar intézményeket leromboló és üldöző, a magyarokat elnyomó és idegeneket pártfogoló, „forradalmár" Istvánnak a 19. század forradalmi történetszemléletében fogant és napjaink búsmagyar álmodozóinak élénk képzeletében újra kísértő alakja is.

Az egykorú források adataiból és Istvánnak századokig élő alkotásaiból az emberi történet legnagyobbjaihoz hasonlatos, hatalmas fejedelmi egyéniség, minden ízében konstruktív és mindenkor reális magyar reformpolitikus, szíve-vére-érzése szerint magyar és egész lelkével keresztény uralkodó alakja bontakozik ki. Történeti szerepe – ugyane források és tények bizonysága szerint – nemzetünk sorsdöntő nagy problémáinak teljes és tökéletes megoldása volt.

Kelet vagy Nyugat? Hűbéres alávetettség vagy szuverén függetlenség? Törzsi tagoltság és kollegiális kormányzat vagy nemzeti egység és monarchikus uralom? Ezek azok az életbe vágó és sorsdöntő problémák, amelyekkel minden Európa szívébe szakadt s az egykori Római Birodalom utódállamaival szomszédságba került keleti és északi népnek szükségképpen szembe kellett kerülnie, s amelyeknek helyes megoldásától függött e népeknek pusztulása vagy fennmaradása, függősége vagy szabadsága, sajátos népegyéniségüknek módosulása, avagy sértetlen fennmaradása.

HIRDETÉSEK

Az evangélikus egyház félórája a Kossuth rádióban

Erős vár a mi Istenünk! címmel augusztus 24-én, hétfőn délután fél kettőkor a Kossuth rádióban ezek a témák szerepelnek az evangélikus egyház félórájában:

• Hangképes összeállítás a *Köz-ép-pont erdélyi lutheránus ifjúsági találkozóról:* beszélgetés *Adorjáni Dezső Zoltánnal,* a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspökével, *Koszta István* evangélikus lelkésszel, a találkozó főszervezőjével, valamint két résztvevővel.

• M4, avagy: kommentelek egy cikket. Utazás vezető nélkül?! – *Stifner-Kőháti Dorottya* jegyzete.

• Missziói percek: a befogadás volt a témája a nyári missziói konferenciának. Előző adásunkban két tanúságtételt adtunk közre, most pedig két előadásrészlettel járjuk körül a témát. *Lupták György* és felesége (lelkész házaspár) a család, *Balicza Iván* lelkész a gyülekezet összefüggésében adta át tapasztalatait.

• Augusztusban, az aratás után asztalunkon az új kenyér. *A megszegett kenyér* – hálaadásként elhangzik *Túrmezei Erzsébet* verse *Petri Gábor* tolmácsolásában.

Várják Önöket a szerkesztők:
Stifner-Kőháti Dorottya és Nagy László

Pályázatok a reformáció jubileumára

Magyarország kormánya 2014-ben létrehozta a Reformáció Emlékbizottságot. Az emlékbizottság ez év tavaszán elkezdte meghirdetni a reformáció ötszáz éves jubileumával kapcsolatos pályázatait. Ezeket nyomon lehet követni a *http://reformacio2017.hu* honlapon (a *pályázatok* alcímnél), továbbá az Emberi Erőforrások Minisztériuma háttérintézményének, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelőnek (Emet) a honlapján: *http://www.emet.gov.hu/*. Három élő pályázati lehetőségre hívjuk fel a figyelmet.

Szlogenpályázat

A Reformáció Emlékbizottság küldetése, hogy a reformáció 2017-ben esedékes ötszázadik jubileuma kapcsán minél szélesebb körben bemutassa és gazdagítsa azokat az értékeket, amelyeket Európa s benne Magyarország a hitújítás nyomán képviselt, megélt, és ma is használ. Ezek az értékek a szabadság, a megújulni vágyás és tudás, a munka tisztessége, a család szeretete, az egymás iránti nyitottság, a bibliai etika komolyan vétele. Ezek az értékek sokkal mélyebben jelen vannak a Magyarországon élők tudatában, mint gondolnánk.

Ehhez az értékőrző, értékmentő, értékteremtő munkához a bizottságnak szüksége van egy olyan szlogenre (jelmondatra), amely kifejezi a reformáció örökségét, és rámutat arra a jövőorientált tevékenységre, amely az egész nemzet és az egyházak megújulását célozza az ötszázadik évforduló kapcsán.

A pályázat benyújtási/véglegesítési határideje: *2015. szeptember 30.*

Három pályázat részesül díjazásban. Az 1. helyezett jutalma 100 000 Ft, a 2. helyezetté 75 000 Ft, a 3. helyezetté 50 000 Ft.

A felhívás az alábbi linken érhető el:
http://www.emet.gov.hu/_userfiles/felhivasok/EGYH/reb/reformacio_szlogen_vegleges.pdf

Kárpát-medencei fotópályázat

A pályázat témája a megújulás, a lelki-szellemi akadálymentesítés és a hitújítás. A vallási témájú alkotások mellett pályázni lehet olyan pályaművekkel is, amelyek üzenete tágabb értelemben kapcsolódik a reformációhoz. A pályázat célja a Kárpát-medencei és az egyetemes protestantizmust bemutató, a reformációt és annak hatását megjelenítő, a reformáció ötszáz éves jubileumához kapcsolódó fotóművészeti alkotások készítése, virtuális fotógyűjtemény kialakítása.

Kategóriák: 1. *műemlékfotók;* 2. *portrék, eseményfotók;* 3. *természetfotók;* 4. *művészfotók.*

Kategóriánként három-három pályázat részesül díjazásban. 1. helyezett: 450 000 Ft; 2. helyezett: 300 000 Ft; 3. helyezett: 150 000 Ft.

Az alkotások beküldésének határideje: *2015. október 31.*

A részletes felhívás az alábbi linken érhető el:
http://www.emet.gov.hu/_userfiles/felhivasok/reb/reb_15_foto_2015_03_27_vegleges_reb.pdf

Fiatal képzőművészek pályázata

A kiírás célja az egyetemes és a Kárpát-medencei protestantizmust bemutató, a reformációt és annak hatását megjelenítő, a reformáció ötszáz éves jubileumához kapcsolódó, vándorkiállításon bemutatható, könnyen utaztatható képzőművészeti alkotások készítése.

A pályázat témája a Kárpát-medencei reformáció alakjai, eseményei, a reformáció hatása és a Szentírás (újra)felfedezése.

A reformáció nem csupán egyháztörténeti folyamat, hanem valódi médiaforradalom volt – ez a 21. században új szempontokat, értékeket és megközelítési módokat is rejt. A pályázatra beküldött alkotásokban hasonló – a kortárs művészet eszközeivel, személyes és közösségi, szimbolikus vagy konkrét, kérdésfeltevő vagy értelmező módon megfogalmazott – reflexiókat keresünk.

Az alkotások beküldésének határideje: *2015. szeptember 2.*

Kategóriák: 1. *festészet;* 2. *szobrászat;* 3. *grafika;* 4. *éremművészet;* 5. *egyéb.*

Kategóriánként egy nyertes 1 000 000 Ft jutalomban részesül.

A felhívás az alábbi linken érhető el:
http://www.emet.gov.hu/_userfiles/ felhivasok/reb/reb_15_muv_felhivas_2015_03_26_vegleges.pdf

Füller Tímea

Julcsi néni Aranykái

Volt egyszer réges-régen egy fodros ruhás kislány. Szép bútorok között lakott egy barátságos, nagy házban. Az ebédhez és a sétához más-más ruhát kellett felvennie, szabad idejében pedig zongorázni meg kézimunkázni tanult. Az édesanyja gyönyörű volt, a társaság kedvence. Az édesapja kereskedő. Ő gyakran az ölébe vette vidáman hozzá futó kicsi lányát, és szeretettel simogatta meg göndör barna hajfürtjeit.

Aztán nehéz idők jöttek, így mondták a felnőttek, de Julcsi, a kislány nem tudta, mit jelent ez – csak azt érezte, hogy az édesapja gondterhelt, idegesen járkál a puha szőnyegen fel-alá, és ilyenkor összeráncolt homlokkal egyre azt hajtogatta: „Már csak az arany, csakis az arany a biztos." Talán csak magának mondta, a kislány mégis megjegyezte.

Néha, amikor az egykori Julcsinak, aki ma már Julcsi néni, eszébe jut ez a lehetetlen távolságban élt gyermek, mindig ez a kép dereng fel előtte. Ilyenkor elmosolyodik, és a fejét ingatja.

* * *

A folytatásra ritkán gondol. Talán azért, mert olyan sokkolóan gyorsan történt az egész. Fel kellett nőni hirtelen, és ki tudja már, hova is lett abban a kavarodásban a szép ház, a bútorok, a ruhák. Bujkálni meg menekülni kellett folyton. Aztán egyszer csak vége lett.

Hamarosan férjhez ment. Szerette az urát, jó ember volt. Teltek az esztendők, sok munkával, mindig volt feladat, érkeztek a gyerekek, később idős szüleit gondozta, aztán jött az özvegység…

Sok-sok év múltával, amikor a fiúk már kirepültek, egyszer csak kárpótlást kaptak a földekért meg az elveszett vagyonért. És akkor a nagyobbik fia is azt mondta, hogy az arany, csak az arany a biztos. Éppen úgy, ahogy annak idején az édesapja. Pedig ezt őneki sose mesélte el senki, mégis ugyanerre jutott. Úgyhogy a gazdasági dolgokat már inkább a fiú intézte, Julcsi néninek meg maradt a kis ház, a kertje meg az emlékei.

Ebben a magára maradt időben lett az első aranya. Vagy mit is beszélek: *Aranykája.* A harmadik szomszéd lánya volt, aki később „nagy Aranyom" néven vonult be Julcsi néni emlékei közé.

Egyszerű lélek volt – „gyenge képességűnek" is mondták –, a szülei nem is igen foglalkoztak vele, de Julcsi néninél valahogy magára lelt. Beszélgettek, varrogattak, gondozták az állatokat. Aztán a lány kezdett lassan eligazodni az élet dolgaiban, egy idő után a saját lábára állt, ezért a szülei kicsit nehezteltek is Julcsi nénire. Odalett az ápolási díj. Nagy Arany aztán férjhez is ment, elkerült otthonról, és csak ritkásan érkező levelei tudósítottak róla, hogy szép egyszerűségben nevelgeti két kicsinyét.

Julcsi néni örömmel, néha könnyeit nyelve sokat gondolt a nagy Aranyra. És ekkor kapott egy unokát. Megszeppent, hallgatag kislány volt „kis Arany". Az édesanyja valami betegséggel küszködött, nem tudta ellátni a gyereket, így kapta meg ideiglenesen a nagymama.

A kislány riadtan kapkodta a fejét, nagy szempillái meg-megrebbentek, ahogy körülnézett a furcsa, ódivatúan berendezett házban. Persze járt már ott néhányszor korábban is, de csak futólag. A szülei mindig siettek, ő csak az udvarra jött be puszit adni a mamának, aki hol a tyúkólból, hol a mosókonyhából került elő. Furcsa öregszaga volt és agyonfoltozott köténye.

Ha ünnep volt, elvitték magukhoz. Olyankor nagy virágos ruhákat vett fel, és kontyba kötötte a haját. Aztán ebéd után mindig gyorsan hazakérte magát, mert szeretett volna lepihenni. De most a nagymama lesz a felnőtt… Kis Aranynak lebiggyedt a szája, amint ezek eszébe jutottak. A cipője orrát bámulta, amely mellett ott volt a degeszre tömött utazótáska a holmijával és az iskolatáskája is.

Julcsi néni izgult egy kicsit, hogyan tud ő még egy gyereket felnevelni, de azért megrázta magát, és nekifeküdt a feladatnak.

Kis Arany nem panaszkodhatott, volt sütemény, ha megéhezett rá, lett tévé, saját szoba…

Egy idő után valahogy egyensúlyba kerültek a dolgok. A kislány is köténynt kötött otthon, úgy kereste visongva a tojásokat a tyúkudvarban, és öntözte az esővizes dézsából a megszámlálhatatlan virágot, mint egy igazi kis háziasszony. Megtanult gombot varrni és zoknit mosni, piskótát sütni és pudingot főzni. Rajzaival és okleveleivel pedig tele volt a fal, a hűtőt a fényképei díszítették. Sokszor nézték a mamával együtt a napfelkeltét.

Az a tíz év, amíg a kis Arany nála lakott, olyan fürgévé és fiatalossá tette Julcsi nénit, hogy még udvarlója is akadt – egy özvegyember –, de ő csak nevetett. Ott volt neki a kis Arany, nem kellett más.

Aztán elszállt ez az idő is, szinte észrevétlenül, mint egy pillanat. Tele nevetéssel és könnyel. Kis Arany megnőtt, és a fővárosba került.

* * *

Üres lett a ház, nehéz volt a csönd, kongott a konyha a gyerekkacagás nélkül. Alig-alig nyitotta rá valaki az ajtót Julcsi nénire. Leginkább csak egy fiatalasszony, aki tojásért járt hozzá. Aztán ahogy szóba elegyedtek, bizony kiderült, hogy a jó szóra is legalább akkora szüksége van, ha nem nagyobb, mint a tojásra. Ő volt „az Arany". Három gyereket szült négy év alatt, és mivel nem éltek a szülei, bizony nehezen tudott pihenni, nagyon kimerült és megviselt volt.

A babakocsiban ült a pici, mellette gyalogolt a két kicsi. Szemükben csibészség bujkált, de azért kellőképpen megszeppentek és tisztelettudóak voltak. Vagyis hát: jók voltak, és Julcsi néni pontosan tudta, milyen fárasztó és nehéz egy kisgyereknek jónak lenni.

Egyszer aztán annyira keservesen sírt a pici, hogy Arany leült a diófa alá megszoptatni, Julcsi néni meg kézen fogta a két kicsit, hogy megmutassa nekik az állatokat. A gyöngytyúkok, kacsák, libák csak úgy szaladtak a rájuk rontó két rosszcsont elől. A disznó ragyogó szemmel röfögött rájuk, úgy meglepődött a látogatóktól, a tehenet meg egyenesen meg akarták lovagolni, annyira nem féltek tőle. Húsz perccel később Arany alig tudott megszólalni, annyira jólesett neki az a néhány perc nyugalom.

Ettől kezdve gyakrabban jártak arra. Eleinte félve az elutasítástól, bizonytalanul, gyanakodva. Aztán lassan feloldódtak az őket körülvevő, magától értetődő szeretetben és elfogadásban. Mindig kérdezték, hogy nem zavarnak-e, de Julcsi néni azt mondta, bármikor jöhetnek, mert minden munka abbahagyható és folytatható később. (Ez olyan igazi nagymamás mondat, amelyet később is nagy nosztalgiával és vágyakozással tud emlegetni az ember.)

Néhány év eltelt így is. A gyerekek óvodába kerültek, Arany dolgozni kezdett. Hétvégeken azért csörrent a telefon: átmehetnek-e. És természetesen átmehettek. (Bár ez a fajta természetesség valahogy sohase szokható meg igazán, mindig tudjuk titokban, hogy ajándék.)

* * *

Amikor aztán már Arany is kezdett elelmaradozni, váratlanul elkelt a Julcsi néni melletti ház. Egy idős házaspár költözött oda, főkönyvelő meg a neje. Városból jöttek vidékre, és ezt mindenkivel éreztették is. Falun mindenki ismeri a másikat, köszönnek egymásnak az emberek. Főkönyvelőék azonban úgy döntöttek, nem követik ezt a divatot. Maradtak maguknak. A házat, amelybe beköltöztek, szépen felújíttatták. Időnként begördült hozzájuk egy-egy drága, márkás autó, ilyenkor bármilyen meleg volt, öltönyben, kisestélyiben beszélgettek sötétedésig. Előkelőek voltak, de tényleg.

Julcsi nénit bántotta egy kicsit, hogy nincsen jóban a szomszédokkal. Sütött egy tálca süteményt, hátha összeismerkedhet velük, de úgy küldték el, hűvösen és udvariasan, hogy szóhoz sem jutott. A süteményt dühében a kutyának adta, pedig olyan könnyű volt a tésztája, mint a hab. Nem lehetett volna panasza arra semmilyen finnyás népeknek. Rosszulesett neki az elutasítás, de elfogadta. Mi mást tehetett volna?

Nem unatkozott így sem. Látogatta az utcabeli időseket, bevásárolt a szomszédasszonyának, mivel az olyan elesett volt, levelet írt a nagy meg a kis Aranynak.

Egy kora reggel éppen egy kis gazt szedett az árokpartról a baromfinak, amikor belevisített a hűvös hajnalba a mentő hangja. A szomszédba jött, de elkésett. A könyvelő úr aznap reggel már nem ébredt fel.

A következő napokban nagy volt a sürgés-forgás. Jöttek-mentek az előkelő, gyászruhás idegenek. A temetésre Julcsi néni kis gondolkodás után végül elment. Mégiscsak szomszédok voltak. Kis fejkendőjével eléggé kilógott a tömegből, de legalább volt, aki a pappal együtt énekelt.

Eltelt egy hónap, kettő. A szomszédban megszűnt a jövés-menés. Julcsi néni akaratlanul is aggódva figyelte az özvegyen maradt könyvelőné házát. Nem jön hozzá senki, ő se megy sehová. Emlékezett rá, neki milyen nehéz volt, amikor egyedül maradt az ura halála után. Sokszor eszébe jutott, hogy át kellene mennie, de a rosszul sikerült első találkozás beárnyékolta a lelkét.

Aztán egy este csak elindult. A fiáéknak sütött kelt tészta széléből vágott le két csinos szeletet. És átvitte. *Arankának.* Gondolom, már meg sem lepődik senki, hogy ettől kezdve *Aranykának* szólította a szomszédasszonyát. Aki ezután egyre inkább megnyílt előtte, és megosztotta vele minden búját-baját-fájdalmát.

Julcsi néni bejáratos lett az előkelő házba, amely nem is volt neki olyan furcsa, inkább csak annyiban, hogy emlékeztette a saját gyerekkori otthonára. Aranyka könyvelőné pedig átjárt a kicsi parasztudvarba. Ami nem is volt olyan furcsa neki, mert ő meg éppen ilyen kis tornácos házban nőtt fel. Karonfogva mentek az esti hűvösségben az uruk sírjához, és együtt bontogatták a gyerekek és unokák leveleit.

* * *

És hogy honnan tudom mindezt? Nos, nincs ebben semmi különös. Julcsi néni él és munkálkodik ma is. Aki látni szeretné, nyugodtan látogassa meg őt is, szomszédasszonyát is. Biztosan megkínálják süteménnyel, és úgy szólítják majd: „Aranyom". ■

Johannes Reimer professzor a misszió tudományának nemzetközileg elismert szakértője. Ő alapította a Logos International szervezetet, társalapítója több kelet-európai keresztény oktatási intézménynek, például a Szentpétervári Keresztény Egyetemnek és a litván Keresztény Főiskolának. A Dél-afrikai Egyetemen a missziótudomány professzora, a Felsőoktatás és Kutatás Európai Szövetségének elnöke, számos könyv és tanulmány szerzője. Június végén a professzor Révfülöpön, az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban lelkészeknek, gyülekezeti munkatársaknak rendezett konferencián több áhítatot tartott, amelyekről összefoglaló ismertető készült. Ebből közlünk részletet.

Misszió az amishok között

Amikor közéjük ment, a professzor hozzájuk hasonló öltözetet vett fel, szakállt növesztett; bajuszt nem, mert azt nem viselnek. Megkérdezte tőlük, hogy van az, hogy ők Amerikában élnek, de nem szenvednek együtt a néppel, elkülönülnek tőle. (…)

„Misszionáriusok akartok lenni? Így nem lesz az ember misszionárius. Először meg kell, hogy ismerjétek azt, ami a világban történik. Menjetek ki közéjük, és nézzétek meg az embereket” – szabta feladatul *Johannes Reimer.*

A következő napon nem beszélt nekik, hanem elküldte őket a városba, hogy nézelődjenek. Megtették. Este a professzor fölhívta őket arra, hogy adják át az életüket a missziónak. Több mint száz amish állt előtte könnyel a szemében. Imádkozott értük.

Utótörténete is van ennek az eseménynek. Egy évvel később a professzor Dél-Afrikában, Johannesburg repülőterén a számítógépével foglalatoskodott, amikor megállt előtte valaki. Korosabb, őszülő, szakálltalan kis ember volt. Angolul köszöntötte és nevén szólította Reimert, majd elmondta, mennyire örül, hogy látja őt.

A professzor nem emlékezett rá, hol találkoztak, ezért megkérdezte.

– Tavaly New Yorkban találkoztunk – mondta az emberke –, én amish vagyok.

– Nem úgy nézel ki – válaszolta Reimer –, hol a szakállad?

– A misszióban maradt – válaszolta az emberke.

– Hol az öltözeted?

– A misszióban.

– Mit csinálsz itt? – kérdezte a professzor.

– A misszióban vagyok.

– Hány éves vagy?

– Hetven.

– És miért jöttél ide?

– Mert Isten küldött – hangzott a válasz.

Két órán keresztül mesélte a történeteket arról, hogy mit cselekedett Isten. Feketékről beszélt, akik hitre jutottak, családokról, amelyek meggyógyultak, homoszexuális emberekről, akik megváltoztak, betegekről beszélt, akikre rátette a kezét, és meggyógyultak.

– Látod, Johannes, mindez azért történt, mert egyszer igazán sírtam az emberek miatt. Csak azt sajnálom, hogy mindez most, idős koromban történt.

„Nem tudtam elfelejteni ezt az embert – mondta Reimer professzor a hallgatóságnak –, Németország felé egész úton rá gondoltam. Biztosan kidobták már az amish egyházból, hiszen szakáll nélkül nem maradhatott ott, de Isten megáldotta őt Afrikában.” (…)

SEMPER REFORMANDA

„Annyi a rend, annyi a szokás, annyi a felekezet, annyi a foglalkozás, annyi a gond, annyi a cselekedet, amelyekkel mai nap a keresztyének küszködnek, hogy keresztségükről megfeledkeznek, és a sok sáska, hernyó és féreg miatt senkinek sem juthat eszébe, hogy megkereszteltetett, avagy hogy mit nyert a keresztségben. Nekünk ugyanis olyanoknak kellene lennünk, mint a megkeresztelt kisgyermekeknek, akik semmi gonddal és semmiféle cselekedettel sem terhelten mindenben szabadok, a fenséges keresztség által biztosak és boldogok, mert Krisztusban mi is folytonos keresztség alatt álló gyermekek vagyunk.”

Luther Márton:
Az egyház babiloni fogságáról
(Masznyik Endre fordítása)

HETI ÚTRAVALÓ

„A megrepedt nádszálat nem töri össze, a füstölgő mécsest nem oltja ki.” (Ézs 42,3)

Szentháromság ünnepe után a 12. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéinek kettős üzenete: az Úristen igazít meg (lásd Róm 3,24), s ő a mi testünk-lelkünk gyógyító Ura (lásd 2Móz 15,26). „Kegyelemből tartattatok meg, hit által, és ez nem tőletek van: Isten ajándéka ez.” (Ef 2,8; LK) Páltól tud(hat)juk, hogy *„az ember nem a törvény cselekedetei alapján igazul meg, hanem a Krisztus Jézusba vetett hit által”* (Gal 2,16a). *Dr. Luther* így tanít: „Isten ingyen kegyelméből megigazítja, igaznak nyilvánítja a bűnös embert. Így lesz az Isten előtt igaz, de csak őelőtte; s igazsága nem a magáé: Krisztus igaz volta ez, melyet Istenünk úgy számít be, mintha a miénk volna. Ezért mondja az Írás, hogy Krisztus a mi igazságunk.” Kérhetjük őt: „Tebenned bízom, Uram!… / A te igazságod szerint ments meg, szabadíts meg engem!” (GyLK 721,1.2) Az Úr szolgája szelíd és szabadító Úr, s heti igénk szerint cselekszik (lásd Mt 12,20). Betegségeinket ő viselte, s mi az ő sebei árán gyógyultunk meg (lásd Ézs 53,4–5). Jézus az ő isteni hatalmával gyógyít; a süketnémát érintésével és szavával tette egészségessé: *„Effata, azaz: Nyílj meg! És megnyílt a füle, nyelvének bilincse is azonnal megoldódott, úgyhogy rendesen tudott beszélni.”* (Mk 7,34–35) És az őt üldöző Sault is magához térítette, testi-lelki vakságát feloldotta az Úr: *„Én vagyok Jézus, akit te üldözöl.”* Majd elküldte hozzá Anániást: *„…hogy újra lásss, és megtelj Szentlélekkel.”* A „pálfordulás” után ő *„azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban, hogy Jézus az Isten Fia”.* (ApCsel 9,5.17.20) Ez minden christianus mindenkori küldetése! Jézus többek között meggyógyított egy megszállott némát s két vakot hitük alapján: *„Hiszitek-e, hogy meg tudom ezt tenni? (…) Ekkor megérintette a szemüket, és ezt mondta: Legyen a ti hitetek szerint!”* (Mt 9,28–29) *„Egyszer Mirjám és Áron Mózes ellen beszélt az etióp asszony miatt, akit elvett. (…) Az Úr haragra gerjedt ellenük… Mirjám a poklosságtól olyan fehér lett, mint a hó. (…) Mózes így kiáltott az Úrhoz: Istenem, gyógyítsd meg őt!”* (4Móz 12,1.9–10.13) Megdicsőülése után Jézus így könyörült meg a holdkóros fiún: *„…rákiáltott, és kiment abból az ördög, a gyermek pedig meggyógyult még abban az órában.”* (Mt 17,18) Tanítványai kishitűségük miatt nem tudtak rajta segíteni. Az imádság erejéről ezt tanítja Jakab: *„…a hitből fakadó imádság megszabadítja a szenvedőt, az Úr felsegíti őt, sőt… Nagy az ereje az igaz ember buzgó könyörgésének.”* (Jak 5,15–16) Galilea negyedes fejedelme csodát várt a zsidók királyától: *„Hosszasan kérdezgette őt, de Jézus semmit sem válaszolt neki. (…) Heródes pedig… kigúnyolta, és fényes ruhába öltöztetve visszaküldte Pilátushoz.”* (Lk 23,9.11) Máig átélhető ez (lásd EÉ 328,2). A felséges Isten ígéri minden megtört és alázatos lelkű gyermekének: *„Láttam, hogyan élt, mégis meggyógyítom! Vezetem őt… Ezt mondja az Úr: Meggyógyítom őt!”* (Ézs 57,18–19) Megvallhatod: „A te gyógyító szent kezed / Orvosolta fájdalmam, //…Jézus, én reménységem!” (EÉ 373,3.5)

■ Garai András

Utazás vezető nélkül

(Kommentelek egy cikkhez)

Szürreális volt. Erre még én is felkaptam a fejem. A hiányra. Az történt ugyanis, hogy – a médiában beharangozottak szerint – valóban elkezdtek vezető nélkül közlekedni Budapest legfiatalabb metróvonalának szerelvényei. Az M4-es vonalon a begördülő kocsik első fülkéjében nem ült senki! Nincs ember – csak számítógép.

Az utasok csak meresztgetik a szemüket, hogy jól látnak-e, ki nevetgélve, ki poénkodva, ki zavarodottan, ki bizalmatlanul lép be az állomásra precízen befutó szerelvénybe, amely, ahogy kell, fékez, beáll, ajtót nyit, fény- és hangjelez, ajtót zár, elindul. Egyedül. Magától. Ami tegnap még sci-fi volt, az ma valóság Budapesten, a II. János Pál pápa téren meg a többi állomáson. Hivatalosan: S*zombattól csökkenti a 4-es metró automata szerelvényein a járműkísérői jelenlétet a BKV a végleges használatbavételi eljárás részeként.*

Mi még mindannyian az a korosztály vagyunk, amely *járműkísérői jelenléttel,* mi több, *járműkísérői beavatkozással* szokta (volt) megélni az utazás mindennapos rutinját. Most új dolgot tanulunk. Ami nekünk talán sosem lesz természetes.

Nem tudok nem gondolni arra: ami az élet egyre több területén ma már nem álom, hanem elérendő cél és íme, valóság – azaz a *rendszer megfelelő működésének jele,* hogy vezető nélkül is közlekedhetnek szerelvények –, az az Élet nevű *másik* veszélyes üzem esetében – nem működik. Sőt a szakadékba rohanással egyenlő eredményhez vezethet…

Igen: tegyük világossá egy értékzavarban vergődő és ettől láthatóan szenvedő világban, hogy *az ajtók zárását és a szerelvények indítását nem* az automatika végzi, azaz születésünk és halálunk Isten kezében van. Magunk akarnánk már irányítani mindent, de a *ki- és beszállást a szerelvénybe* veszélyes játék kivenni a Teremtő kezéből.

Az isteni jelenlét nem a *jármű menetirány szerinti hátsó vezetőfülkéjében* ül, hogy az *esetleges balesetveszélyes helyzetek elhárításán kívül már semmilyen beavatkozást ne végezzen* – éppen az a felszabadító, hogy Isten mindig vezeti életünket, és általa kerülhetők el a testi-lelki pusztulást hozó tragédiák. Az élet fájdalmas eseményei, amelyek sajnos mindenki számára bekövetkeznek, léteznek, de vele elhordozhatók.

Ott van a jóban, és ott van a rosszban. Menetirány szerint elöl, a vezetőfülkében, utat mutatva. Pontosabban: előttünk járva. Ehhez ide kellett jönnie, a mi megállónkba, felszállni a mi szerelvényünkre és velünk tenni meg az utat. Az elejétől a végéig. A kezdettől a végállomásig. Semmi könnyítés, semmi kedvezmény, semmi ingyen utazás. Sőt. Ez megtörtént, ez történt meg, amikor Jézus Krisztusban Isten emberré lett!

A hatóság által felügyelt tesztüzem ezen fázisának sikeres lezárását követően, várhatóan szeptembertől megkezdődik a teszt utolsó szakasza, amelyben a járműkísérői jelenlét a szerelvényeken teljesen megszűnik. Sokszor érezte már az emberiség, hogy elérkezett a teszt utolsó szakasza… Napjainkban sem kisebbedett ez a szorongató érzés: hova tartunk? De itt vagyunk, és tudhatjuk, hogy életünk tesztüzeme, ahogy tegnap nem, úgy ma és holnap sem marad Vezető nélkül.

■ Stifner-Kőháti Dorottya

PALACKPOSTA

Az erőgyűjtés ideje

A nyári vakáció jellemzően az iskolások és az egyetemisták kiváltsága. Persze augusztus végéhez közeledve egyre többször jut eszünkbe, hogy ez a nyár is eltelt, és indul egy újabb megmérettetésekkel teli tanév.

Az iskolai időszak és a nyári vakáció váltakozása embert próbáló feladat. Szülők és gyerekek együtt igyekeznek a nyári pihenést megvalósítani, érezhetővé, kézzelfoghatóvá tenni. Sokszor kétségbeesetten törekszünk olyan programokat kitalálni, amelyektől várjuk, hogy feltöltődést nyújtsanak, erőt adjanak, és kimozdítsanak bennünket a hétköznapok gyakran monoton fáradalmaiból. Ez a nagy „nyári igyekezet” sokak számára azt jelenti, hogy a naptári év egyedüli csúcspontja a nyári szünet vagy az iskolai szünetek. Valahogy úgy gondolkodunk, mint a kisdiák, akitől megkérdezik, hogy melyik a kedvenc órája az iskolában, és azt válaszolja, hogy az ebédóra.

A kétségbeesett pihenési és feltöltődési igyekezet helyett egy új megközelítést javasolnék. Az iskolai év és vakáció (vagy a munka és a szabadság) mókuskereke helyett miért ne törekedhetnénk arra, hogy mindig annak tudjunk örülni, amit éppen teszünk? Amikor tanulunk, és megy az iskolaév, akkor legyen a gyerekeknek és a fiataloknak is erejük ahhoz, ami éppen a feladatuk. A felnőttek korosztálya pedig találjon örömet és értelmet mindabban, amit dolgozik. Így egyensúlyba kerülhet a naptári év, de ami még ennél is fontosabb, egyensúlyba kerülhet az egész életünk. Kevésbé lesznek benne túlélésre játszó vagy éppen felfokozott elvárásokkal teli és pont ezért csalódást hozó időszakok.

Életünk egyik legfontosabb feladata, hogy értsük és érezzük: értelme van mindennek, amit megélünk, és amit teszünk. Akár a tanulásnak, akár a munkának, akár a vakációnak vagy a pihenésnek. A mókuskerék, a közöny, a belefáradás és a feladás mind annak a jelei, hogy nem látjuk az értelmét mindannak, amiben éppen vagyunk. És ez bizony igaz lehet egy iskolásra, egy meggondolatlanul szakot választó egyetemistára, de egy szorult helyzetben lévő munkavállalóra is. Jó lenne megélni és komolyan belekapaszkodni abba az igébe, amelyet 5Móz 30,19-ben olvashatunk: *„Válaszd hát az életet…!”*

Isten szülői gondoskodással, figyelmes szeretettel vezet bennünket az élet irányába. Akkor is, amikor egy nyári időszak végéhez közeledve egy pillanatra megállunk, és megkérdezzük magunktól: vajon úgy sikerült ez a nyár, ahogyan terveztem? Úgy pihentem ki magam, ahogyan arra valóban szükségem volt? Isten nem teszi patikamérlegre az elvégzett és az el nem végzett munkát, a pihenésre szánt okos és az eltékozolt időt. Inkább úgy mutat utat, hogy abban az útban az ember megtalálja az élete értelmét, mindazt a tartalmat és mindazokat a kereteket, mindazt a lelkiséget, ami szükséges ahhoz, hogy élet legyen a mindennapok sürgés-forgásában, és élet legyen a pihenésre szánt időben.

Néhány hét, és megtelnek az iskolapadok, az egyetemisták felveszik az óráikat, és teljes létszámban működnek a munkahelyek. Igyekezzünk azzal a jó érzéssel indulni, hogy mindenben meg tudjuk találni az élet értelmét, a célt és az örömünket. Lesz mindehhez segítségünk: a Mindenható Isten megbocsátó szeretete, amely szelíden vezet bennünket ebbe az irányba.

■ Pángyánszky Ágnes

Névjegy:
Pángyánszky Ágnes

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem lelkészeként nagy öröm számomra, hogy lelkészi, hitoktatói és kántori szolgálatra készülő fiatalok között végezhetem szolgálatomat. Biztató együtt lenni olyan fiatalokkal, akik meghallották Isten hívását, és elhatározták, hogy ennek a hívásnak engedelmeskedve az evangélium hirdetésére szánják életüket. Az egyetemi évek alatt erre a hivatásra készülünk fel, szem előtt tartva, hogy hit és élet szorosan összetartozik, és egészséges, Istenben bízó lelkülettel tudja az ember jól végezni élete minden feladatát.

Az oldalt szerkesztette: Vitális Judit

Óvatosan!

Fókuszban a biztonságos közlekedés

▶ „Állj, ha piros, várj, ha sárga, akkor menj, ha zöld a lámpa!” – vélhetően sokan fújjuk kívülről az egyik legismertebb közlekedési rigmust. De a biztonságos közlekedés nemcsak a szabályok betartásán, hanem az előírásokhoz való hozzáállásunkon is múlik. A Tudatos Közlekedők Egyesületének titkárával, *Varga Róbert* közlekedésmérnökkel beszélgettünk.

– Az egyesület jelmondata, amely a készülő honlap címében is visszaköszön: „Óvatosan!” Miért pont az óvatosság felől közelítik meg a közlekedést?

– Amikor a weboldalunk címén gondolkodtunk, természetesen könnyen megjegyezhető kifejezést kerestünk. Az említett „márkanév” azért is passzol nagyon egyesületünk tevékenységéhez, mert minden anyuka naponta legalább egyszer elmondja a gyerekének, amikor útnak indítja.

– Amellett, hogy alapvető féltés fogalmazódik meg ebben az egy szóban, olyan hozzáállást sugall, amely korántsem egyenlő a gyávasággal, sőt. Daniel Pennac Testnapló *című könyvében olvastam a gondolatot: „Az óvatosság a bátorságban rejlő intelligencia.” És az intelligenciától már csak egy lépés a tudatosság.*

– Divat szidni a közlekedési kultúránkat, de azt hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy az nem valami rajtunk kívül álló dolog, hanem mi magunk alakítjuk. Azt a szemléletmódot szeretnénk közvetíteni mind a gyerekeknek, mind a felnőtteknek, hogy egy-egy közlekedési szituációt ne csak a saját szemszögükből gondoljanak át, hanem az esetleges többi szereplő nézőpontjából is is.

Amikor például vezetés közben „bénázáson” kapunk egy másik autóst, akkor azt egyúttal személyes akadályoztatásunkként éljük meg, holott a másik sofőr nagy valószínűséggel egyáltalán nem azért ügyetlenkedik, hogy bennünket bosszantson. Számos oka lehet a bizonytalanságának: nem ismerős a környéken, eltévedt, ordít a gyereke, rossz hírt kapott, és így tovább… És ha ezeket sorra vesszük, máris egy kicsit megértőbbek, toleránsabbak leszünk.

– E két kifejezés rokonaival a közúti közlekedés szabályairól szóló, 1/1975. (II. 5.) KPM–BM együttes rendelet nyitósoraiban is találkozunk: „A biztonságos és zavartalan közlekedés alapvető feltétele, hogy a közlekedési szabályokat mindenki megtartsa, és számíthasson arra, hogy azokat mások is megtartják. Emellett szükséges az is, hogy a közlekedés résztvevői előzékenyek és türelmesek legyenek egymással szemben.”

– A KRESZ-re *(Közúti rendelkezések egységes szabályozása – a szerk.)* is érvényesnek gondolom azt, ami úgy általában a békés társas egymás mellett élés záloga: ha kellően toleráljuk egymás hibáit, akkor nem lesz belőlük nagyobb probléma.

A közlekedők elsődleges feladatai között szerepel, hogy egy veszélyhelyzet elhárítása érdekében mindent kötelesek megtenni. Ha azt érzékeljük, hogy a másik fél „tilosban” jár, akkor sem az önbíráskodás, a saját igazunk mindenáron való keresztülvitele a megoldás. Például lehet, hogy egy kényes szituációban „papíron” nekünk van elsőbbségünk, de ha ennek érvényt szereznénk, akkor az adott körülmények között esetleg karambol lenne a vége.

– Melyek egyébként a leggyakoribb, legtipikusabb szabályszegések? A piros jelzés semmibevétele, a gyorshajtás vagy az alkoholos befolyásoltság?

– A statisztikák azt mutatják, hogy a legtöbb baleset hátterében gyorshajtás áll. Nekünk az egyesületben meggyőződésünk, hogy a követési távolság helytelen megválasztása – az ideálisnál kisebb követési távolság – nagyobb baleseti veszélyforrás, csak ezt sokkal nehezebb mérni, megállapítani, és nem is szankcionálnak érte.

A KRESZ egyértelműen tiltja mind a gépkocsivezetőknek és a motorosoknak, mind a kerékpárosoknak a kézben tartott mobiltelefon használatát. Én sem tudom elkerülni, hogy ne telefonáljak egy-egy hosszabb út alatt, de mindig kihangosítva teszem. A kutatások szerint ugyan a telefonbeszélgetés még így is figyelemelterelő hatású, de legalább mindkét keze szabad a sofőrnek.

Ráadásul egyre többen nemcsak telefonálnak vezetés közben, hanem SMS-eznek, chatelnek, facebookoznak is – vagyis még a tekintetüket is leveszik az útról, a forgalomról. De biciklist is láttam már álló autónak nekimenni azért, mert tekerés közben a mobilját nyomkodta. Ugyanígy a gyalogosok is veszélynek teszik ki magukat és társaikat, amikor leszegett fejjel bandukolnak, és nem a környezetükre figyelnek.

– Mostanában Szepes Mária Pöttyös Panniját *olvasom a nagyobbik lányomnak. A* Zsákbamacska *című kötet egyik meséjének címe és kulcsmondata így hangzik: „Először nézni, azután lépni.” Mit kell nézni, mi mindenre kell figyelni közlekedés közben?*

– A körülöttünk lévő közlekedőkre leginkább, és persze a táblákra és jelzésekre, amelyek az ott érvényes szabályokat mutatják nekünk. Gyerekekkel a tanórákon külön szoktunk beszélni a zebrán való átkelésről: arra hívjuk fel a figyelmüket, hogy az autósok nem minden esetben látják őket, mivel kicsik. Így arra tanítjuk őket, hogy a zebránál állva keressék a szemkontaktust a közeledő jármű vezetőjével. Ha az lassít, és még össze is néztünk, akkor lát minket, és meg fog állni a zebránál, hogy biztonságosan átmehessünk. A gyalogosok védelme sokkal fontosabb annál, mint amennyire most figyelünk rá.

– A gyalogos védelmét érthetem úgy is, hogy a gyengébb védelme? Sokunk tapasztalata, hogy a közlekedést az erőfitogtatás, a lóerőkkel való kérkedés és visszaélés jellemezi. Bicikliként az autós, személygépkocsi-vezetőként a kamionos „tol le” bennünket…

– Sajnos személytelenné válik a kommunikáció a járműben ülő közlekedők között, így sokan többet megengednek maguknak, mint tennék azt szemtől szemben. Sokat változtak a szabályok az elmúlt évtizedben, ami a gyalogosok és kerékpárosok védelmét szolgálja, de a korábban jogosítványt szerzett sofőrök nem feltétlenül sajátították el ezeket az új szabályokat. Bár van még mit javítani rajta, de azt tapasztaljuk, hogy egyre több autós engedi át a zebránál várakozó gyalogosokat, ami, ugye, kötelességük lenne.

– Motorozni, autót vezetni elég komplex tevékenység. A jogosítványszerzésnek megvannak a maga jogi feltételei, több vizsgán is át kell menni. De hogyan lehet megállapítani, hogy valaki tényleg alkalmas-e a vezetésre? Hogy megfelelő-e a mentális állapota, elég felelősségteljes-e hozzá, és így tovább?

– Az elmúlt években sokat javult a járművezető-képzés színvonala, magasabbak a követelmények, és folyamatosan tesznek is azért az illetékesek, hogy tényleg csak azok kapjanak jogosítványt, akik erre elég érettek. Ugyanakkor a B kategóriás jogosítványhoz – nem számolva az orvosi alkalmassági vizsgálatokat – elég egyszer levizsgázni, és onnantól soha senki nem kéri számon a jogosítvány tulajdonosán, hogy minden tudnivalóval tisztában van-e.

Más kérdés, hogy bárki bármikor kerülhet olyan pszichés állapotba – mert például meghalt valakije, felidegesítette a főnöke, kirabolták a lakását… –, ami miatt az adott pillanatban alkalmatlan a biztonságos járművezetésre. Ilyenkor a saját belátásán, felelősségérzetén múlik, beül-e a volán mögé, vagy sem. Mindezt úgy, hogy a munkáltatója jellemzően nem tolerálná, ha ilyen indokkal nem szállítaná ki az árut vagy nem keresné fel az ügyfelet.

– Ha utas vagyok, akkor mivel tudom segíteni a sofőrt, és mi az, amivel végképp az őrületbe kergethetem?

– Embertípustól is függ, kit mennyire zavar, zökkent ki, ha az anyósülésről kommentálják a vezetési stílusát.

Említettük már, hogy a telefonálás figyelmet köt le. Ugyanígy az utassal, utasokkal való társalgás is figyelemelterelő hatású lehet – viszont egy hosszabb utazásnál jól töri a monotóniát. Az elalvásos baleseteknél maga az utas is felelős lehet, hiszen ő is ott volt, és láthatta (volna) a fáradtság, a koncentrációhiány jeleit. Vajon mert-e szólni a sofőrnek, hogy ideje egy rövid pihenőt tartani? Két-három órányi autózás után tíz-tizenöt perc szünet – közben a testünk átmozgatásával – csodát tud művelni.

– Amit szabad az utasnak, nem szabad a sofőrnek – gondolok itt most az alkoholfogyasztásra. Amikor valaki vállalja, hogy a szombat esti buli után hazafuvarozza a haverokat…

– …akkor ő a cukkolások ellenére is tartson ki amellett, hogy nem iszik egy kortyot sem! Ha pedig már hazafelé menet dirigálnak neki a többiek, hogy miért nem megy, mondjuk, gyorsabban, akkor bátran húzódjon félre, és mondja el egyértelműen a társaságnak, hogy nála van a kulcs, az ő kezében van a kormány, és ha ez valakinek nem tetszik, akkor nyugodtan szálljon ki.

– És amikor előzetes vállalása ellenére ivott a sofőr?

– Nagy a szülők felelőssége. Nem elég tudatosítaniuk a gyerekükben, hogy ittas sofőr mellé nem ülünk be – de vigyázniuk kell, hogy ezt ne írja felül egy másik „üzenet”. Mert ha emiatt késik az előre megbeszélt időponthoz képest, de utána mégis letolást kap, amiért nem ért haza időben, akkor legközelebb már esetleg ebből a tapasztalatból indul ki. Azt mérlegeli, hogy múltkor fél óra késés miatt mekkora szidásban volt része, és ha most nem ül be az autóba, és ezért másfél órával később ér haza, akkor abból mekkora botrány lesz…

Tény, hogy nem mindenki karambolozik, aki ittasan vezet, vagy áthág egy másik szabályt. De ha mégis, akkor annak gyakran súlyos vagy épp visszafordíthatatlan a kimenetele. Azt szoktam mondani, hogy ha ezek az emberek vissza tudnának jönni az életbe, akkor biztosan nem innák meg azt a sört, betartanák a sebességkorlátozást, nem előznének tilosban…

Az emberek jellemzően úgy kezelik a kérdést, hogy jó-jó, történnek balesetek – de nem velük. Tevékenységünk során nem riogatni akarjuk őket, csak ráébreszteni az esetleges következményekre, tudatosságra és óvatosságra intve őket.

■ Vitális Judit

A békéscsabai székhelyű Tudatos Közlekedők Egyesületét 2012-ben alapították. Alapító tagjai között mérnök és gépjárműszakértő éppúgy van, mint óvodapedagógus, orvos és közlekedéspszichológus. Jellemzően óvodásoknak, iskolásoknak tartanak közlekedésbiztonsággal kapcsolatos tanórákat, programokat. Honlapjuk szerkesztés alatt áll, de a *tuke.blog.hu* oldalon most is több tucat cikket lehet böngészni. Az egyesület tagjai közül néhányan – egy cég keretein belül – készítik a *Tőbiás és Balambér közlekedési kalandjai* című sorozatot.

Gyötrő szomjúság – fertőző víz

Több milliárd ember életét fenyegeti a vízhiány

Az idei nyár különösen forró – aki csak teheti, vízpartra menekül. Hogyha pedig messze a strand, kerti medencében, locsolótömlővel vagy közkúton hűtjük magunkat, legalábbis gyermekeinket. A víz pedig csak folyik, folyik és folyik – de tudjuk-e, mi folyik kevésbé szerencsés földrészeken?

Földünk hetvenegy százalékát víz borítja ugyan, de ennek csupán 2,1 százaléka – mintegy harmincötmillió köbméter – az emberi fogyasztásra is alkalmas édesvíz. A készlet egyre fogy, ami komoly gondokat okoz főként a Közel-Kelet, Afrika és Ázsia több országában.

Egyes becslések szerint ezzel a problémával három-, mások szerint négymilliárd ember küzd napjainkban. A szakemberek mindennek okát a 21. században megfigyelhető, eddig soha nem látott népességrobbanással, a fejlett civilizációk pazarlásával, a környezetszennyezéssel, az éghajlatváltozással és a szintén világszerte megfigyelhető városiasodással magyarázzák.

A gondokat tovább szaporítja, hogy a vízhiánnyal küzdőkön kívül milliárdoknak okoz gondot a szennyvíz elvezetése, miközben a 16. század felfedezésének és a 19. század innovációjának, az „áldásos” öblítéses vécének köszönhetően negyven liter (fejenként naponta) ivóvízzel távolítjuk el az eltávolítandót. Ezenkívül körülbelül nyolcvan litert (fejenként naponta) fogyasztunk a konyhában és a fürdőszobában.

Az elkészült öntözőcsatorna szolgáltatja a vizet az alapvető zöldségek termesztéséhez – jobbra Bálint Zoltán

Tiszta ivóvíz kell!

Ehhez képest milyen a helyzet Afrikában? „Azokat a helyeket, ahol az emberek találnak valamennyi vizet – általában nagyon szennyezett, tócsaszerű tavacskák ezek –, az állatok használják fürdésre és egyéb dolgaik elvégzésére. Ezt merítik és hordják haza a helyiek, gyakran elképesztő távolságokra, mint éltető vizet. A víz rossz minősége Afrikában a gyermekhalandóság első számú okozója: nagyon sok gyerek a víz által terjesztett betegségekben, hasmenéses járványban hal meg. Ezt pedig orvosi kezeléssel nem lehet megoldani, csak a tiszta ivóvíz biztosításával” – osztja meg velem tapasztalatait *Bálint Zoltán* vízmérnök, misszionárius, a Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség felügyelője, aki jelenleg is vízügyi szakemberként dolgozik Nyíregyházán. A Lutheránus Világszövetség megbízásából – feleségével, *Bálintné Kis Beátával* és két gyermekükkel együtt – Zimbabwében 1985–1991 között, a Bajor Külmisszió megbízásából Pápua Új-Guineában 1996-tól 2000-ig, legutóbb pedig a Evangélikus Külmissziói Egyesület (EKME) megbízásából Kenyában, illetve Szomáliában 2005–2013 között végzett komoly munkát azért, hogy az ottani emberek – az evangéliumi örömhír mellett – megfelelő mennyiségű és minőségű vízhez jussanak.

„Szomjaztam, és innom adtatok”

„Az afrikai országokban sok ásott kutat létesítettünk – folytatja a vízmérnök. – Sokszor nagyon mélyre, huszonöt-harminc méterre kellett ásni. Ez komoly nehézségeket okozott olyan területeken, ahol sziklás volt a talaj, ilyenkor robbantani kellett. Kiszáradt folyók mentén a meder homokjában még rejtező víz alá telepítettünk vízellátó rendszereket, így oldottuk meg például egy missziói kórháznak a vízellátását.

Pápua Új-Guineában forráselvezetést végeztünk. Ott hegyes-völgyes vidékek vannak, ahol léteznek ugyan források, de messze a falvaktól, így mire a víz eléri a lakott területet, rendkívül szennyezett lesz. Azokon a helyeken pedig, ahol végképp nem volt más édesvízforrás, esővizet gyűjtöttünk össze.” Például egy kis szigeten, amelyet csak a sós tengervíz vett körül, és a sziget területe nem engedte meg azt, hogy más vízlelőhely – patak, folyó – kialakuljon.

„Itt olyan, oszlopokon álló tetőket építettünk, amelyeket közösségi létesítményként lehetett használni, a tetőre ráhulló esőt pedig hatalmas víztározókban gyűjtöttük össze, ez szolgáltatta az édesvizet a sziget lakói számára, akik addig messziről, csónakkal hordták a vizet a szigetre” – számol be tapasztalatairól Bálint Zoltán. Személyes motivációját *Máté evangéliuma* 25. fejezetének befejező szakasza adta: *„Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, beteg voltam, és meglátogattatok.”*

Ahol nincs felszíni vízfolyás, a helyiek földbe ásott gödrökből gyűjtenek valamicske vizet a kecskék itatására

Helyi erők bevonásával

Hogyha ennek összefüggésében gondoljuk végig a vízválság kérdését, hamar eljuthatunk arra a belátásra, hogy a tiszta víz hiánya nem csupán a szomjúság, de az éhezés és a betegségek legfőbb okozója is. Hiszen ezeken a területeken nemcsak a lakosság számára megfelelő és elegendő ivóvíz és a higiénia hiányával, de a mezőgazdaság számára elegendő öntözővíz hiányával is meg kell küzdeni: aszály idején meg kell oldani a takarmánynövények öntözését is.

„Ez különösen Zimbabwében volt probléma, mert ott három hónapig tart az esős évszak, és utána kilenc hónapig egy csepp eső sem esik – tudjuk meg Bálint Zoltántól. – Az esős évszakban víztározókban gyűjtöttük össze a vizet, a víztározók mellett pedig kis kerteket, öntözőgazdaságokat alakítottak ki a helyi lakosok, paradicsomot, kukoricát, burgonyát, egyebeket termeltek.”

A vízmérnök kiemeli: a vízellátás megoldása minden esetben a helyi lakosság aktív bevonásával és segítségével történt. „Volt egy kis szakértői csapatunk, de a munka nyolcvan százalékát a helyiek végezték el, az ásást, az árkok döngölését – nélkülük egész biztosan nem tudtunk volna dolgozni.”

Szomália Shabelle folyójából duzzasztógátakkal terelik a vizet öntözőcsatornákba

Két szélsőség között

Bálint Zoltán ugyanakkor azt is hangsúlyozza, hogy nemcsak a túlzott szárazság, de a hatalmas áradások is a probléma részét képezik: Afrikából vízhiányról, elfogyó vízkészletekről kapunk híreket, ugyanakkor Vietnamban, Ázsiában hatalmas hurrikánok és árvizek pusztítanak – az utóbbiról idehaza is komoly tapasztalataink lehetnek, hiszen Magyarországot sem kerülik el a nagy árvizek.

„A vízzel kapcsolatban két probléma szokott felmerülni: vagy túl kevés van belőle, vagy túl sok. Számolni kell azzal, hogy ez a két szélsőség jellemzővé válik, és akár egyidejűleg is jelentkezik. Vannak arra utaló jelek, hogy ezek a szélsőségek növekednek. Ez pedig nemcsak természeti folyamatok következménye, hanem az emberi beavatkozásoké is. Az aszály viszont gyakran nagyobb károkat okoz, mint az árvíz: lassú folyamat, nehezebben követhető nyomon, nehezebben kezelhető, nehezebb az ellenszerét megtalálni, mint az árvizeknek.”

Mit tehetünk?

Mindezek áttekintése után nem lehet kérdés, hogy az a vízmennyiség, amelyet Európában elhasználunk, össze sem hasonlítható azzal, amelyből egy afrikai családnak kell gazdálkodnia. Fentebb érintettük, hogy összesen százhúsz liter vizet használunk fejenként naponta csak a fürdéshez, főzéshez, mosogatáshoz, illetve a vécé öblítéséhez. Ehhez jön még hozzá a locsolás és az autómosás. Az afrikai tények ismeretében ez kétségtelenül pazarlás, ugyanakkor pozitív fejlemény, hogy a háztartási vízfogyasztás az elmúlt években csökken Magyarországon – tudtuk meg Bálint Zoltántól. „Egyre kevesebb csap csepeg, egyre jobban odafigyelnek az emberek arra, hogy fölöslegesen ne fogyasszanak vizet” – mondja.

A gazdaságosabb vízfogyasztás mindenképpen fontos, ugyanakkor a szakértő szerint azzal, amit Magyarországon megtakarítunk, sajnos nem tudunk segíteni az afrikaiakon. Afrikában a helyben jól működő módszerek megtalálására, a csapadék megtartására, a helyi vízgazdálkodási és öntözőrendszerek kiépítésére van szükség. „Amit mi innen tehetünk, az, hogy a megfelelő csatornákon keresztül a megfelelő szervezeteket támogatjuk, amelyek ott helyben segítik az embereket abban, hogy megtalálják és alkalmazzák ezeket a módszereket.”

■ Laborczi Dóra

Folytatódik Bálint Zoltán kenyai munkája

Nem sokkal a *Bálint* házaspár hazaérkezése után kezdte meg munkáját Kenyában *Domonyai Sándor* vidékfejlesztési szakember: egy hegyoldalon kísérletezik európai növényfajták honosításával. Első lépésként egy afrikai apácák által vezetett, a magyar Taita Alapítvány által támogatott árvaházat szeretne önfenntartóvá tenni. Kísérlete egyelőre sikeresnek bizonyul: több ételt kaphatnak az árvaház kis lakói, sőt a megtermelt növényekből eladásra is jut. A projekt sikerességéhez itt is az öntözés problémáját kellett elsődlegesen megoldani: vízgyűjtőket építettek, amelyek a szakember óvatos becslése szerint is havi kétszázezer liter pluszvízhez juttatják a kertet és az árvaházat.

A magyar vidékfejlesztőnek az a célja, hogy megtalálja az afrikai klímán legjobban termő növényeket. Ha ez sikerül, arra teljesen új vidékfejlesztési modell épülhet majd. Mindez pedig azért kiemelten fontos, mert hosszú távon az új módszerek és technikák megtalálása oldhatja meg ezt a nem kevés helyen komoly helyi feszültségekhez vezető krízist.

Mire tanítja Európát a menekülthelyzet?

Beszélgetés dr. Dobos Ágoston református lelkipásztorral

▶ Önkéntes munkát végez a menekültmisszióban, rendszeresen látogatja a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal menekülteket befogadó állomását Békéscsabán *dr. Dobos Ágoston* békésszentandrási református lelkipásztor, egyházmegyei missziói előadó. A menekültekkel, bevándorlókkal kapcsolatos helyzetről és személyes tapasztalatairól kérdezte őt az *Evangélikus Élet*.

– Mikor járt utoljára a békéscsabai befogadóállomáson?

– Húsvétkor voltam ott legutóbb. Tíz éven át általában havi egy alkalommal látogattam a menekülteket, de most a vezetőség megkért, hogy a nagy létszámú menekültre és a kiélezett helyzetre való tekintettel egy ideig szüneteltessük a látogatást.

– Amikor legutóbb volt ott, érzett-e valamit a mostani felfokozott helyzetből?

– Nem volt változás a korábbiakhoz képest. A keresztény hátterűek örültek a látogatásnak, megnéztük együtt a Jézus életéről szóló filmet a többség nyelvén, és idegen nyelvű Bibliákat osztottam ki közöttük. A látogatásokat mindig összekötöm karitatív szolgálattal: használt ruhákat, írószereket, játékokat viszek magammal, és ezeket a menekültek között szétosztom, illetve szétosztjuk a segítőimmel.

Hadd meséljem el azt a megható esetet, név és hely nélkül, amely nemrég történt. Egy afrikai fiú kért tőlem francia nyelvű Szentírást. Elmesélte, hogy hosszú útja során, amikor éppen Törökországból Görögországba érkezett, az egyetlen zsákja, benne a Bibliájával, beleesett a tengerbe. Nagyon szomorú volt emiatt, de annál boldogabb, amikor tudtam neki adni francia nyelvű Szentírást. Ez a fiú a legbecsesebb tárgyai között egyetlen csomagjába tette Bibliáját, amikor elindult, de elvesztette, tőlünk pedig kapott egy újat. Nagy boldogság volt nekem is, hogy Isten vigasztaló eszköze lehettem.

– Ön mit gondol, mi váltotta ki ezt a mostani menekülthullámot?

– Nem vagyok külpolitikus, az erre való rálátásom csekély. De úgy gondolom, oka lehet az is, hogy egyre növekszik a távolság a szegényebb országok és a jóléti társadalmak között, miközben a közlekedés egyszerűbb, és az információáramlás felgyorsult. Emellett vannak gócpontjai a világnak, ahol háborús helyzet van, veszélyeztetettség. Ezek miatt vágnak neki az útnak. Úgy ítélem meg, hogy a mostani bevándorlás lassítható, késleltethető, de hosszabb távon a fokozódásával és elhúzódásával kell számolni. Nekünk keresztényeknek imádkoznunk kell, hogy ebben a megváltozott helyzetben jó válaszokat adjunk a kihívásokra.

– Mit kell még tennie a kereszténységnek az imádkozás mellett?

– Az a dolgunk, hogy szeretetben és józanságban járjunk élen a Biblia útmutatása alapján. A lelkipásztorok prédikáljanak ezekről a híveknek, hogy a szívek ne keményedjenek meg, és lássák az Ige igaz útmutatását. A menekültek között az irgalmasság gyakorlatának van helye. Amint az irgalmas samaritánus példázatában láttuk, a bajban lévőnek segítséget kell nyújtanunk. Az utolsó ítéletben számon kéri majd az Úr, mit cselekedtünk a bajban lévőkkel, befogadtuk, felruháztuk, etettük-e őket.

Evangélium, hegedűs zeneterápia, illetve használt ruhák, játékok: Dobos Ágoston menekültmissziós szolgálatának eszközei

Nem szabad elfeledkeznünk missziói megbízatásunkról sem, ezért a menekültek között a jó hírt kell hirdetnünk – nem erőszakosan, de remélve, hogy Isten megnyitja a szíveket a befogadására. Egészséges józanság és önvédelem is kell. A Szentírásban azt is olvassuk, hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék. Vagyis az ingyenélősködő magatartást nem szabad pártolni. A törvényi szabályozás szerint a menekülteket nem lehet dolgoztatni, pedig a munka sok áldást rejt: egészséges öntudatot, értelmes elfoglaltságot ad. A Biblia adakozásra is buzdít. Ezeknek együtt kell megjelennie.

– Levonható valami tanulság a jelenlegi helyzetből?

– Az a jó érzésünk lehet, hogy az idő és a történelem Ura él, és kezében van mindannyiunk sorsa. Akik az Istent szeretik, azoknak minden a javukra van. Legyünk jó reménységgel afelől, hogy a helyzetet Isten a mi javunkra képes fordítani, de ehhez a közelében kell lennünk és maradnunk.

– Nem kell félnünk Európa iszlamizálódásától?

– Én ettől nem félek, mert a kereszténység örömhírének ajándékozóját tartom Uramnak. De azt látom, hogy a történelemben, amikor a keresztények nem adták tovább a jó hírt, elhallgatták, és megelégedtek a maguk sorsával, elkényelmesedtek. Isten megengedte a hasonló nehéz helyzeteket, aminek az lett az eredménye, hogy visszatért a Krisztusra mutató magatartás, és a kereszténység növekedésnek indult. Sajnos ugyanakkor gondolhatunk az Európa-szerte, Magyarország-szerte és a közvetlen közelünkben lévő üres templomokra is. Az Úr kegyelme, hogy még nincs végünk! Európának meg kell térnie, le kell vetkőznie a keményszívűséget, és sokat kell imádkoznia.

– Most, hogy átmenetileg nem mehet a békéscsabai befogadóállomásra, de egyre több a menekült, valamilyen módon tud mégiscsak segíteni a körükben?

– Igen, önkéntesként már vettem részt utcai munkában Szegeden, a vasútállomás környékén igyekeztünk segíteni nekik társaimmal. Keresem a lehetőséget, hogy a debreceni menekülttáborban hogyan tudna Isten munkába állítani. Van egy nagy álmom még, egy keresztény migrációs vendégház létesítése, ez a kérdés most újra előtérbe került.

■ Szegfű Katalin

Találkozás egy egykori menekülttel, Sötét Lászlóval

▶ *Sötét László* tíz évvel ezelőtt menekült feleségével és két gyermekével Magyarországra a szerbiai magyarverések és az egyre nyíltabb fenyegetések elől. A róluk szóló hírek akkoriban bejárták a sajtót. Ők voltak azok, akik először merték felemelni szavukat a tarthatatlan vajdasági helyzet miatt. A családfővel, aki feleségével időnként visszalátogat a békéscsabai befogadóállomásra, a mostanság kialakult menekülthelyzetről beszélgettünk.

Közel kilenc hónapig éltek a békéscsabai befogadóállomáson, amíg megkapták a menekültstátust. *Sötét László* később megtért, élete rendeződött, és ma a Magyar Pünkösdi Egyház országos cigánymissziójában missziós munkatársként magyarországi és szerbiai gyülekezetek plántálásával foglalkozik. A Békés megyei Békésen él. Áttelepült két kisebbik gyermeke és felesége is boldogságot talált, a családok gyarapodnak. Nagyfiuk a családjával Szerbiában maradt. Sötét Lászlónak és feleségének, *Szlavicának* öt unokája van.

– Most, ebben a felfokozott belpolitikai helyzetben gyakran eszébe jutnak azok az idők, amikor ön is befogadóállomáson volt kénytelen élni a családjával együtt?

– Gyakran gondolok azokra az időkre. 2004-ben menekültünk át Szerbiából Magyarországra. Kilenc hónapig éltünk a békéscsabai befogadóállomáson. Sok jó emléket őrzök, de voltak nehéz helyzetek is: késelések, verekedések, mindenféle zavargások. Sokfelől jöttek a menekültek. Bár szabad kijárásuk volt akkoriban a befogadóállomáson előknek, azért a bezártság érzése, a kilátástalanság, bizonytalanság rátelepedett az emberekre. Úgy éreztük, hogy lassan megy az ügymenet, a kivizsgálás, amíg eldől, ki kap menekültstátust, ki nem.

– Akkoriban mi miatt érkeztek leginkább Magyarországra a menekülők?

– Akikkel mi beszélni tudtunk, azok többnyire azt mondták, hogy a jobb élet reményében vágtak neki az útnak. Gazdagságot, gyarapodó életet szerettek volna maguknak és családjuknak. Persze a hatóságnak azt mondták, hogy veszély fenyegeti őket az országukban. Papírjaikat, útlevelüket széttépték vagy elégették, hamis nevet mondtak be. Ez nem könnyítette meg a vizsgálódó hatóság dolgát. De az egyértelmű volt számomra, hogy Magyarországról tovább akartak menni nyugatra, ahol úgy tudták, jó lehetőségek, munka és gazdagság várja őket.

– Jó néhány hónapja tömegesen érkeznek menekülők vagy bevándorlók Magyarországra. A közvéleményt is élénken érdekli ez a probléma. Eddig miért nem figyeltünk erre?

– Most azért figyel jobban a közember, mert a hírekben gyakran szerepel. Mindenki véleményt formál a történésekről. Az én személyes véleményem szerint a nagyszámú érkezőből azoknak, akik tényleg a biztonságot keresik, akik az életüket féltik, Magyarország is nagyon megfelelő. Akik egyértelműen Nyugatra vágynak, az ottani gazdagságra, a jobb lehetőségekre, azokat nevezhetjük megélhetési bevándorlóknak. Ők hamar tovább is lépnek innen.

– Milyen feladatuk van vagy lenne a keresztényeknek a menekültek között?

– Úgy érzem, nekünk, keresztényeknek segítenünk kell őket. Emlékszem, milyen sokat jelentett nekem akkoriban, ha egyáltalán valaki leült és meghallgatott, szóba állt velem. Szerintem ezeknek a menekülteknek is erre van szükségük. Odafordulásra és megértésre. De azt is látom, amikor Szerbia felé megyünk autóval, hogy milyen lerongyolódott ruházatú csoportok vannak úton. Mosdatlan és cipőtlen, éhező nők és férfiak, gyerekek menetelnek a remélt jobb jövő felé. Bizony, gondot kell viselnünk rájuk, ehhez a keresztény egyházaknak, szervezeteknek és magánszemélyeknek össze kellene fogniuk. A velük való törődésnek természetesnek kellene lennie.

– Egyesek az iszlám tudatos európai elterjesztéséről, az öreg kontinens kultúrájának és vallásának tudatos lerontásáról beszélnek. Nem „balekség” ezt még segíteni a krisztusi szeretet jegyében?

– Azt tudom, hogy Jézus azt tanítja, hogy be kell fogadni a jövevényeket, és a bajban lévőknek segítséget kell adni. Még az ellenségeinknek is. Nekünk ez a dolgunk. De hogy az ország vezetése, a politika mit tesz velük, az már nem a mi felelősségünk.

– Gyakran jár Szerbiában, ahol hat közösséget plántál és gondoz. Ott milyen tapasztalatai vannak a menekültekkel kapcsolatban?

– Gyakran látok népes csoportokat, amelyek Magyarország felé tartanak. Nem törődnek velük a hatóságok, a rendőrök. Ott is az egyházak karolják fel őket, magam is ismerek olyan pásztorokat, akik élelmiszert osztanak, és befogadóan viselkednek. Mi is támogatjuk őket ebben, mert a lehetőségek korlátozottak. Szerbia nem nyújt biztonságot a menekülteknek. Politikusok kijelentették, hogy az országnak még az élelmezésükre sincs pénze. Nem tudnak velük mit kezdeni, ezért hát a magyar határ felé terelik őket, amíg még nincs határzár, jöjjenek ide.

– Ön mit gondol erről a bizonyos határzárról?

– Nagyon elgondolkodtam rajta, amikor hallottam a kerítésépítésről. Horribilis pénzt költenek rá, amiből ezeknek az embereknek az ügyét meg lehetne oldani, az életüket ténylegesen lehetne segíteni. Sátortáborok is lesznek. Nekem nem tetszik, hogy falak épülnek az országok között. Azt is gondolom, hogy a kerítés nem fogja megállítani az elszánt embereket, egyszerűen át fognak sétálni ott, ahol lehet.

– De meddig tarthat még a hullám? Nem lehetséges, hogy Európa egyszer csak „megtelik”?

– Óriási pénzek mennek el az országokban a menekültek visszaszorítására, táborokba zárására, ide-oda toloncolgatására. Ha helyes dolgokra költenék el ezt a sok pénzt azokban az országokban, ahonnan jönnek a menekültek, ha lenne az embereknek munkája, megélhetése, jövőképe, nem hagynák el a hazájukat ennyien. Kétségbe vannak esve, vállalják a hónapokon át tartó menetelést, a bizonytalanságot. Jobb létre vágynak, de mi nem arra vágyunk? Több százezernyi magyar ment el munkát vállalni Nyugatra, mert többet akar keresni, jobban élni, családját gazdagítani. Ha ezek a magyarok elmentek ebből a viszonylagos biztonságból és jólétből, hát még inkább elvágynak onnan, ahol semmi sincs. Ahol a fürdőszoba elképzelhetetlen, ahol nincs mindennap ennivaló az asztalon, kalyibában élnek, és legfeljebb egy ruhájuk, egy cipőjük van. Ezt meg lehet érteni. Esélyt kellene adni nekik. Valószínűleg köztük is vannak szakemberek, tanultabbak, akikkel gazdagodna Magyarország vagy más európai országok.

– Végül is tanulhat valamit Európa és benne Magyarország, a magyarság ebből a helyzetből?

– A Bibliában olvasunk arról, hogy az utolsó időkben zűrzavar lesz, nyugtalanság, és az emberekben a szeretet meghidegül. Elutasítóak lesznek és önzők. Úgy érzem, hogy a gondolkodásunknak kellene végre megváltoznia. Itt az idő! Túl kényelmesen és jól élünk, nem gondolunk a szegénységre. Én nagyon gyakran találkozom a szegénységgel itthon is, a cigánymisszióban, és Szerbiában is. Csak az tudja a maga javait értékelni és megbecsülni, aki sok szegényt lát, olyan nyomort, amelyről nem is gondolta volna, hogy létezik.

Mekkora elkeseredés lehet ezekben az emberekben! Milyen körülmények között élhettek? Miért vágnak neki ennek a bizonytalan kimenetelű és veszélyes útnak kisgyerekekkel, vagy a várandós anyák? Ezen kellene mélyen elgondolkodnunk, ezt kellene megértenünk, és emberséges megoldásokat kellene keresnünk a minket is érintő menekültkérdésre.

■ Sz. K.

Mire is születtünk?

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó
ararat@lutheran.hu

Idén nyáron több hazai színház is műsorára tűzte az 1960-as évek amerikai társadalmának kultikussá vált kritikáját, a *Hairt.* Tavaly ugyanez történt *Déry Tibor Képzelt riportjával* is. Mintha volna valami ezekben a musicalekben, ami a kerettörténet változása és a közben eltelt négy-öt évtized ellenére is életben tartaná ezeket az előadásokat a közönség számára.

A vietnami háború kényszerbesorozása és az altamonti fesztivál Rolling Stones-koncertjén meggyilkolt fekete fiú halála ma már nem aktuális kérdés. Vagy fogalmazzuk inkább így: nem *úgy* aktuális kérdés, mint az események sodrában volt. A nagyhatalmak fegyveres és gazdasági kolonizációs törekvései ugyanis éppen annyira megvannak ma is, mint a naiv vagy félrevezetett áldozatok egykori és mai sorsának társadalmi feldolgozása iránti igény. Az akkoriban még – akár a formák, akár az életkor tekintetében – deviánsnak tartott és később szexuális forradalomnak nevezett életmód mára a nyugati társadalmak megszokott életformájává szelídült.

Mindaz, ami fél évszázaddal ezelőtt az önkifejezés és politikai tiltakozás eszköze volt a fiatalok kezében, mára széles körű társadalmi gyakorlattá vált. Ezzel így önmagában nem is volna semmi baj. Valószínűleg nem léteznek az univerzumban hálásabb szempárok azokéinál, akik épp most kapták vissza szabadságukat és önrendelkezési jogukat.

A gond társadalmi méretekben ott kezdődik, ahol az emberek olyan szabadon élnek saját életük jogos irányításának igényével, ahogy csak tudnak. A gyakorlatban ezzel az elpuhulás útján fosztják meg önmagukat a komolyan vehető szembenállás esélyétől. Ezzel akarva-akaratlan nemcsak saját, hanem közösségeik és a hatás-összeolvadás miatt a teljes társadalom esélyét is lerombolják a néha életmentően fontos, egészséges kritikai szerep betöltésére.

Kényelmes vagy akár kényelmetlen, mégis megszokott életformánkon sokszor csak a kínok kínja árán lehet változtatni. Olyan belső, lelki erőre lenne ehhez szükség, amelynek épp a kényelem és a megszokás a legádázabb ellensége. Ezért mondhatjuk igen nagy teljesítménynek, ha valahol valaki mégis képes marad vagy képessé válik arra, hogy alapjaiban, tiszta fejjel gondolja végig élete valóságos tartóelemeit és szükségleteit, és felismeréseinek megfelelően változtatni tud megrögzött rossz szokásain. Egy emberi élet csak aztán kerülhet „pozitív energiamérlegbe" a teremtésben, a földön, ha lelkierejével, fizikai munkájával, szerény életformájával és szellemi hatásával képes az életével elkerülhetetlenül együtt járó környezeti terhelést a környezetére és az abban élők felfogására gyakorolt hatással ellensúlyozni.

Ez az, ami miatt nagy keletje van az említett musicaleknek. Sokkal kényelmesebb a történeti távlat illúziójával úgy tekinteni önmagunkra, mint akik akár áldozatok és az elbukás veszélye árán is képesek voltunk egykor saját életünk irányán változtatni – vagy legalább megpróbálni, ha kellett –, mint a szomorú valóságnak megfelelően az úgynevezett szakemberekre hagyni minden olyan kérdés megoldását vagy elrontását, amelyre igazán hiteles jelentkezőként egyedül mi magunk lehetnénk alkalmasak.

JELENET A HAIR CÍMŰ FILMBŐL

■ Dr. Béres Tamás

Rozlozsnik Pál emlékezete

Rozlozsnik Pál 1880. december 24-én született evangélikus családban. A valamikori Szepes vármegyében, a *Máriássy* család márkusfalvi uradalmának területén fekvő Bindt bányászfaluban látta meg a napvilágot. (A felvidéki településrész utóbb több hasonló társával egyesülve Szepespatak – szlovákul Hnilčík – néven szerepelt és szerepel a térképeken.) Az első világháborúban tüzér századosi rendfokozatban frontszolgálatot teljesített, hősiességét ezüst és bronz katonai érdeméremmel tüntették ki.

A híres-neves selmecbányai bányászati akadémián (utódja a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Kara), a földtani oktatás jeles intézményében szerzett bányamérnöki oklevelet. Szakmai pályafutásának teljes íve az egykori Magyar Királyi Földtani Intézethez (ma Magyar Földtani és Geofizikai Intézet) kapcsolódott. Bányageológiai kérdésekkel foglalkozott: a mai Magyarország mellett a Felvidéken és Erdélyben végzett geológiai térképezési munkálatokat. Vizsgálatai különösen az érc- és széntelepek kutatására terjedtek ki.

Megkapta intézetének főgeológusi címét, sőt egy ideig az intézmény helyettes igazgatója volt. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjainak sorába fogadta, és tagja volt a kormány mellett működő geológiai tanácsadó bizottságnak.

Szakmai publikációi máig idézettek, több a világhálón is elérhető. A földtan szakmai szervezeteiben is aktív szerepet vállalt: választmányi tagja volt a Magyarhoni Földtani Társulatnak és a Bányászati és Kohászati Egyesületnek.

Ugyancsak evangélikus feleségével, *Rozlozsnik Pálné Heutschy Zelmával* (1895–1948) a főváros XIV. kerületében, Alsórákoson éltek. Rozlozsnik Pál hetvenöt esztendővel ezelőtt, 1940. augusztus 24-én rövid betegséget követően hunyt el. A Fiumei úti sírkertben az evangélikus egyház szertartása szerint helyezték örök nyugalomra. A Budapest székesfőváros által adományozott díszsírhelyen nyugszik a temető 41/1-es parcellájában.

■ Rezsabek Nándor

Játszótéri kontextus

A gyermekáldás feletti önfeledt örömöt követő reflexiós időszakban a szülő szemei a rácsos ágyon túlra kalandoznak. Meg kell őket dörzsölnie, a kép ugyanis nem túl fényes.

Egyedül áll egy mikrotérben – bár a lábai mellett négykézláb már nagy lendülettel teper valaki –, elpárolgott a sok „majd jövök", ismerősei inkább a *Facebook* tapintatos távolából üzengetnek neki. Még többen új létmódját, az anyaságot egész egyszerűen az élők sorából történő – bár ideiglenes – távozásként értelmezik.

Néha, ha táncos kedve kerekedik, leszázalékolt primadonnának, ha csavarogni vágyik újra a forró városban, játszótéri gettóba száműzött közveszélyes figurának érzi magát. A gettóban kötelezően ajánlott párbeszédeket már akkor sem tudta hova tenni, amikor még csak kutyát sétáltatott, bár nyilván más, de mégis: *mennyiidős, hogyhívják, nagyonédes.* Aztán rájön, ezek az odavetett, tessék-lássék csontok is lehetnek éhségűzők.

Újratervezés. Áll, és bámul maga elé. Hálát érez a pillanatban, mely ölébe hullt, s melybe nem hasít bele üvöltés, nem szakítja félbe valószínűtlen vizuális inger (különböző tárgyakat kevéssé rendeltetésszerűen használó gyerek). Ezt is megtanulta. Benne lenni. Értékelni.

Meg-megáll, körülnéz, végigsimít egy-egy ráncos textílián. Fel-felbukik egy-egy széthagyott (alattomosan talpat szúró) játékban, rámosolyog a mosogatóban halomban álló edényekre, és elegáns mozdulattal leül. Ez a legnehezebb, a nem sietés. Mert dolog, az mindig akad. De ő most *egy-ügyű,* és hosszú távra tervez. Ezt sokszor el is ismétli magának.

Jelenleg egy nagy ügye van, a többi várhat. Az ügy abszolválásához nehézkedésre és feszülésre semmi szükség. Inkább valamiféle belesimulásra. Az olyan benső parancsszavak, mint az „akarom", „most", „kell", mehetnek a sufniba. Érvényüket vesztett, tolakodó, értetlen szavak. Talán ez a nyelvújítás más üdvös reformokat is magával hoz, még ha a reformkonyhája várat is magára.

Eddigi életében még nem találkozott ehhez fogható jelenséggel, nem működtethetők az egó által szorgalmazott, önérdeket érvényesíteni kívánó mechanizmusok. Nyomorúságos utakon jut el újra a *Luther* által hirdetett szolgai akarat fogalmához – és helyezi a maga kontextusába. Luther azonos című könyvét *Erasmusnak* írta válaszként a szabad akaratot taglaló, reformátorunk álláspontja szerint teológiailag tévelygő művére.

A szenvedélyes szavú Luther tagadta, hogy az ember bármit is tehet – szabad akaratból – a maga üdvösségéért. Csak az isteni kegyelem üdvözíthet. Ebből következően a földi világban döntéseink szabadsága csak másodlagos lehet.

Talán nem minden igazságot mellőző, ha az ember úgy érzi, teológiai stúdiumait (először) épp a gyermekvállalás mélyíti el. A döntések relatív voltával, ezzel a kvázi-szabadsággal ugyanis nagyon erősen konfrontálódik az addig mit sem sejtő akkor, amikor szülővé válik. Kénytelen (kelletlen) énhatárait oldódni hagyni ahhoz, hogy teljes szívével az „egy ügyet" szolgálhassa.

A szabadság – látszólagos – relativizálója az esetek többségében nem tűnik túl elégedettnek, hálásnak még annyira sem, de legalább minden nap magával hoz egy egyre ismerősebb érzést: a bizonytalanságot. Valami megmagyarázhatatlan módon azonban a kezdeti elutasító magatartás mégis egyre familiárisabb színezetet ölt vele szemben, ahogy a gyermek is egyre otthonosabban érzi magát, és egyre inkább birtokba veszi új, földi birodalmát.

És – ha kell is hozzá néhány hónap – megszületik az elfogadás is. A szolgai akarat belesimul egy kis úr szolgálatába – és ezzel feltehetőleg nemcsak az ő igényeit, hanem egy nagyobb Úr akaratát is szolgálja.

■ Kinyik Anita

HIRDETÉS

HIRDETÉS

Papnétalálkozó Balatonszárszón

Női spiritualitás – a másikért való lét címmel papnétalálkozót szervezünk Balatonszárszón szeptember 18-ától 20-áig. Előadó *Tóth Márta* vönöcki lelkész. Szeretettel várunk minden aktív papnét. Jelentkezés augusztus 31-éig az alábbi e-mail címeken: Déli Egyházkerület: gancsmarti@vipmail.hu • Északi Egyházkerület: fabinykati@gmail.com • Nyugati Egyházkerület: szenikoster@gmail.com.

HIRDETÉSEK

50 ÉVE HARANGÖNTÉS ŐRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levélcím: 2162 Őrbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu
és info@harangontode.hu.

APRÓHIRDETÉS

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. 29 év referenciával. *Bede László,* 30/943-5089.

Alpintechnikával is vállaljuk tornyok, épületek teljes felújítását. Telefon: 30/952-6096. E-mail: petranyi-alpin@gmail.com.

ELHUNYT D. TERRAY LÁSZLÓ

Lapzártakor értesültünk arról, hogy Norvégiában augusztus 8-án 91 éves korában elhunyt *D. Terray László* evangélikus lelkész, az *Útitárs* című lap alapító szerkesztője. Munkásságát következő lapszámunkban részletes írásban méltatjuk.

Szélrózsa-arculati pályázat

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Gyülekezeti és Missziói Osztálya és a Szélrózsa-tízek nyílt pályázatot ír ki a *11. Szélrózsa országos evangélikus ifjúsági találkozó* reklámarculatának megtervezésére.

A találkozót *„Áldás leszel”* mottóval rendezzük meg. Helyszíne Mátrafüred (Sástó), Mátra kemping; időpontja 2016. július 27–31.

A pályaműveket egy példányban kell benyújtani elektronikusan, valamely vektorgrafikus fájlformátumban (pl. EPS) a szelrozsa@lutheran.hu e-mail címre. Beérkezési határidő: *szeptember 14. (hétfő), 23.59.* Az elbírálás határideje: szeptember 30. (Az időpont változtatásának jogát fenntartjuk.)

Részletes pályázati kiírás a *www.evangelikus.hu/szelrozsa-2016-palyazat-arculat* oldalon.

Evangélikus istentisztelet a Kossuth rádióban rendhagyó időpontban

Augusztus 23-án, vasárnap az evangélikus istentiszteletet – a kajak-kenu világbajnokság döntői miatt – 16.05-től közvetíti (felvételről) a Kossuth rádió Tállyáról. Igét hirdet *Asztalos Richárd,* a gyülekezet lelkésze.

Jegyzetlapok István király ünnepén

A király arcképe. Itt van asztalomon, naponta figyelmeztet a munkára, a kard és kereszt századaira. Jeles festőnk, *Somogyi Győző* alkotásának, a *Magyar hősök arcképcsarnokának* szép darabja. „Ez a képsorozat tisztelgés a honfoglalás 1100. évfordulójára – írta a festőművész a kiállítási katalógusban – a sok millió névtelen katona előtt, akik viharos történelmünk során a hazát védelmezték. Száz név és arc kiválasztása csak jelképes lehet, hisz sokkal többen méltók a »magyar hős« névre.”

Ha külön-külön nézzük a nem nagy méretű sorozatot, talán el is vesznek, de így, együtt valami fenséges üzenetként ragyognak… *István* király előtt *Lehel* és *Bulcsú* vezér tekint vissza a vonuló időből, utána pedig *Szent László* és *II. Géza* király. Tündöklő koronával fején néz első nagy királyunk. Kivont kardja erős jobb kezében, gyönyörű páncélja keresztmintás lapokból összefonva, hatalmas védőpajzsa mögött verdeső szíve. Mintha sejtené a nehéz évtizedeket. A háborúkat, hogy megvédje és megőrizze a magyar államot.

SZENT ISTVÁN ÉS GIZELLA SZOBRA VESZPRÉMBEN

* * *

Gizella királyné. Milyen keveset tudunk róla. Alig ismerjük. Amikor – valószínűleg 996-ban – megkötötték *István* és *Gizella* házasságát, a királyné még gyermek: tizenegy éves körül járhatott. Édesanyjától imádságot, őszinte tiszteletet tanult, nevelőitől a latin nyelv tudását, a finom hímzés mesterségét.

Milyen jó lenne tudni, mit mondott az ifjú István, amikor meglátta! És később? Meg tudta vigasztalni, mikor a szörnyű gyász érte? Férjével Gizella negyvenkét éven át élt házasságban. Társa tudott lenni az uralkodónak, az utókor számára pedig kegyes cselekedeteivel (egyházak adományozásával, templomok felszerelésével) tette emlékezetessé a nevét.

Az országépítő. Erdély polihisztorának, *Kós Károlynak* a regényét is mindig föllapozom az ünnep közeledtén. A jeles építész, grafikus, író ebben is kipróbálta erejét. Sikerrel, hiszen az 1934-ben megjelent mű azóta is töretlen szépséggel árad.

„István anyja által beleoltott hivatásérzésből, természetes ösztöneinek legyőzésével végzi el nagy művét – írta a regényről *Schöpflin Aladár,* a *Nyugat* kritikusa. – Hogy küldetését, a magyar állam megteremtését, a nemzet egyesítését végrehajthassa, azokat kell fegyverrel leigáznia, akikhez a szíve húz, azoknak az idegen lovagoknak a fegyvereivel, akikkel érzelmileg nincs közössége.”

Kós Károly munkája kemény és férfias, amilyen királyunk lehetett. Sodró lendületű, a koronázás leírásában a legnagyobbak – *Jókai, Krúdy* – magaslatára emelkedik múltidézése.

* * *

Szavak, évszázadok. Keresem, milyen szóval is illessem nagy királyunk életét és művét. Országalapító, nemzetépítő, népmentő. „Szent István: a magyar Noé” – fogalmazott *Sebeők János* író. Megmentette Magyarországot, hajójába vette. A hit által nem vesztünk el az idők viharában. Alapítónak lenni és alapkőnek nem mindenkinek adatik meg. Minden ezer évben egyetlenegynek. A kiválasztottnak.

Alapkő az idő habarcsában *István* király. Hogy éljünk és megmaradjunk. Bölcsőfaragója a hazának, aki óvta övéit tűzesőben, gyűlölködésben. Mert a világ vágóhídján megszámlálhatatlant öltek meg, és ölnek ma is.

Korona. Porladó palást. Szent Jobb. Ez maradt nekünk. Ez a kevés, ez a sok kincs. És vagyunk, ha fuldokolva is, élünk és küszködünk.

* * *

Intelmek és törvények. *István* királynak nehéz sors adatott. Rokonainak nagy része szembefordult vele. Fiai meghaltak – a királyi trón örökösét, *Imre* herceget is neki, az apának kellett eltemetnie.

Könyveit olvasva sokat megtudunk róla. Hogyan vélekedett Istenről, hitről, országról, népről, életről, halálról? Az Imre herceghez írott *Intelmekben* annyi a megszívlelendő igazság, hogy érdemes volna az egészet idézni. Talán az utolsó, X. rész a legszebb:

„Ennek okából hát, szerelmetes fiam, szívem édessége, sarjam jövő reménysége, kérlek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben mindig az isteni intést: »Irgalmasságot akarok, nem áldozatot.«”

Egyre többször hallani a király szigorúságáról, arról, hogy kezéhez vér tapadt. Senki nem tagadja, így igaz. Amikor abban az időben keresztúton állt a magyarság, ez elengedhetetlen volt. De a kegyetlennek tűnő férfiban mindig ott rejtőzött az irgalom is. A megbocsátás. A vívódás, amíg mélyen hívő keresztény lett, a legjelentősebb államférfi.

* * *

Imádság. Ünnepi írásomat egy képzeletbeli délutánnal zárom. Körbeüljük az asztalt, kenyér és bor a fehér, tiszta abroszon. Nagy királyunk meghatottan ül a főhelyen a friss kenyérillatban, hallgatja fohászunkat a Teremtőhöz.

Ratkó József drámájának szárnyaló verssorai: „Uram – égig érő s hatalmaskodó népeket elejtesz, / míg virágoznak választottaid – / vigyázz reánk, hogy álljunk meg a hitben; / segíteni ne vesztegelj nekünk… / Juttasd szívünkbe, ki vagy Te, Uram… / És tedd, hogy ne legyünk gyalázatja a szomszéd nemzeteknek, / ne legyünk csúfja és játékai, / s messzire való maradékaink / rút járom alá ne vettessenek! Ámen.”

■ Fenyvesi Félix Lajos

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 23.)
Erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlent nagyon erőssé teszi. Ézs 40,29 (2Kor 12,10; Mk 7,31–37; ApCsel 9,1–9/10–20/; Zsolt 16) Ki ne ismerné a fáradtság különböző fajtáit? Jóleső fáradtság a jóleső munka után, fáradtság a kemény edzés után, de van belefáradás a kilátástalan helyzetekbe, és van fáradtság a bűn terhe alatt, illetve a bűn elleni harcban is. Ez utóbbiban egészen bizonyosan számíthatunk az Úr erejére. Hősködni nem kell, de a bűnt legyőző Hősben bízhatunk.

Hétfő (augusztus 24.)
Az Ige volt az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert: ő jött el a világba. Jn 1,9 (Ézs 52,10; Mt 9,27–34; Mt 13,1–9.18–23) Megvilágosodni nem lehet, bár sokan tanítják ezt, és hiszik is. Világosság nélkül viszont nem lehet élni. Szükségünk van természetes, fizikai és lelki fényre is. Egyik sincs meg bennünk. A világot teremtő és fenntartó Ige maga a világosság. Milyen jó tudni azt, hogy ez nem egy elv, egy elmélet, hanem egy hús-vér ember, aki kegyelméből kész bennem is világosságot teremteni.

Kedd (augusztus 25.)
[Jézus] vette az öt kenyeret és a két halat, feltekintett az égre, megáldotta és megtörte a kenyereket, és a tanítványoknak adta, a tanítványok pedig a sokaságnak. …valamennyien ettek és jóllaktak. Mt 14,19b–20a (Jóel 2,19a; 4Móz 12,1–15; Mt 13,10–17) Van-e nagyobb gond a kenyérnél? Mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk? Évezredeket átívelő, életet keserítő kérdések. Van, akinek sok jut, van, akinek kevés, és vannak, akiknek semmi. A mi kezünkből minden javunk úgy folyik el, mint a sivatag homokja. A mi kezünkben a sok is kevés, Jézusában azonban a kevés is elég – valamennyiünknek.

Szerda (augusztus 26.)
Kérdezd meg előbb az Úr igéjét! 2Krón 18,4 (Mk 4,20; Mt 17,14–20/21/; Mt 13,24–30.36–43) Valahogy mindannyian önsorsrontók vagyunk. Az ok nagyon egyszerű. Nem kérdezzük meg az Úr igéjét. Talán utána vannak, akik belátják: bölcsebb lett volna tanácsért folyamodni, de nehezen hajlik a szívünk az ég felé való tájékozódásra. Pedig ez a bátorítás azt az ígéretet is hordozza, hogy útmutatást fogunk kapni. Ha előbb kérdezünk, az áldás sem marad el.

Csütörtök (augusztus 27.)
Pál írja: És ti mégsem estetek abba a kísértésbe, hogy engem testi erőtlenségem miatt megvessetek vagy megutáljatok, hanem úgy fogadtatok, mint Isten angyalát, mint Krisztus Jézust. Gal 4,14 (Péld 14,31a; Jak 5,13–16; Mt 13,31–35) Az angyalok nem mindig tündöklő fényben érkeznek hozzánk. Sőt azt kell meglátnunk, hogy ezek a ritka kivételek csak az üdvtörténeti fordulópontok idején vannak így. Az Isten angyalai nem sztárok, hanem tényleg küldöttek. Rossz úton jár az a gyülekezet, amely az evangélium helyett mást vár lelkészétől. Mert az evangéliumot hozó angyalok magát Krisztus Jézust hozzák.

Péntek (augusztus 28.)
Akkor az úr ezt mondta a szolgájának: Menj el az utakra és a kerítésekhez, és kényszeríts bejönni mindenkit, hogy megteljék a házam. Lk 14,23 (Jer 31,8; Lk 23,6–12; Mt 13,44–46) Kifinomult, demokratikus lelkünk viszolyog a kényszerítéstől. Pedig az élet minden területén jelen van ez a mozzanat. Még a jogállami hagyományaikra legbüszkébb közösségekben is adódhat olyan szükséghelyzet, amely indokolttá teszi a kényszerítő eszközök alkalmazását. Az evangéliumi pillanat is egy ilyet rögzít. Az nem fordulhat elő, hogy az Úr által rendezett vacsora elmaradjon! Nincs az a körülmény, amely elgondolkoztatná Istent az esetleges programtörlésről. Ha ezért kényszeríteni kell, akkor kényszerít, mert szeret.

Szombat (augusztus 29.)
Néped ezt mondja: Nem következetes az Úr! Pedig ők nem következetesek. Ez 33,17 (Mt 6,13a; Ézs 57,15–19; Mt 13,47–52) Az a legtragikusabb az életünkben, hogy azt a valakit tesszük felelőssé, aki nem az. Azt az Istent, akiről meggyőződéssel vallottuk, hogy nincs is. Micsoda következetlenség őt vádolni bármiért is, ami rossz. Becsületesebb nem hinni benne és nem tenni szemrehányást neki. Itt sem a pogányok kerülnek súlyos ellentmondásba, hanem az Isten népe. Azok, akik még a nevükben is őt hordozzák. Milyen üdvös lenne, ha Jézus népe Jóbbal együtt mondaná: *„Az Úr adta, az Úr vette el, áldott legyen az Úr neve!”* (Jób 1,21)

■ Verasztó János

HIRDETÉS

MEGHÍVÓ PROTESTÁNS MÉDIAMŰHELYRE

Téma: A médiaoktatás – protestáns szemmel

Idén is aktív médiamunkásokat, továbbá a média belső, szakmai kérdései iránt érdeklődőket vár őszi tanácskozására a Protestáns Újságírók Szövetsége (Prúsz). Műhelyünk ezúttal az újságíróképzés, a médiaoktatás mai helyzetét veszi górcső alá, a tárgyban illetékes tanár kollégák részvételével.

Akik már elfogadták meghívásunkat: *Balla Péter,* a Károli Gáspár Református Egyetem rektora; *Gazsó L. Ferenc,* a Magyar Távirati Iroda Igazgatóság igazgatója; *Heltai Miklós* nyugalmazott gimnáziumigazgató, a Csökmei Kör elnöke; *Illisz László,* az Evangélikus Információs Szolgálat igazgatója, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola oktatója; *Kerekes Sándor* kommunikációs vezető (Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft.); *Komlósi Gábor,* a Magyar Újságírók Országos Szövetségének elnöke; *Nagy Károly Zsolt,* a Sárospataki Református Teológiai Akadémia főiskolai adjunktusa, az induló kommunikáció szak vezetője; *Osztovits Ágnes,* a *Heti Válasz* főmunkatársa; *Ozsváth Sándor* művelődéstörténész, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola nyugalmazott docense.

Helyszín: Bethesda Baptista Üdülő és Konferencia-központ, Balatonföldvár, Spúr István u. 21. Időpont: 2015. szeptember 11–13.

Részvételi díj (péntek vacsorától vasárnap ebédig): 9500 Ft, Prúsz-tagoknak: 7500 Ft. **Jelentkezni (a férőhelyek függvényében) szeptember 1-jéig a prusz@lutheran.hu e-mail címen vagy a 20/824-9657-es mobilszámon lehet.**

Szent István a magyar költészetben

Pomogáts Béla

Egy nagy történelmi személyiség költői megidézésének többnyire nem pusztán alkalmi jelentősége van, jóllehet általában valamilyen nevezetes alkalom: évforduló, ünnepség, országos megemlékezés ad alkalmat a költői portré készítésére. A nagy történelmi személyiség egyszersmind jelkép mindig: erkölcsi példa vagy éppen a nemzeti identitás valamely fontos történelmi alkotóelemének szimbóluma. (…)

Szent István emberi alakjának és történelmi életművének szépirodalmi, költői ábrázolása is hasonló megfontolások jegyében fogant, a szent király alakjának és művének költői (vagy regénybeli és színpadi) megidézése is mindig időszerű és jelképes értelmet kapott. Méghozzá általában a nemzeti történelem olyan fontos eseményeinek értelmezésében, amelyek ezer esztendő leforgása során a nemzeti identitás meghatározói közé kerültek. Az egyik ilyen esemény maga az államalapítás, a másik pedig a keresztény Európa közösségében való elhelyezkedés. Mindkettő kiemelte a magyarságot a keleti életformák és a népvándorlás kaotikus világából, és megalapozta jelenlétét, szerepét a nyugati nemzetek között. Éppen ezért mindazokban a korszakokban, midőn a magyar állam folytonosságát és a magyarság európai elkötelezettségét hangsúlyozni kellett, Szent István alakja a szépirodalomban is erőteljesebb szerepet kapott.

A szent király alakját mindenekelőtt legendái: a „kisebb" és a „nagyobb" Szent István-legenda, illetve a *Hartvik* püspöktől származó legenda örökítette meg. A 13. század végén született *István király verses históriája* (Officium S. Stephani Regis Hungariae) is nagyjából e legendák történeti anyagát követi, miközben portrét rajzol az államalapító és egyházszervező uralkodóról. A verses história elsősorban azt emeli ki, hogy István király vezette el a magyarságot a pogány világból a kereszténységbe. (…)

Dankó József, a régi magyar himnuszköltészet egybegyűjtője hívta fel a figyelmet (még a múlt század végén kiadott munkájában) a *De Sancto Stephano rege* című latin himnuszra, majd *Alszeghy Zsolt* állapította meg azt, hogy ennek a himnusznak két részlete magyar fordításban is megtalálható középkori kódexeinkben. Mindkettő prózai fordítás, mindazonáltal a régies prózai szövegen is átüt a költőiség. Az első részlet a *Keszthelyi kódexben* található (mai helyesírás szerint): „Szent István király, / magyaroknak apostola / csodákkal és jószágokkal / naponként mennyből ékesíttetik, / kit ájtatosan kérünk, / hogy minket oltalmazzon minden gonosztól." A másik fordításszöveg az *Érdy-kódexből* való, itt a Szent Istvánról szóló prédikáció tolmácsolja a latin himnuszt magyarul: „Idvez légy, boldog Szent István király, / a te népednek nemes reménysége. / Idvez légy, mi megtérésünknek bizony doktora és apostola. / Idvez légy, minden szentségnek és igazságnak fényes tüköre."

Ezt követve a középkorban mindvégig jelen volt Szent István alakja az egyházi költészetben: latin himnuszokban, magyar nyelvű töredékekben. Ezek a szövegek rendre a Szent István-legendák történeti anyagára és a bennük kialakított jellemképre támaszkodnak. (…) Az első összefüggő magyar Szent István-himnuszt az 1651-ből való *Cantus Catholici* című gyűjteményben találjuk meg. (…) Az egyházi költészet mellett már a 16. század világi költészetében is megjelenik Szent István alakja, méghozzá nemcsak katolikus, hanem protestáns költők munkáiban is. Így *Farkas András* protestáns prédikátor 1538-as *Az zsidó és magyar nemzetről* című verses krónikájában, amely az ószövetségi zsidóság és a magyarok történetét állítja párhuzamba egymással, és a zsidó történelem példáival próbálja biztatni a Mohács utáni korszak nemzeti tragédiáit átélő magyarságot. Szent István és hozzá hasonlóan *Szent Imre* és *Szent László* ebben a krónikában elsősorban már nem katolikus hitvallóként, hanem a magyar történelem nagy alakjaiként kapnak szerepet.

Vagy száz esztendővel később, 1653-ban pedig *gróf Listius László,* az életét később vérpadon végző főúri bűnöző és tehetséges barokk költő *A magyar királyokról* című verses művében idézte fel István király alakját. Ez a költeményrészlet is a szent király életéről kialakult hagyományokat örökítette meg, például a következő négy sorban: „Legelső királya a magyar nemzetnek, / Rómából hozaték koronája ennek. / Istentől rendelve volt e nemzetségnek, / hogy helyre hozassék félelme Istennek."

A szent király kultuszát segítette elő, hogy a Szent Jobb, azaz a király bebalzsamozott és fennmaradt jobb keze visszakerült Magyarországra. A szent ereklye ugyanis a székesfehérvári királysírok török feldúlása után Boszniába került, ott keresztény kereskedők váltották meg, Dubrovnikba (akkor: Raguzába) vitték, és az ottani dominikánus kolostor gondjaira bízták, ahonnan 1771-ben *Mária Terézia* Bécsbe, majd Budára vitette. Az ereklye hazakerülése ismét megerősítette Szent István kultuszát, ezt jelzi *Faludi Ferencnek,* a tudós jezsuita költőnek a *Szentmihályi Mihály* által összeállított, 1797-es *Egyházi Énekes Könyvben* található ünnepi éneke: „Elbujdostál, megkerestünk, áldott légyen a Szent Ég. / Országodba bévezettünk, szívünk örömünkben ég, / drága kincsünk, feltaláltunk, Magyarország vigadoz, / itt van, kit óhajtva vártunk, ezer áldásokat hoz." (…) A másik ének közvetlenül arra utal, hogy a Szent Jobb ereklyeként történt csodálatos fennmaradása az első király életszentségét hivatott bizonyítani: „Érdemlette buzgóságod s jótéteményed, / hogy maradt rothadástól áldott jobb Kezed, / most már Nagy Asszonyunkkal / vigadsz Égi Karokkal, / óh Szent Király, lásd szükségünk, / áldj minden jókkal."

A 18. század egyházi és világi énekköltészete igen gyakran idézte fel a szent király alakját és történelmi életművét. A már idézett *Egyházi Énekes Könyv* több Szent István-himnuszt és éneket foglal magában, s hasonló egyházi énekek találhatók *Bozóky Mihály* 1797-es, *Katolikus karbéli kótás énekeskönyvében,* illetve az 1785-ben Pesten kiadott, *Énekek könyve a szükséges litániákkal és imádságokkal* című gyűjteményben. Ugyancsak 1785-ben adta közre *Énekek könyve* című gyűjteményét *Ányos Pál,* a kor kiváló költője, ebben található a minden bizonnyal Ányos nyomán született Szent István-himnusz is. (…) Az 1797-ben megjelent két énekeskönyvben – Szentmihályi Mihály és Bozóky Mihály gyűjteményeiben – található meg a máig legnépszerűbb Szent István-ének, az *Ah, hol vagy magyarok…* kezdetű. Ennek szövege Bozókynál a következő (jól ismert) szakasszal kezdődik: „Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga, / Ki voltál valaha országunk istápja, / Hol vagy István király, / Téged magyar kíván, / Gyászos öltözetben te előtted sírván."

A 19. század magyar világi költészete ehhez képest ritkábban idézte fel a szent király alakját. (…)

A század második feléből *Arany János Csanád* című hőseposztöredéke idézte fel Szent István alakját. Az 1850-es években megkezdett, de be nem fejezett költemény az ország déli vidékeire támadó pogány besenyők legyőzését és a két győztes hadvezér: *Csanád* és *Gyula* vetélkedését beszélte volna el. Első szakaszában a királyi méltóság teljes pompájában uralkodó nagy király alakját mutatja be: „Ül Isztragomban István szent király, / Pap- és parasztúr mind körötte áll / Fején az ékes ujdon korona, / Vállán palástnak hímzett bársonya, / Kezében a bot, egy arany virág. / Gyönggyel rügyedzik rajta minden ág; / Mint támadó nap, a tisztes nagyok / Arcán királyi fénye felragyog."

Figyelemre méltó *Vajda János* és *Reviczky Gyula* egy-egy verse is. Vajda *Székesfehérvárott* című költeményében az egykori koronázóvárosban eltemetett Árpád-házi királyok emlékét kelti életre, azokét az uralkodókét, akiknek hajdani díszes sírhelyét a török invázió pusztította el: „E hallgatag utcákon itt / Nagy árnyékok járnak; / A harangok nevét zengik / Szent István királynak. / Ezek a fák, melyek itten / Búsan hajladoznak, / Hogy elmúlik végre minden! / Arról álmodoznak. / Nagy királyok széke hajdan / Ős Alba Regia, / Kegyeletes emlék mostan, / Hamvadó múmia." Reviczky Gyula *Szent István napján* című költeménye pedig, miután felidézte a szent királyhoz fűződő hagyományokat, aktuális politikai üzenetként fogalmazza meg a magyarság összefogásának követelményét: „S lesz még idő, lesz még olyan nap, / Midőn, dicsőséges király, / Hatalmát a rég' vert magyarnak / Majd nem gyöngíti belviszály, / Ha majd a népek viharába'/ Csak a te koronád nem ing, / S a magyarok fölkent királya / Magyar király leszen megint!"

A századforduló és a századelő idején, főként az ünnepi alkalmakhoz fűződő költészetben igen gyakran jelent meg Szent István alakja, emlékezete és öröksége. Minderről *Pintér Jenőnek* az 1938-as *Szent István-emlékkönyvben* olvasható *Szent István a magyar világi költészetben* című tanulmánya részletes összefoglalást ad. Ezúttal csupán *Vargha Gyula Gizella királyné* és *Az első harangszó, Gyóni Géza A dicsőséges Jobbhoz, Gáspár Imre Szent István ünnepére, Dalmady Győző Szent István napján, Bán Aladár Ének a szent Jobbról* és *Harsányi Lajos Szent István* című költeményét szeretném megemlíteni, hasonló ünnepi vers akad még jó néhány, minthogy az augusztus 20-án hagyományosan megrendezett Szent Jobb-körmenetek általában mindig megihlették a vallásos vagy hazafias költészetet.

Huszadik századi klasszikusaink közül talán *Babits Mihály* nevéhez fűződnek leginkább emlékezetes Szent István-versek, nem utolsósorban annak következtében, hogy a két világháború közötti időszakban a költő az esztergomi Előhegyen – a szent királyhoz fűződő történelmi emlékek közelében – találta meg nyaranta otthonát. Ott írta meg a húszas évek elején *Szent király városa* című költeményét, ebben, hasonlóan az időszak más verseihez, azzal vetett számot, hogy milyen szenvedéseket hozott a magyarságra az első világháború, a két forradalom és a trianoni békediktátum. Szent István alakját: királyi büszkeségét idézi fel Babitsnak egy másik nevezetes költeménye, az *Imre herceg* is.

A század neves katolikus költője, a piarista pap tanár és irodalomtudós *Sík Sándor* munkásságában is jeles nyomot hagyott a Szent Istvánra való emlékezés. *Szentkirály szólongatása* című ünnepi költeménye az 1938-as Szent István-évfordulóra készült: a váci székesegyház előtt rendezett ünnepségen olvasta fel; a kormány nevében pedig *Hóman Bálint* kultuszminiszter beszélt. A költő mintegy István királyt szólaltatja meg, midőn arra szólítja fel a magyarságot, hogy a keresztény erkölcs követelményeinek megfelelően tartson kollektív bűnbánatot: „Gázoltatok sokszor sajgó sírom hantján, / Idegen istennek térdeteket hajtván, / Napnyugatnak, keletnek. / Hitefogyott népem, ellenemre járván / Hányszor felemelted a ledöntött bálványt, / Mint a pogány, eretnek. / Bűnbánatos mellet háromszor verjenek, / Mind akik magyarok, mind akik engemet / Hívnak, szeretnek."

Lassan elérkeztünk az élő magyar költészethez. A Szent István alakja iránt táplált érdeklődés 1938 (ekkor rendezték az eucharisztikus világkongresszust is nálunk) körül érte el csúcspontját, és ez az érdeklődés a második világháború után sem lohadt. Ebben az időben Szent István alakja valósággal jelképpé emelkedett: a nemzeti függetlenség, a nemzeti méltóság és a nemzeti identitás szimbóluma lett, valójában mindazokkal a pusztító erőkkel szemben, amelyeket a kommunista önkényuralom hozott létre. Ebben az időszerű értelemben keltette életre a szent király emlékezetét *Tornai József* két költeménye is; a *Szent István szarkofágja* a régi éneket: „Hol vagy István király" idézi fel, az *István király* című költemény a magyarság ezeréves megpróbáltatásait veszi számba a tatárok által lenyilazottaktól kezdve az ötvenes évek parasztnyúzó politikájáig; végül pedig a nemzeti megmaradás erőt adó történelmi tapasztalatáról beszél: „Mi vagyunk, akik mindig lélegzünk, / István király."

Ugyancsak az élő magyar költészet Szent István-képét szemlélteti *Ágh István Árpád-házi katalógus* című költeménye, ez egyszerre hivatkozik Szent Istvánra és Szent Lászlóra, valójában mindkét király a nemzeti megmaradás szent szimbóluma: „Akinek uralgó jobbja néger gyermek / levágott öklének maradt ránk, / s kinek kiszáradt agya párája / aranyozta a hermát, / kemény erkölcse metszette, árnyékolta, / s ki páros kísértet a kőben, / se szíve, se húsa, csontja, / túlvilág hullafoltszínű grafikája – / vigyáznak minket, vigyázzunk magunkra."

Végül örömmel mondhatjuk, hogy a most ünnepelt Szent István-millennium is gazdagította költészetünket: a *Kortárs* című folyóirat augusztusi számában jelent meg *Vasadi Péternek,* a kiváló katolikus költőnek *István-zsoltár* című költeménye. (…) Szent István emlékezete a jelenben is – mindig megújuló – erkölcsi példát, az egész magyarságot illető történelmi örökséget és közösségi-lelki erőforrást jelent. ■

Megjelent a Kisebbségkutatás című folyóirat 2000/3. számában.

Az egyházi költészet mellett már a 16. század világi költészetében is megjelenik *Szent István* alakja, méghozzá nemcsak katolikus, hanem protestáns költők munkáiban is. Így *Farkas András* protestáns prédikátor 1538-as *Az zsidó és magyar nemzetről* című verses krónikájában, amely az ószövetségi zsidóság és a magyarok történetét állítja párhuzamba egymással, és a zsidó történelem példáival próbálja biztatni a Mohács utáni korszak nemzeti tragédiáit átélő magyarságot. Szent István és hozzá hasonlóan *Szent Imre* és *Szent László* ebben a krónikában elsősorban már nem katolikus hitvallóként, hanem a magyar történelem nagy alakjaiként kapnak szerepet.

Babits Mihály

Szent király városa

(Részlet)

…Sötét kor ez,
barátaim! Szörnyű rabságból ébredünk
s átallunk szabadságért küzdeni.
Templomokat romboltunk, s rá nem érünk
építni; jó ha még saját ledőlt falunkat
fölrakhatjuk, hogy elbújhassunk szégyenünkkel!

Küzdeni? Más korok küzdtek könyvért, keresztért,
ostyáért és zászlóért: ez nekünk már
mind semmi volt. Mi már a Semmiért
harcoltunk, mint üres gép, barbár századok
harcánál szörnyebb harcot. Egymást vontuk az

ágyúk elé. Óh, szent István király! a te
csatáid jobbak voltak. Karddal a
kard ellen! hogy a magyar ölyv galambként
üljön a szentek vállán, s hordja tőlük az
Isten póstáját! Hol az Isten? S hol a harc,

mely még békét igér? Ma minden harc eretnek
sárkány gyanánt kölykezne… Hol a pápa,
koronát adni? Templom kellene,
magasság, mint e Dóm, mélyen a közös égbe
emelni vak fejét a bolond, vert magyarnak!…

Oratio œcumenica

Istenünk, Atyánk! Hálatelt szívvel köszönjük meg neked, hogy igéd ma is szól hozzánk. Napról napra tükröt tartasz szemünk elé, hogy meglássuk, mennyi mindent adsz nekünk kegyelmes szereteteddel, gondviselő jóságoddal. Bocsásd meg, hogy sokszor hálátlanok vagyunk, és elfelejtjük, hogy semmi mást nem kérsz tőlünk, mint azt, hogy teremjük a megtérés gyümölcseit szeretettel, irgalommal, megbocsátással, mellyel te is megbocsátottad bűneinket. Add, hogy tiszta szívvel tudjuk szeretni felebarátainkat, hogy megértésre törekedjünk egymás iránt. Győzz le bennünk minden ellenséges indulatot, gyűlöletet, haragot, előítéletet, hogy Krisztus szelídsége legyen szavainkban, tetteinkben, hogy úgy tudjuk szeretni felebarátunkat, mint magunkat.

Mindennapi kenyérért könyörgünk hozzád, és tudjuk, hogy te meg fogod adni azt, amire szükségünk van. Olyan sokszor elégedetlenkedünk és aggodalmaskodunk, ha túl sok esőt küldesz a földre, vagy éppen a nap perzseli a szántóföldeket. Add, hogy mindig megelégedéssel tudjuk fogadni azt, amit kapunk tőled, és meglássuk azokat is, akik igazán szükséget szenvednek. Nyisd meg kezünket és szívünket, hogy eszközeid és követeid lehessünk, akik a te nevedben és dicsőségedre tesznek jót a legkisebbekkel is.

Kérünk, légy erőddel az új tanév küszöbén a tanárokkal és a diákokkal, akik kipihenten, új erővel kezdik majd a tanévet. Add, hogy ez a lendület el ne fogyatkozzon, hogy kölcsönös tisztelettel legyenek egymás iránt. Fényeddel tedd világossá és láthatóvá a fiatalok előtt azt az utat, amelyen járniuk kell, mert sokszor elbizonytalanodhatnak, és szem elől téveszthetik a helyes irányt. Add bölcsességedet azoknak, akik lépteiket irányítják: szülőknek, nevelőknek, hogy tisztaságra, türelemre és megbocsátásra neveljék gyermekeinket.

Légy azokkal, akik gondokkal küzdenek, akik roskadoznak betegség, gyász, magány terhe alatt. Mutasd meg nekik, hogy bár itt a földön hatalmuk van törékeny testünkön, a döntő szó mégsem ezeké lesz, hanem a te végtelen szeretetedé, amellyel megbocsátod bűneinket, elfedezed hibáinkat, teljessé teszed töredékességünket.

Kérünk, hallgasd meg imádságunkat Szent Fiadért, az Úr Jézus Krisztusért. Ámen.

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 13. VASÁRNAP – GAL 3,15–22

Az ígéret örökösei

Ahogy a filmekben látjuk. Tehetős család tagjai talpig gyászban. A máskor élettel teli, most azonban visszafojtott hangulatú szalonba a család ügyvédje vagy a közjegyző hívta egybe a megjelenteket, hogy ismertesse az elhunyt végrendeletét. Mindenkinek vannak elképzelései, reményei, számításai. A várakozás feszültsége a vágyak, érzelmek, indulatok egyre mélyebb rétegeit érinti. Ki-ki gondolatban építi a jövőjét, szövögeti terveit, s közben vissza-visszaköszönnek a múlt kedves vagy épp fájdalmas emlékei, kibukkannak a véget ért élettörténet elvarratlan szálai, további bonyodalmakat sejtetve.

Az elhangzott végrendelet aztán mindenkit visszaállít a realitások talajára, hogy elindulhasson a cselekmény, megmutatkozhasson a szereplők igazi énje, megismerhessük indítékaikat, céljaikat. Kiderül, ki az igazi jó barát, kiben lakik szeretet vagy éppen a képzeletet is felülmúló gyűlölet, s megtudjuk, milyen központi szerepe van ezekben a végrendelet által juttatott örökségnek.

Népmesék örök igazsága. Meghal a szegény ember. Ami a szegénységéből megmaradt, végakaratában háromfelé osztja. Legidősebb fiára hagyja a kicsi házat, a középsőre a zsebkendőnyi földet. A legkisebbnek már csak egy macska vagy rossz tarisznya marad.

A nagyobbak örökségének azonnal nyilvánvaló az értéke: hozzá lehet fogni az önálló élethez, a kapott örökség hasznosításához. Ezekre, ha szűkösen is, lehet jövőt alapítani. De mit kezdjen az ember kopott tarisznyával, nyávogó, éhes macskával vagy rozsdás szelencével? Csak a szükség, a lelemény, az apa emlékének tisztelete és a kitartás vezeti rá a legkisebbet, hogy felcsillanjon előtte: valójában az ő öröksége többet ér bármi másnál, csak meg kell ismernie, csak nemes jellemmel kell kutatnia a lehetőséget, amelyet az magában rejt.

Luther Márton végrendelete. Egyházunk büszke rá, hogy ez a nagybecsű irat a tulajdonát képezi. Benne *Luther Márton* a kor hagyományait meghaladva feleségére hagyja minden vagyonát, házát, birtokát. A szerető hitvest teszi meg javai gondnokának, s ami akkor nem volt természetes, gyermekeik gyámjának. Szavaiból felesége, *Kata* asszony iránti szeretet és megbecsülés sugárzik, s annak bizonyossága, hogy a legjobb kezekbe teszi gyermekei jövőjét.

Reformátorunk a szeretteiről való gondoskodásban is egyfajta reformot hajtott végre: a törvény szükséges elemeit a bölcsen előre látó szeretet szolgálatába állította. Olyan példát adott ezzel elénk, amelyről bátran mondhatjuk: a mi örökségünk is ez a látásmód.

Pál mint közjegyző. Isten igéje a napi lelki táplálékunk. Egyszer jóllakunk vele, máskor csak csipegetünk belőle. De vannak az életünknek olyan helyzetei, amikor a jussukat áhító örökösök feszült várakozásával hallgatjuk, mert megszorultunk, ínségben vagyunk, és azt reméljük, ez majd kihúz bennünket a csávából, megoldja azokat a kérdéseinket, amelyekkel megrekedtünk.

Pál apostol végrendeletről beszél. Méltán várhatjuk tehát, hogy most valami sorsdöntő dolog kihirdetése következik. S valóban, a *Galata-levélnek* ebben a néhány rövid mondatában benne feszül keresztény életünk megannyi dilemmája. Legfőképpen pedig az a várakozásunk, amely személyes sorsunk fordulópontjai körül, a történelem változásai közepette különösen is foglalkoztat bennünket: mit tartogat számunkra Isten? Mi az a tőle kapott örökségünk, amelyre az életünket építhetjük?

Vannak erről elképzeléseink. Időnként elvárásaink is: tudni véljük, mi az, ami megillet bennünket. Előkerülhetnek régi történetek arról, hogy voltak Istennel kapcsolatos élményeink, közös dolgaink. Lehetnek emlékeink arról, hogy megígérte: nagy dolgokat remélhetünk tőle.

Pál pedig kihirdeti: drága kincsünk, örökségünk a kereszt evangéliuma. Amikor ezzel szembesülünk, valami hasonló dolog történik, mint a filmekről szóló fenti példában: Krisztus keresztje felszínre hozza, kik is vagyunk valójában, milyen belső mozgatórugói vannak az életünknek. Ahogy *Gyurkovics Tibor* is fogalmaz: „Jézus próbakő. Jézusra mindenkinek választ kell adnia."

Amikor magunk is keresztet hordozunk, ha terheket cipelő embertársainkkal találkozunk, vagy ha éppen gyermekeink, fiataljaink őszinte kérdéseire szeretnénk tartalmas választ adni, ha a mindennapi élet kihívásai közepette kell döntéseket hozni, akkor derül ki, mit jelent nekünk Jézus. Akkor már nem maradhat felszínes vagy érdekből fakadó a kapcsolatunk vele. Vagy ha az volt, az örökségből kihagyottak életérzése vehet erőt rajtunk.

Akkor hát miből élünk? Jézus keresztje mellett nem mehetünk el közömbösen. Különösen akkor nem, ha azt mondják: ez a te örökséged. Erre alapozhatod az életedet.

Talán magunknak sem merjük bevallani, hogy többet vártunk ennél! Valami megfoghatóbbat, használhatóbbat, amilyen a házikó vagy a zsebkendőnyi földdarab. Talán jobban szeretnénk mi is a törvényt. Jobb lenne, ha az örökségünk pontról pontra kijelölné az életben az utunkat, kiszámíthatóvá tenné a jövőnket, garantálná az eredményeket. Könnyebb lenne számszerűsíthető igazságok alapján mérlegre tenni embereket, helyzeteket, döntéseket. Egyszerűbb lenne olyan vallási és világi törvények kényelmes keretei között élni, amelyek képesek elhárítani minden veszedelmet és kockázatot.

„Az én Katám." Luther Márton egyik asztali beszélgetésében az ő Bóra Katalinjának nevezte ezt a levelet. Vonhatunk párhuzamot így is: Pál szavai segítenek nekünk jól kezelni az örökségünket, és felismerni annak valódi értékét. Azt ugyanis, hogy Isten megmásíthatatlan ígéretet tett a benne hívőkkel való szövetségre. Arra, hogy életünk és üdvösségünk az ő kezében van, és semmi el nem választhat az ő szeretetétől. Hogy éppen mi örököltük ezt, ez arra a benső bizalmi kapcsolatra épül, amelyet Isten munkál bennünk. Ígéretei felszabadítanak arra, hogy az ő szeretetének és hűségének mozgásterében bátran tegyük meg következő lépéseinket, áldozatának mérlegén értékeljük az emberi életet.

■ Lacknerné Puskás Sára

A VASÁRNAP IGÉJE

Imádkozzunk! Mennyei Atyánk! Köszönjük, hogy Ábrahámhoz hasonló hittel bízhatjuk rád magunkat. Építhetünk ígéreteidre, számíthatunk segítségedre és oltalmazó szeretetedre. Ámen.

Áldassék Isten, hála jóságáért

▶ **Énekeskönyvünk *Úrvacsora* fejezetének következő darabja *Luther Márton* másik, a szentségért hálát adó éneke: *Áldassék Isten, hála jóságáért* (EÉ 304). – Elemzés és meditáció egyházzenész és lelkész tollából.**

A *Gott sei gelobet und gebenedeiet* (EG 214) keletkezéstörténete a versszak kialakulását tekintve sokban hasonlít a *Krisztus feltámadt* (EÉ 213) énekére, műfajuk pedig azonos: leise (a versszakot záró Kyrieleis miatt). Eredete egy 14. századi strófához kapcsolódik, amely ismert négysoros változatban és a mai, kibővült formában is. *Luther* 1523-ban a *Formula missae* rendjében megemlíti ezt a középkori éneket, mint amely méltó arra, hogy istentiszteleten énekeljék.

Bizonyára úrvacsorai énekként is használták, de elsősorban úrnapjára való, a *Lauda Sion Salvatorem* szekvencia népi kiegészítése, ennek dallamával rokon. Még Luther idejében is úrnapján a szekvenciához kapcsolódva énekelték.

Luther a tízsorossá bővült versszakot még két strófával egészítette ki, és 1524-ben jelentette meg Erfurtban és Wittenbergben. A ma ismert hypomixolíd dallam 1533-ban kapcsolódott a vershez. Az átdolgozást a *Formula missae* és a *Deutsche Messe* magyarázatában is általános szentségi énekként említi: úrvacsoraosztás alatt lehet énekelni.

A *Gott sei gelobet* – hasonlóan Luther másik úrvacsoraénekéhez – szintén *Gálszécsi Istvánnak* köszönhetően jutott el Magyarországra, és jelent meg 1536-ban *Dicséretes és áldott legyen mi Urunk* szövegkezdettel. Ki is volt Gálszécsi, és mi a jelentősége első magyar nyelvű evangélikus énekeskönyvének?

Gálszécsi István bécsi, majd krakkói egyetemi tanulmányok után vált a reformáció hívévé. 1532-től a wittenbergi egyetemen tanult tovább, magisteri címet szerzett. Itt ismerkedhetett meg a Luther énekeit tartalmazó énekeskönyvekkel (talán éppen az 1529-es vagy 1533-as Klug-félével) és Luther kátéjával is. Hatásukra – hazatérte után, gálszécsi iskolamesterként – Luther-énekeket fordított, énekeskönyvet, kátét írt, és ezzel a reformáció hitelveinek terjesztését szolgálta. A Gálszécsi-énekeskönyv jelentősége nemcsak elsőségében és a lutheri minták követésében rejlik, hanem abban is, hogy Gálszécsi dallamokkal együtt adta ki az énekeket.

Az énekek költői megformálásának gyarló volta, a rímelés és ritmus kezdetlegessége, a helyesírás kiforratlansága jól mutatja a magyar nyelvű költészet kibontakozásának kezdeti nehézségeit. A magyar nyelvvel és a költői formával való küzdelem több mint két évtized múlva hozta meg gyümölcsét. *Huszár Gál* 1560–61-es énekeskönyve nemcsak terjedelmében, hanem művészi színvonalában is felülmúlta Gálszécsiét.

E kitekintés után kövessük tovább énekünk sorsát. Hosszú szünet után, 1955-ben a *Dunántúli énekeskönyv Új része* adja közre Luther művét. Az 1982-es gyűjteményben is ez a szövegközlés alapja, de a kor lenyomataként bizonyos változtatásokra kellett sort keríteni (az adattár *Schulek Tibort* és *Rezessy Lászlót* is fordítóként tünteti fel).

Ismerjük meg most az első versszak örömhírét az eredeti, Luthert követő változatban. „Áldassék Isten, zengjünk dicsőséget, / Mert Ő maga táplált minket: / Szent testét, vérét nyújtotta minékünk, / Atyánk, tudjad ezt be, kérünk. / Irgalmazz, Úristen! / Urunk, te szent és drága tested, / Amelyet szült Mária, anyád, / És drága, szent véred / Mentsen bajon, vészen át. / Irgalmazz, Úristen!"

■ Dr. Ecsedi Zsuzsa

CANTATE

A nyolcvanas években az állami zeneiskolában nem lehetett orgonálni tanulni. Az alapszintű oktatást főleg a kántorképzőben lehetett megszerezni. Talán egyetlen kivétel volt a budapesti I. István Gimnáziumban működő orgona tanszak.

Abban az időben tanár szerettem volna lenni. Egerbe felvételiztem, és arra gondoltam, éppen az orgonát választom hangszeremül. Milyen ostoba naivitás: tanárnak jelentkezni abban a rendszerben orgonával, mely üvölti az egyháziasságot! Tele voltam elszántsággal, csak egy helyet kerestem, ahol fel lehet készülni a felvételire. Így találtam rá a Városliget melletti iskolára.

Az egyszerű tanterem végében állt a hangszer: közepes kategóriájú, keletnémet gyártmányú Vermona elektronikus orgona, egy templomi orgona pedáljával felszerelve. A tanár magas, ősz hajú férfi, lassú mozgású, kimért öregúr, szürke kardigánban: *Rezessy László.* Ekkor már nyugdíjas volt, néhány évre rá meg is halt. Csendesen kérdezett valamit az előképzettségemről. Elég hamar kiderült, hogy semmim sincs. Később az is kiderülhet, hogy soha nem is leszek orgonista, aztán már nem is akartam tanár lenni. Mégsem küldött el, nagy türelemmel foglalkozott velem, és közben mesélt az akkortájt készülő új *Evangélikus énekeskönyv* munkáiról.

Előttem van ez a csodás Luther-ének: „Áldassék Isten, hála jóságáért…" Benne az újra és újra felcsendülő refrénmondat, amelyet Laci bácsi így fordított: „Irgalmazz, Úristen!" Hiszen ő ennek a szép úrvacsorai éneknek a fordítója. A fordító egyidejűleg avat be minket az eredeti szerző – ebben az esetben Luther –, másfelől a saját gondolataiba, érzéseibe, hitébe.

Az úrvacsorai asztal köré gyűlünk. Középen Jézus, akinek halála életet hozott, aki szent testét és kiontott vérét úgy adja, hogy egyidejűleg összeköt minket, mindnyájunkat. Luthert, Laci bácsit és minket, akik ezt az éneket olykor nagyon is megindulva énekeljük. Az ajándékozó Krisztus teremthet bennünk igaz életet, és szüli a mély vágyat: „Keresztyén szent néped / Hadd láthasson egységet!" Ezt a titokzatos kört a refrénként visszatérő könyörgés tartja egyben: „Irgalmazz, Úristen!"

Élők és holtak, ismerősök és ismeretlenek, közeliek és távoliak – egy asztalnál ülünk.

■ Koczor Tamás

Magyar királykoronázások spanyol követek szemével

Interjú dr. Martí Tibor történésszel

Az évszázadok során mindig kiemelkedő eseménynek számított a magyar történelemben, amikor *Szent István* koronájával egy-egy új uralkodó fejét illették. A koronázási ünnep szigorú rend szerint zajlott, a nagyszabású alkalomra „hetedhét országból" is érkeztek vendégek. Sőt a külföldi követek apró részletekre kiterjedő jelentésekben hírt is adtak a látottakról. A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos munkatársával, *dr. Martí Tiborral* arról beszélgettünk, hogyan látták a spanyol követek a magyar királykoronázások ceremóniáit a 16–17. században.

– Beszélgetésünket időutazással kell kezdenünk, és jó, ha kinyitjuk a történelmi atlaszt, hogy tájékozódjunk az akkori európai viszonyokról. A gyarmatai miatt több kontinensre kiterjedő spanyol birodalom uralkodóinak miért volt annyira fontos a magyar koronázás, hogy a követeik jelen voltak a pozsonyi vagy a soproni ünnepségeken?

– A mohácsi csatavesztés után a Magyar Királyságnak két törvényesen megkoronázott uralkodója volt: a rendek előbb *Szapolyai Jánost* – 1526 novemberében –, majd *I. Ferdinándot* – decemberben – választották magyar királlyá. János király 1540-ben bekövetkezett halála után azonban évszázadokon át egyedül a Habsburg-dinasztia tagjai töltötték be a magyar trónt. E dinasztiának nemcsak osztrák ága volt, hanem spanyol is. *V. Károly* német-római császárnak és spanyol királynak a német trónról való lemondása (1556/58) után ugyanis a dinasztia erre a két ágra vált szét.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Az osztrák *Habsburgok* bécsi és prágai udvarában azonban 1558 és 1641 között állandó és rendkívüli követi megbízással ott voltak a rokon ág mindenkori követei, azaz a spanyol diplomaták is, akik hazaküldött jelentéseikben a közép-európai Habsburg Monarchia minden fontosabb eseményéről színes és részletekben gazdag jelentésekben számoltak be. Mivel 1526-tól ennek az új államszövetségnek a Magyar Királyság is része volt, a követek természetesen a magyar uralkodókoronázásokról is rendszeresen tudósítottak, hiszen ezeken személyesen is jelen voltak.

– Ön hogy kezdte el kutatni ezeket a beszámolókat?

– Három évvel ezelőtt *dr. Pálffy Géza* történész vezetésével indult el a Magyar Tudományos Akadémián belül a *Lendület Szent Korona-kutatócsoport.* Ebben a határokon és intézményeken átívelő, nagyszabású munkacsoportban – többek között – a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Szlovák Nemzeti Galéria, az Eötvös Loránd Tudományegyetem és az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont szakemberei – művészettörténészek, numizmatikusok, történészek – dolgoznak, hogy az újkori magyar koronázásokról és a Szent Korona históriájáról minél több információt feltérképezzenek. A csoport kutatási területe a Szapolyai János és I. Ferdinánd uralkodásának kezdetétől az utolsó magyar királykoronázásig, 1916-ig terjedő időszakot öleli fel.

Ennek a csoportnak lehetek én is a tagja; *dr. Monostori Tibor* munkatársammal a spanyol „terület" a miénk. A legfőbb feladatom, hogy a 17. századi bécsi Habsburg-udvarban működő spanyol követek – elsősorban a magyar országgyűlésekkel és uralkodókoronázásokkal kapcsolatos – jelentéseit gyűjtsem össze.

– Milyen tükröt tartanak elénk ezek az iratok?

– Hallatlanul izgalmasat. A ránk maradt koronázási szertartáskönyvekből és rendtartásokból tudjuk, hogy ezek az alkalmak szigorú ceremoniális és liturgiai keretek között zajlottak. A magyar koronázásoknak ugyanúgy megvoltak a saját elemeik, megvolt a szimbólumrendszerük, mint más királyságok legfőbb reprezentációs eseményeinek.

A magyar uralkodókat a kora újkorban mindig rendi országgyűlés keretében koronázta meg a mindenkori esztergomi érsek – 1527-ben ideiglenesen, majd 1687-től már végérvényesen a magyar nádorral együtt – *Szent István* koronájával. A török hódítás és Buda 1541. évi eleste miatt az ország legfőbb belpolitikai központja a Bécshez közel eső Pozsony lett, a koronázási székhely Székesfehérvárról szintén ide, illetve a 17. században három alkalommal Sopronba tevődött át.

Pálffy Géza kollégám kutatásaiból is tudjuk, milyen sok szimbolikus eleme volt a koronázási szertartásnak. Hogy csak néhányat említsünk: a koronázóváros és a magyar rendek képviselői az uralkodó elé mentek, hogy még a városkapuban jelképesen átadják neki a város kulcsait. Az ugyanakkor már kifejezett magyar sajátság volt, hogy a megkoronázott uralkodónak a koronázás egy külön kialakult, úgynevezett világi részében esküt kellett tennie a magyar rendi szabadságjogokra és 1687-ig magára az *Aranybullára* is.

De ugyanezen különlegességek sorában említhetjük a négy égtáj felé való kardvágást is, amelyre többségében az erre a célra emelt mesterséges dombon, a koronázási dombon került sor. E tekintetben csak *III. Ferdinánd* 1625. decemberi soproni szertartása jelentett kivételt, ez alkalommal a város felett emelkedő hegység egyik magasabb pontján zajlott ez a mozzanat.

– Ezekről a spanyol követek is beszámoltak?

– Természetesen. De nemcsak ők, hanem például a velencei követek és a pápát képviselő nunciusok is, hiszen e három állam rendelkezett a bécsi Habsburg-udvarban állandó képviselettel. Így egy-egy koronázásról sokféle forrás áll a rendelkezésünkre, amelyek bár ugyanarról számolnak be, mégis kicsit másként. Egy külföldit, aki először lát ilyet, jobban megragadhatja az esemény különlegessége, színessége, egyedisége. *Eleonóra Gonzaga* királyné 1622. nyári soproni koronázásáról készített beszámolójában *Oñate* gróf például részletesen leírta a koronázási szertartás utolsó elemének, az ünnepi ebédnek az asztali ülésrendjét, sőt beszámolt a lakomát követő táncokról is, amelyeken maga is részt vett a városházán.

– Gondolom, azért ezek a követek, jó tudósítóhoz méltóan, előzetesen már tájékozódtak a szertartásról, illetve a politikai viszonyokról.

– Hogyne! A nádorral, az esztergomi érsekkel, illetve a magyar főméltóságok és főnemesség néhány tagjával állandó kapcsolatban voltak, úgyhogy nemcsak nyelvileg értették, ami körülöttük zajlik – az országgyűlés nyelve akkor még a latin volt –, hanem az események hátterével kapcsolatban és egyéb, a koronázást illető részletekkel is tisztában voltak. A *Rudolf* császár testvérének, *II. Mátyásnak* a koronázásáról beszámoló *Guillén de San Clemente* 1608-ban például még azt is leírta, hogy a magyar koronát hatszáz évnél is régebbinek tartják. Azaz neki köszönhetően Hispániában már ekkor tisztában lehettek azzal, hogy a magyarok számára a Szent Korona milyen kiemelkedő fontossággal bír.

– Kutatásai során talált-e valami igazi érdekességet?

– A Madridtól kétszáz kilométerre északra található Simancasi Állami Levéltárban nagyon érdekes anyagra találtam. *II. Károly* spanyol király uralkodása idején a spanyol államtanács titkára azt adta utasításba *Pedro de Ayala* levéltárosnak, hogy gyűjtse össze a magyar koronázásokkal kapcsolatos addigi összes feljegyzést.

– Gondolom, Ön akkor ezen a ponton kényelmesen hátradőlt, és csak lemásolta a levéltáros munkáját…

– Nem egészen, bár majdnem… Az látszott, hogy Pedro de Ayala lelkiismeretesen elvégezte feladatát, de azért én már nála is jóval több feljegyzést találtam, mégpedig különféle spanyolországi – barcelonai, madridi, toledói, simancasi – és bécsi gyűjteményekben egyaránt. Mindenesetre nagyon érdekes volt szembesülni azzal, hogy valaki több mint háromszáz évvel ezelőtt megkezdte ugyanazt a munkát, mint amely jelenleg az én kutatási feladatom…

– Nemcsak bécsi és spanyolországi levéltárakat keresett föl: lehetősége nyílt Rómában, a Vatikáni Titkos Levéltárban is kutatni.

– Nagy álmom valósult meg, amikor februárban első alkalommal kutathattam a Vatikáni Titkos Levéltárban és a Vatikáni Apostoli Könyvtár nunciusi iratanyagokat őrző gyűjteményeiben is.

– Miért hívják titkos levéltárnak?

– Félrevezető a „titkos" jelző: a mindenkori pápák magánlevéltáráról van szó. Ilyen értelemben mindegyikünknek van „titkos levéltárunk": azok a magánirataink alkotják, amelyeket egész életünkben őrzünk.

A bécsi császári udvarban állandó jelleggel jelen voltak a pápa követei, a nunciusok is, akik heti rendszerességgel küldték haza hallatlanul részletes jelentéseiket. Mivel ők a 17. század első felében működő legjelentősebb bécsi spanyol követek – Oñate gróf (1617–1624), *Ossona* gróf (1624–1629) és *Castel Rodrigo* márki (1648–1656) – császári udvarban kifejtett működéséről is beszámoltak, hiszen Bécsben úgymond követtársak voltak, olyan információkkal egészíthetem ki a korábban Spanyolországban feltárt forrásanyagot, amelyek segítségével árnyaltabb képet kaphatunk a spanyol követek pályájáról, illetve a magyar királyi koronázásokról is. A vatikáni kutatást idén ősszel is folytathatom egy Klebelsberg-ösztöndíjnak köszönhetően.

– Mikor és milyen formában találkozhat a nagyközönség a kutatócsoport, így az Ön munkájának eredményével?

– Nemrég mutatták be mind Budapesten, mind Sopronban két tavaly megjelent kötetünket. Az egyik Pálffy Géza munkája: *A Szent Korona Sopronban – Nemzeti kincsünk soproni emlékhelyei,* a másik *Egy új együttműködés kezdete – Az 1622. évi soproni koronázó országgyűlés* címmel látott napvilágot *Dominkovits Péter* és *Katona Csaba* szerkesztésében.

Sopronban várhatóan december elején tudományos konferenciát rendeznek az 1625. évi koronázó országgyűlés évfordulója alkalmából, ezen előadást tartok a diéta eseményeiről beszámoló spanyol követjelentésekről. Azaz szakmai tanácskozásainkkal, tudományos és népszerűsítő köteteinkkel szeretnénk a tudósok mellett a nagyközönséget is megszólítani, hogy kutatásainknak köszönhetően minél többet tudhassanak meg mind királykoronázásaink, mind a Szent Korona újkori históriájáról.

■ Boda Zsuzsa

HETI ÚTRAVALÓ

Jézus Krisztus mondja: „Valahányszor megtettétek ezeket akár csak eggyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg." (Mt 25,40)

Szentháromság ünnepe után a 13. héten az *Útmutató* reggeli s heti igéi figyelmeztetnek: a hit cselekedetek nélkül halott (lásd Jak 2,17.26). Az élő hitnek jó gyümölcsei vannak: a szeretet hitből jövő tettei. „Az Úr törvényében boldog, aki gyönyörködik." (GyLK 668) S „az az Isten szeretete, hogy megtartjuk az ő parancsolatait, az ő parancsolatai pedig nem nehezek" (1Jn 5,3; LK). Az Úr Jézus jó cselekedetekre készíti fel Isten gyermekeit, és azonosítja önmagát a kicsikkel. *„Aki könyörül a nincstelenen, az Úrnak ad kölcsön, mert ő megtéríti jótéteményét."* (Péld 19,17) Heti igénket *Luther* így érti: „Isten oly mélyre alázkodik, hogy mindent, amit a szegényekkel cselekszünk, úgy vesz, mintha vele magával tettük volna. Jól vigyázz hát, hogy el ne menj az Isten mellett! Minden rád szoruló szegényben ő közelít hozzád." És az irgalmas samaritánus példázatával Urunk megkérdez: hogyan szeretnéd a másikat, ha te magad lennél az a másik?! *„De ki a felebarátom?" „…ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek?" „Az, aki irgalmas volt hozzá."* (Lk 10,29.36.37) Az Isten- és emberszeretet kettős parancsáról (lásd Lk 10,27) a szeretet apostola vallja: nem az a szeretet, *„hogy mi szeretjük Istent, hanem az, hogy ő szeretett minket, és elküldte a Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. …ha szeretjük egymást, Isten lakik bennünk, és az ő szeretete lett teljessé bennünk."* (1Jn 4,10.12) A mózesi törvények Isten gazdag áldását ígérik a jó szívű adakozónak: *„Mert a szegények nem fogynak el a földről; ezért megparancsolom neked, hogy légy bőkezű az országodban levő elesett és szegény testvéredhez."* (5Móz 15,11) *„Ezt mondja az Úr…: Engem keressetek, akkor életben maradtok! (…) A jóra törekedjetek, ne a rosszra, akkor életben maradtok, és veletek lesz az Úr…"* (Ám 5,4.14) Az emberszeretet különböző ószövetségi törvényei a jövevények, özvegyek és az árvák életét védik: *„Ezért parancsolom neked, hogy így cselekedj."* (5Móz 24,18.22) Az első újszövetségi gyülekezet testvéri közösségben élt: *„A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. …és nagy kegyelem volt mindnyájukon. Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem…"* (ApCsel 4,32–34) Júdás e tette a felebaráti szeretetlenségből, hitetlenségből fakadó, halott cselekedet volt: *„…azonnal Jézushoz lépett, és így szólt: Üdvöz légy, Mester! – és megcsókolta őt. Jézus ezt mondta neki: Barátom, ezért jöttél!"* (Mt 26,49–50) Ám a másik *„Júdás, Jézus Krisztus szolgája… köszöntését küldi az elhívottaknak, akiket az Atya Isten szeretett, és Jézus Krisztus megtartott…"* És az egyedül üdvözítő Úristent dicsőíti: övé a *„dicsőség, fenség, erő és hatalom öröktől fogva, most és mindörökké."* (Júd 1.25) Mi valljuk: „Hitből jön a cselekedet, / Hogy életünk betöltse; / Élő, igaz hit nem lehet, / Melynek nincs jó gyümölcse. // Dicsőség légyen Istennek / E drága ajándékért, / Atya, Fiú, Szentléleknek." (EÉ 320,5–6)

■ Garai András

Galíciai emlékút a centenárium alkalmából az első világháborús helyszíneken

Még a fák is sírnak…

Dél-Lengyelország számtalan magyar emlékével hagyományosan a magyar turisták kedvelt úti célja. Krakkó, Wieliczka, Częstochowa, Tarnów, Ószandec (Stary Sącz) vagy a Szent Kereszt-apátság (Swiety Krzyz) azok a helyek, ahol a magyarok leggyakrabban megfordulnak. Hiányoztak viszont eddigi célpontjaik közül az első világháborús galíciai emlékhelyek.

T. Kovács Péter

Gyóni Géza: Ima a lengyel dombon

A deres dombon véres ponyva,
Halott vitéz halotti leple.
Lengyel dombon áll a gyászpompa:
Őszi virág, véres virág,
Lőszerládából egy kereszt
S száz ágyuszó a gyilkosokra.

Széttakarom a véres ponyvát,
Halott vitéz halotti leplét,
S rám merevül szépséges arcod,
Testvér, ki itt rohantál nemrég,
S ki megharcoltad már a harcot.

Halántékod piros sebét
Megitatom forrás vizével,
Fiatal állad felkötöm,
Összekulcsolom kezeid,
Testvér, ki némán fekszel itt
Bus szádban a halál izével. (…)

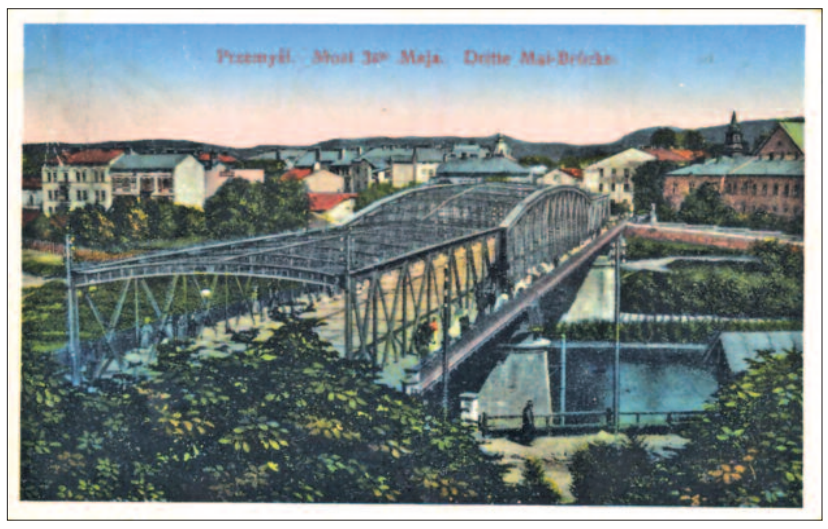

Przemyśl stratégiai fontosságú hídja egy korabeli képeslapon

Történelmi és kegyeleti zarándokút

A Misszió Tours utazási iroda, amely sokfelé szervez zarándokutakat, úttörő vállalkozásba fogott, amikor idén augusztus 1–4. között, hagyományteremtő szándékkal, két busszal mintegy száz érdeklődőt utaztatott az első világháborús keleti front főbb helyszíneire.

A „történelmi és kegyeleti zarándokút” szerves részét alkották a lelki programok. Rendszeres elmélkedéseket tartott, imát vezetett, és mindennap szentmisét mutatott be a csoporttal együtt utazó *Bíró László* katolikus tábori püspök és *Görbe László* piarista szerzetes, a budapesti Szent Margit Gimnázium igazgatója, zenei programról *Pálmai Árpád* kántor gondoskodott. Végig jelen volt *Körmendy Adrienne* krakkói főkonzul, a magyar kormány képviseletében pedig *Harangozó Bertalan,* a Vas Megyei Kormányhivatal vezetője.

De szellemében ott volt *Gyóni Géza* (1884–1917), a nagy evangélikus költő, a przemyśli ostrom krónikása, később szibériai hadifogoly is, aki ismeretlen helyen nyugszik Krasznojarszk környékén, és akinek a *Csak egy éjszakára* című, a przemyśli erődben írt emblematikus verse mellett számos szép költeménye elhangzott az utazás során.

Magyar világ a San partján

Az út a Margit híd budai hídfője melletti przemyśli oroszlános emlékmű előtti tisztelgéssel kezdődött, és első állomása is Przemyśl volt. A csinos galíciai város ma a lengyel–ukrán határon fekszik, a San folyó partján, mintegy hetvenezren lakják. Egykor az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozott.

Przemyślben 1854-től kezdve folyamatosan, egészen a világháború kezdetéig a korabeli Európa – Verdun mellett – legkorszerűbb erődrendszere épült ki, negyvennyolc kilométer hosszú külső és belső védelmi gyűrűvel, harminchét kisebb-nagyobb erődítménnyel, páncélerődökkel, kazamatákkal, amelyek részben romosan, részben csaknem teljesen épen megmaradtak, kisebb részük ukrajnai területen van.

Ez az erődrendszer 1914–15-ben fontos szerepet játszott, és három súlyos ostromot élt át. 1914-ben a Monarchia ott szolgáló 131 ezer katonájának hetven százaléka magyar volt. Przemyślben valóságos „magyar világ” volt – a városka akkori lengyel lakossága csak húszezres –, az utcákon magyar szó hangzott, a boltok cégtábláin magyar feliratok álltak, magyar tábori újság jelent meg.

A világháború kitörése után kialakult, háromszáz kilométeres galíciai frontnak a hadvezetés azt a feladatot szánta, hogy tehermentesítse a nyugati fronton harcoló német erőket, de a stratégák nem számoltak az orosz hadsereg gyors mozgósításával. A lehengerlő orosz offenzívában már szeptember közepén elesett Lemberg, orosz kézre került Bukovina, Galícia keleti és középső részei, és szeptember 18-án megindult Przemyśl első ostroma, mely október 10-ig tartott, és orosz vereséggel végződött. A Monarchiának alig egy hónapja maradt utánpótlási gondjainak megoldására, mert november 2-án megkezdődött a második ostrom.

Közben délen szeptember 25-én az orosz csapatok átlépték az Uzsokihágót, betörtek Magyarországra, és október 4-én elfoglalták Máramarossziget.et. Előnyomulásuk már az Alföldet fenyegette.

Przemyśl a frontvonaltól elszakadva, az orosz ostromgyűrűben magára maradt. Rohamosan fogyott az élelem, a lőszer. A hóviharokban, fagyokban legyengült, éhező védők 1915. március 6-án kitörést kíséreltek meg, de kudarcot vallottak. A parancsnokság a megadás mellett döntött. Március 22-én az erődök jelentős részét felrobbantották, a megmaradt lovakat levágták, az élelmiszert, lőszert, az ágyúkat megsemmisítették, és másnap így adták meg magukat az oroszoknak. Ez volt a Monarchia egyetlen kapitulációja az első világháború alatt.

Az oroszok a hadifoglyokat Oroszország ázsiai részeibe szállították. Sokan közülük már az úton meghaltak, mások – köztük Gyóni Géza – a hadifogolytáborokban pusztultak el, de voltak, akiknek később a forradalom, polgárháború sújtotta Oroszországból kalandos utakon sikerült hazavergődniük.

Már nem ellenségek

A przemyśli Zasanie és Glówny temetőben sok magyar katona nyugszik. Amint a krakkói főkonzul asszony az előbbi temetőben tartott szabadtéri szentmise kezdetén elmondta, a magyar katonák a lengyelekért is harcoltak; nemcsak Magyarországért, hanem Lengyelországért is adták életüket, hiszen ha az oroszok győznek, a független lengyel állam 1918-ban nem születik újjá. A lengyelek tudják ezt, ezért a magyar katonák emlékét máig tisztelet övezi Galíciában – hívta fel rá a figyelmet.

A szerző felvétele

Lengyel hagyományőrzők magyar huszár- és lengyel légiós-egyenruhában Muhr Ottmár síremléke előtt a limanowa–jabłonieci temetőben.

Jóllehet idegen célokért, birodalmi érdekekért harcoltak, hősök voltak, mert életüket adták kötelességteljesítésük során – emelte ki beszédében Körmendy Adrienne főkonzul.

A przemyśli programhoz tartozott a Borek-, Werner- és Letownia-erőd megtekintése. Utóbbi falán márványtábla emlékeztet az egykor ott harcoló Gyóni Gézára. Különleges élmény volt a Járási Nemzeti Múzeum első világháborús kiállításának megtekintése és a katolikus főszékesegyházban tartott magyar–lengyel szentmise.

Galícia-szerte tízezer négyzetkilométeren több mint négyszáz katonai temetőt létesítettek. Ezekben együtt nyugszanak különböző nemzetiségű, köztük egykor ellenséges katonák. Ezek a példásan ápolt sírkertek erkölcsi példát sugallnak. Arra emlékeztetnek, hogy minden elesett katona hős, s a halálban megtörténik a kiengesztelődés, nincs többé ellenség.

„Minden emberben testvért lássunk”

Przemyślből Gorlicébe vezetett az út, ahol a háborús fordulat bekövetkezett. Az *August von Mackensen* tábornok által vezetett német 11. hadsereggel megerősített osztrák–magyar haderő 1915. május 2–5. között áttörte a frontot. A jelentős fölényben lévő német–osztrák–magyar hadak megkezdték a visszavonuló orosz csapatok üldözését.

Június 3-án a központi hatalmak visszafoglalták Przemyślt, június 22-én Lemberget, és rövidesen egész Galíciát. Az áttörés az egész orosz délnyugati front összeomlásához vezetett, az oroszok 2,2 millió katonát vesztettek, az osztrák–magyar haderő vesztesége félmillió fő volt. A központi hatalmak akkora területet foglaltak vissza, mint Franciaország, és a frontvonalat ötszáz kilométerrel keletebbre tolták.

A gorlicei áttörésre a helyi múzeumban berendezett kiállítás emlékeztet, számtalan világháborús tárggyal, fegyverrel, terepasztallal.

Az út egyik csúcspontja a luznai első világháborús katonai temető megtekintése és az ottani kápolna előtt rendezett magyar–lengyel szabadtéri mise volt. A meredek domboldalon létesült temetőt a századik évfordulóra felújították, az 1983-ban leégett, fából épült kápolnát eredeti állapotában helyreállították. Az 1201 sír nagy többségében egyéni sír, néhányban nyugszik több katona. 904 sírban osztrák és magyar katonák fekszenek, az utóbbiak közül 131-nek a neve olvasható a fakereszteken.

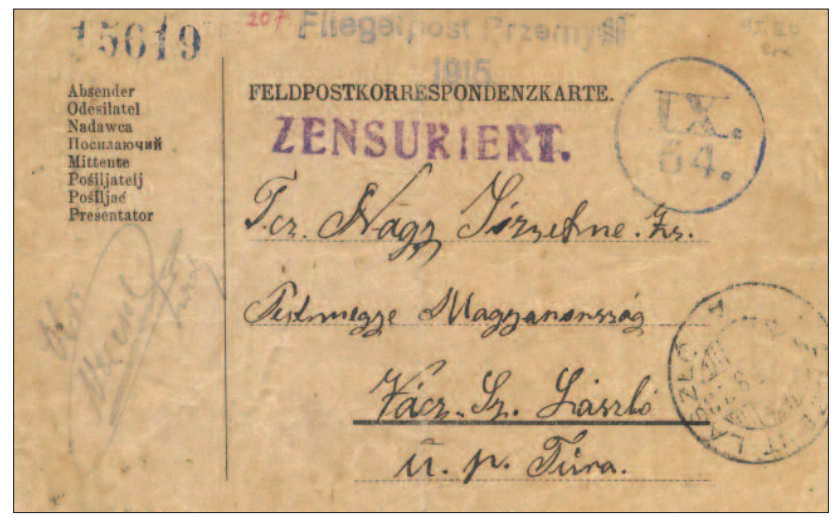

Hadiposta az ostromgyűrűből. A papírhiány miatt öt közkatona írhatott öt címzéssel egyetlen lapot szabványszöveggel: „Jól vagyok.” A tiszteknek nem kellett osztozkodniuk a levelezőlapon

Emléktábla a Letownia-erőd falán

„Azt az üzenetet akarom továbbadni, amelyet ezek a katonák, magyarok, lengyelek, osztrákok, oroszok ránk hagytak: soha többé háborút!” – mondta a misén a helyi lengyel pap, vikárius. „Imádkozzunk azért, hogy minden emberben testvért lássunk, és ilyen vérontás soha többé ne történjen” – figyelmeztetett.

Valódi béke nincs Isten nélkül

Gorlice után a „legmagyarabb lengyel város”, Tarnów (régi magyar nevén Tarnó), *Bem József* szülőhelye következett, ahol a lengyel tábornokot végső nyugalomra helyezték, majd Limanowába utaztunk tovább. Ott zajlott le az első csata, amely ha nem is áttörést, de fordulatot hozott. Az 1914. november 28. és december 18. között lefolyt ütközetben az osztrák–magyar csapatok megállították, és a Dunajec folyó mögé vetették vissza az oroszokat, akik már csak ötven kilométerre voltak Krakkótól.

A limanowai csata része volt egy nagyobb német–osztrák–magyar hadműveletnek. Jelentősége abban állt, hogy a győzelmet az osztrák–magyar haderő a saját erejéből érte el. Ebben a csatában esett el a 9. Nádasdy huszárezred parancsnoka, *Muhr Ottmár,* akinek mauzóleuma és emlékműve is van a limanowa–jabłonieci katonai temetőben, ahol sok magyar katona mellett oroszok is nyugszanak.

„Minden háború gyökere az emberi önzés. Mit tehetünk ellene? Próbáljunk meg kilépni önzésünkből egészen apró gesztusokkal. A béke Isten ajándéka, de az ember műve is. A háború falak építésével kezdődik. Bontsunk le minden falat! – mondta Bíró püspök. – A béke emberi tényezői: kiengesztelődés Istennel, egymást kiegészítő gondolkodás, a különbségek egymást gazdagító szemlélése – fűzte hozzá. – Az első világháború, az őskatasztrófa mögött az istenfelejtés húzódik meg. Valódi békét Isten nélkül nem lehet teremteni. Ha egy kultúra eltávolodik Istentől, az megsemmisül. A többpólusú Európában egység csak párbeszéd útján tud épülni. Vigyázni kell az igazságra, mert ezzel az emberi méltóságot is védjük. Ha így teszünk, akkor egy emberközpontú világot építünk, amelyben az ember cél, nem eszköz. Ez a zarándoklatunk és az itt fekvő holtak üzenete” – fejezte be homíliáját Bíró László püspök. ■

Isonzó, Doberdó – elesett magyar honvédek nyomában

„A halálban testvérekké váltak”

Csermák Zoltán

„Doberdo: olasz község Monfalcone fölött. A község körüli fennsíkon dúlt 1915–17-ben a tizenkét Isonzó-csata.” (*Genius Kislexikon,* 1930)

A második világháború borzalmai és az azt követő orosz megszállás Magyarországon is háttérbe szorította az első világégés emlékét. A kommunista történetírás a sommás „imperialista érdekekért folyó háború” értékeléssel intézte el az egy évszázada történteket. Pedig az első világháború s az azt követő igazságtalan békeszerződések nagyban hozzájárultak az újabb kataklizmához. A mostani hatvan feletti korosztály felmenői még találkoztak háborús veteránokkal, akik olvasásra ajánlhatták a mai szemmel hihetetlennek tűnő regényeket: *Somogyváry Gyula Ne sárgulj, fűzfa!, Remarque Nyugaton a helyzet változatlan* című művét vagy *Kuncz Aladár Fekete kolostorát.*

Már a számok is félelmetesek: az egykori Nagy-Magyarország területéről bevonultak közül 530 ezer ember nem tért vissza, másfél millióan sebesültek meg, s több mint nyolcszázezren estek fogságba.

* * *

A közmédia munkatársaival Doberdó felé utazva gyűjtöm össze gondolataimat. A település melletti csatatér úgy maradt meg a népemlékezetben, mint a Don-kanyar vagy Mohács tragédiája. „Ha felmegyek a doberdói nagy hegyre” – szól a bús-borongós nóta, a falusi tisztaszobák dísze volt a fényesre szidolozott gránáthüvely a belevésett emlékező szavakkal, s a pesti viccekben is felbukkan a „Szintén Doberdó?” maliciózus kérdés.

„Doberdó magyar szempontból a hősiesség szinonimája – foglalja össze az *Új Szónak* a front jelentőségét *Balla Tibor* hadtörténész. – Az első hat isonzói csatában javarészt magyar csapatok harcoltak és védekeztek. Noha végül fel kellett adniuk állásaikat, a hely a magyar katona kitartásának szimbólumává magasztosult.”

A Doberdói-fennsík hadi jelentőségét a tőle északra fekvő hídfőállás, Gorizia, a trieszt–goriziai főút, valamint a tenger közelsége adta. A hegyről – mint magunk is tapasztaltuk – remek kilátás nyílik a vidékre, így a terület a messze hordó ágyúk megjelenésével stratégiailag is megkerülhetetlenné vált.

Amint a hadtörténész is kiemelte, a mintegy hatvan négyzetkilométernyi területet javarészt magyar ezredek védték. Az 1915–16-os isonzói–doberdói hadműveletek során mintegy kétszázezer magyar honvéd esett el. A hely félelmetes hírét a karsztvidék sziklás felszíne is fokozta, védőállást kiépíteni, árkokat ásni embertelen munka volt. A növényzet az első hónapokban kipusztult, a napsütéstől vakító, felforrósodott kövek csak fokozták a védők szenvedéseit. A halottak eltemetése lehetetlen volt, így külön gondot jelentett az áldozatok elvitele a nagy melegben. Az őszi hónapok esőzései újabb megpróbáltatásokat jelentettek.

Korabeli térkép az isonzói és piavei hadszínterekről

* * *

A lovairól híres szlovén városkából, Lipicából indulunk az emlékútra. Az első megdöbbentő látvánnyal a Gorizia mellett fekvő Redipugliában találkozunk. Olaszország legnagyobb emlékhelyét 1938-ban építették, s az impozáns sírkert százezer olasz katona örök nyughelye. Negyvenezernek a nevét is bevésték a teraszosan állított kövekbe, hatvanezer olasz katonának nem ismerjük a kilétét.

A bejáratnál oltár áll, gyakoriak a megemlékezések, ottlétünkkor is olasz tisztek készültek katonai parádéra. A sírkert melletti bozótosban bunkerek, futóalagutak romjai idézik a háborút. A nem messze berendezett múzeumban olasz, osztrák, szlovén csoportok váltják egymást, javarészt az idősebbek kíváncsiak elődeikre.

A kiállítóhely nagyon gazdag, a falakat képanyag borítja, a vitrinekben mindkét hadviselő fél fegyverei, csákói, egyenruhái láthatók. A rozsdaette konzervdobozon még a gyártó neve is olvasható, a zsebórák, ollók, fésűk mellett egy zsebtükrön *Ferenc József* és *Vilmos* császár arcképe díszeleg. Az egykori lőállás homokzsákjai között a borosdemizson sem hiányzik.

A szabadtéri múzeumban az 1905-ös 149/35-ös, a nehéz terepviszonyokhoz széles talppal gyártott ágyúk állnak, amelyekkel több mint tizenhat kilométerről lehetett támadni állásainkat. E nehézfegyverek egészen a második világháborúig szolgáltak az olasz hadseregben. Számos emléktárgy magyar vonatkozású, viszont ritka a magyar kiírás.

Nem messze a központi emlékműtől található az osztrák–magyar temető. Tizennégyezer honvéd nyugszik itt, „Egyek életben és halálban” – hirdeti a kapu német felirata. A sírfeliratokat minden bizonnyal a bécsi levéltár anyagaira alapozták, a magyar neveket rendre hibásan vésték kőbe. Az eligazító táblák között lengyel szöveget olvashatunk, magyart itt sem.

Ezt követően már a fennsíkon szállunk ki az autóbuszból. San Martino del Carso településen áll az egyik legmegrázóbb magyar emlék: a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred gúlaoszlopa. Az alakulat 1915 nyarán érkezett Doberdóra. Legutoljára a hatodik isonzói csatában 1916. augusztus 6-án foglalták el állásaikat. *Kratochwill Károly* ezredesnek, a Hadtörténeti Múzeum későbbi igazgatójának vezetésével néztek szembe a túlerőben lévő ellenséggel. Kratochwill 1915. június 6-án írt napi jelentésével a kobaridi múzeumban találkozhattunk; a többszörös túlerőt, a nehéz terepviszonyokat és a víz hiányát jegyezte fel.

A rábízott háromezer katona négy napon keresztül harcolt hősiesen, a megmaradt kétszáz honvéd augusztus 10-én vonult vissza. Az életben maradottak az utókornak halmokat emeltek, ezekből már csak egy áll. „Állj meg egy pillanatra, vedd le a kalapodat, és mondj egy rövid imát azokért, akik mindhalálig híven harcoltak” – idézi a felirat az egykori parancsnokot. Az ezred tragédiája, hogy keserűen emlékezhettek vissza véráldozatukra, hiszen egy harmadik, ellenséges országba térhettek csak haza.

A kommunizmus is lezárta a határokat, így évtizedek múltán jelentek csak meg az első zarándokok. A romot a helyi Alpini Egyesület építette újjá. A kegyhelyet koszorúk, nemzetiszínű szalagok díszítik.

* * *

A Szent Mihály-hegy csúcsa szintén emlékhely. Egykor vagy tíz méterrel magasabban volt, az ágyúk borotválták le a tetejét. Az olasz idegenvezető iskolai osztálynak magyaráz, a gyerekek közben telefonálnak, beszélgetnek, szendvicseiket majszolják, az elmondottak számukra már csak történelem.

A kőhalom közepén tábla áll: „E magaslaton olaszok és magyarok hősiesen küzdöttek egymással, s a halálban testvérekké váltak.” Alatta egykori bunkerek húzódnak, mindenütt csepeg, áll a víz; a karsztvidéken a védettebb helyek is embert próbálóak voltak. Rendszerváltás kellett ahhoz, hogy „a nagy hegy” is elnyerje méltó helyét a magyar köztudatban. *Jeszenszky Géza,* az Antall-kormány külügyminisztere 1991. november 2-án helyezte el az emlékezés tábláját. A felirat *Keresztury Dezső Sírverséből* idéz: „Áldozatunk… Jóra parancs.”

A hegy Szlovénia felé eső oldalán Doberdo del Lago falu szomszédságában található Visintini. Egykor itt temették el a hegyen elesetteket, volt, akit koporsóban, volt, kinek csak egy vászon szemfedő jutott. Az elhunytakat később kihantolták, s legtöbbjük a már említett osztrák–magyar katonai temetőben talált örök nyugalomra. Emléküket ma kápolna őrzi, helyszínét egykor *IV. Károly* osztrák császár és magyar király választotta ki. Az uralkodó 1918-ban látogatott el Doberdóba, s személyesen kérte meg az egyik gazdát, hogy a magyarok a telek végében kápolnát építhessenek. A felépült imaházat a háború végén már nem szentelhették fel, a helybéliek csűrként használták. A Széchenyi Tudományos Társaságnak köszönhető, hogy 2009. május 19-én – *Sólyom László* köztársasági elnök jelenlétében – felszentelhették.

Egy másik zarándokhelynél, a jávorcai Szentlélek-kápolnánál fejezzük be utunkat. Kisbuszunk mély szakadékok mellett halad, míg eléri az osztrák–magyar hadsereg egykori hadtáptáborát. A védett völgyben egykor raktárak, istállók álltak, ma már csak egy impozáns templom emlékeztet a múltra. A hegyre épített istenházát a katonák saját zsoldjukból fizették, formai megálmodója a bécsi Burgtheater későbbi díszlettervezője, *Remigius Geyling* volt.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Doberdói emlékmű: „E magaslaton olaszok és magyarok hősiesen küzdöttek egymással, s a halálban testvérekké váltak”

A szecessziós stílusú épületben a környező frontvonalakon elesett hősök nevét fatáblákba vésték, az áldoztatórácsot magyar nemzetiszín szalagok és koszorúk díszítik. Az „új művészet” angyala vitrinekre tekint le, amelyekben a környéken talált tárgyakat állítottak ki.

Apropó, relikviák! A háborús emlékek gyűjtése sokaknak szenvedélyévé, másoknak bevételi forrássá vált. A környéket jól ismerő *Kurencic Mirko* az előbbiekhez tartozik. Régóta járja a hegyeket, s éles szemének köszönhetően már egy kis házi múzeumot is berendezett. Egy fontos, két évtizede tett felfedezés fűződik a nevéhez. Egy hegyi mélyedésben épített kőhalomra lett figyelmes. Szabaddá tette a barlangot, s különleges, magyar feliratú oltár tárult a szeme elé. Magyar katonák készíthették – vélhetően egy ügyes kezű kőfaragó irányításával –, akik a gyűlölet poklában is az égre tekintettek. Azóta sokan zarándokolnak el a templomhoz s a grottához, hogy imát mondjanak az egykori hősökért. Mi sem tettünk másként.

Az írás eredetileg az Új Szó című pozsonyi napilapban jelent meg

Együtt kell élnünk az Iszlám Állammal

Interjú Rostoványi Zsolt professzorral a közel-keleti válságról

A napi híreket figyelve érzékelhetjük az arab világot érintő, elhúzódó konfliktust, amely a 2011-ben indult, „arab tavasznak” mondott eseménysorozat után vette kezdetét. Akkor évtizedek óta működő diktatórikus rendszerek dőltek meg Tunéziában, Egyiptomban, Líbiában, korábban pedig az Egyesült Államok katonai beavatkozását követően Irakban. Az idő tájt abban is lehetett bízni, hogy a térségen átsöprő mozgalmak elindítják ezeket a nemzeteket a demokratizálódás útján. Most pedig ott tartunk, hogy az érintett országokban évek óta húzódó belső csatározások dúlnak, nincsenek működőképes államok, vallási felekezetek fordulnak szembe egymással, a térségből menekültáradat indult meg Európa felé, a terrorizmus pedig a hétköznapok részévé vált. Jele sincsen annak, hogy a helyzet legalább elindulna a kibontakozás irányába, sőt a Tunéziában nemrégiben a tengerparton nyaraló külföldiek ellen elkövetett merénylet azt mutatja, hogy a radikális erők a viszonylag konszolidált, működő gazdasággal bíró országokat is próbálják belesodorni a konfliktusba. A közel-keleti térséget terhelő belső és a keresztény világot is érintő-fenyegető feszültségekről *Rostoványi Zsolt* Közel-Kelet-szakértőt, a Budapesti Corvinus Egyetem rektorát kérdeztük.

FOTÓ: KISS TAMÁS

– Valóban az arab tavasz idején indult el a konfliktusban érintett közel-keleti társadalmak erjedése? Az azóta kialakult helyzet felől nézve hogyan lehet értékelni az arab világban 2011 eleje óta lezajlott eseményeket? És mi indította el valójában azt az eseménysort, amely – az átlagos hírolvasó polgár számára – a belső arab konfliktusok mellett a muszlim és a keresztény világ egymásnak feszülésévé vált?

– A jelenleg is zajló folyamatok szerintem 2003-ban az Irak elleni amerikai invázióval indultak el, illetve még korábban, amikor a 20. század elején a nyugati nagyhatalmak mesterségesen, jószerivel vonalzóval és ceruzával kijelölték a térségben ma is érvényes országhatárokat, így hozva létre például Líbiában egy három, kulturálisan egymástól teljesen különböző térséget magában foglaló országot. A jelenleg a törzsi-etnikai törésvonalak mentén fragmentálódott Líbiában közel száznyolcvan arab törzs él, az országot évtizedeken át összetartó diktátor, *Moammer Kadhafi* uralmának megdöntése óta az országnak két kormánya van, és még csak jele sincsen a politikai kibontakozásnak. Vagyis a Közel-Keleten nyugati értelemben nemzetekről aligha beszélhetünk, és a jelenleg válságba jutott államok sem írhatók le az európai értelemben vett állam fogalmával.

„Három és fél” olyan ország van jelenleg a térségben, amelyben az állam lényegében megbukott; ezek Szíria, Jemen, Líbia és bizonyos szempontból Irak. A térség eddigi berendezkedése törzsi, nemzetségi, családi határok mentén széttöredezett, és ezeken a társadalmi romokon kialakuló van egy magát már államnak nevező hatalom, az Iszlám Állam, amely egy egészen új típusú szervezet a Közel-Keleten.

Kit terhel a felelősség?

– Az arab tavasz csak Nyugatról nézve hordozta magában a demokrácia ígéretét?

– A Nyugat hajlamos mindent a maga kategóriái szerint leírni, értékelni, és ebből időről időre súlyos tévedések fakadnak. Az Egyesült Államok már 2003-ban azért vonult be Irakba, mert *George Bush* azt feltételezte, hogy *Szaddám Huszein* diktatúrájának megdöntését követően demokratizálódási hullám söpör majd végig az arab világon.

– Lenin *és a bolsevik párt is valami effélére számított, amikor abban bízott, hogy az orosz forradalmat követően a kommunizmus futótűzként terjed el a világon. Ez sem jött be.*

– Csak azok számíthattak erre, akik valójában egyáltalán nem ismerik a közel-keleti térséget. Az arab világban érvényes törvényszerűségek nem azonosak a Nyugat működését meghatározó kategóriákkal.

Az arab tavaszt egyébként konkrét, hétköznapi okok váltották ki. A folyamat Tunéziában indult, majd átterjedt Egyiptomra, mert ezeket az országokat akkor már évtizedek óta szinte elviselhetetlen, égető gazdasági, társadalmi és szociális feszültségek terhelték. Lényegében az 1967-es arab–izraeli háború tudatosította a térséget azóta is sújtó modernizációs válságot, amely például a rohamosan gyarapodó arab fiatalságot sújtó magas munkanélküliségben, a lakáshiányban, a társadalmak széles rétegeit érintő kilátástalanságban mutatkozott meg. És ugyancsak a ’67-es arab vereség óta tapasztalható az időről időre felerősödő reiszlamizációs folyamat is. A 2011 elején a térségben kirobbant népmozgalmak Nyugatról nézve valóban reményt adhattak arra, hogy megindul a demokratizálódás folyamata.

– Miért nem következett ez be?

– Egykettőre kiderült, hogy az arab tavasz által érintett országok társadalmi szerkezete markánsan eltérő, így a lényegében mindenütt azonosan induló folyamatok más-más irányt vettek. Tunéziában például a korábbi rezsim megdöntését követően lezajlott egy viszonylagos konszolidáció, és nem véletlen, hogy a tengerparton nyaralók elleni merénylet elkövetői tönkre akarják tenni az idegenforgalomra épülő tunéziai gazdaságot.

– A támadók nyilvánvalóan azt a belső feszültséget és az ennek nyomán kialakuló zűrzavart akarják létrehozni, állandósítani, amely lerombolta Líbia, Szíria, Jemen és bizonyos mértékben Irak államszervezetét. A romokon pedig gyökeret verhet a térség új hatalma, az Iszlám Állam.

– Így van. Az elmúlt években Egyiptomban az ott tevékenykedő iszlamisták ugyanezzel a logikával és szándékokkal hajtottak végre merényleteket népszerű üdülőhelyek ellen.

Irakban jelenleg az a helyzet, hogy az ország vallási-etnikai összetételének egyébként megfelelő, Irakban többségi síita vallási irányzatot képviselő kormány képtelen az ország egészét ellenőrizni, szinte mindennaposak a muszlim vallás másik ágát képviselő szunniták és a síiták közötti szektariánus összecsapások, véres merényletek, nem is szólván a másik nagy, Irakban élő etnikumról, a kurdokról. Szíriában az arab tavaszt követően az Egyesült Államok az Aszad-rezsim ellenzékét támogatta, ám utóbb kiderült, hogy az ellenzékben jelen van többtucatnyi radikális, erőszakot alkalmazó iszlamista szervezet, s végül *Aszad* szíriai elnöknek az amerikaiak által anyagilag és fegyverekkel is támogatott iszlamista ellenzékéből létrejött az Iszlám Állam.

Miként jött létre az Iszlám Állam?

– Vagyis az arab tavaszt követően kialakult társadalmi romokon a Nyugat által áhított demokrácia helyett egy új típusú terrorszervezet jött létre. Kinek áll érdekében működtetni ezt a szervezetet? Az Iszlám Állam jelenlegi fennhatósága alatt élő népcsoportok hogyan tekintenek a terrorszervezetre? A helybeliek is úgy értékelik a tevékenységét, mint mi itt, Európában? Olyan szerveződésként tekintenek az Iszlám Államra, mint amely helyébe léphet a megbuktatott, ugyanakkor viszonylagos rendet biztosító, autokrata rezsimeknek?

– Az Iszlám Állam keletkezése egészen 2003-ig vezethető vissza, amikor az amerikaiak megdöntötték Irakban Szaddám Huszein hatalmát. Akkor *Abu Muszab az-Zarkavi* létrehozta Irakban az al-Kaida mezopotámiai, az iszlám szunnita ágát képviselő szervezetét, amely rendkívül brutális akciókba kezdett a síiták ellen. Ebből a szervezetből és a már említett szíriai iszlamista ellenzékből nőtt ki az Iszlám Állam, amely meghódította Irak és Szíria jelentős részét, és jelenleg Magyarországnál nagyobb területeket tart az ellenőrzése alatt. Ez a szervezet mindenkivel szemben áll, aki tőle eltérően értelmezi a vallási kérdéseket, s különösen érvényes ez a síitákra – és persze a kereszténykre is. Tény, hogy a meghódított országrészek szunnita lakosságának jelentős része kifejezetten örül az Iszlám Állam jelenlétének, hiszen különösen a jelenlegit megelőző, síita többségű iraki kormány idején a síiták komoly atrocitásokat követtek el a szunniták ellen.

– Egy Iszlám Állam méretű szervezet működtetéséhez a lakosság egy részének szimpátiáján túl rengeteg pénzre is szükség van.

– Így igaz. Jelenleg az Iszlám Állam az egyedüli olyan terrorszervezet, amely teljes mértékben képes finanszírozni önmagát. Elfoglalták Irak második legnagyobb városát, Moszult, ahol rátették a kezüket a banki forrásokra. A hódításaik során megszerzett műkincsek egy részét megsemmisítik, más részét ugyanakkor a nemzetközi piacon értékesítik. Kereskednek az elfoglalt területek lelőhelyeiről származó kőolajjal; adókat, vámokat, útdíjakat vezetnek be, vagyis pontosan úgy működnek, mint egy kvázi állam. És ami talán ennél is fontosabb, megszerzik a nem igazán ütőképes és Ramadi városának nemrégiben lezajlott ostroma idején például fejvesztve elmenekülő iraki kormánycsapatok amerikaiaktól kapott, korszerű hadieszközeit.

> **A katonai megoldás alternatívája lehet – a jelenleg szinte elképzelhetetlen, de egyáltalán nem kizárható opció – az Iszlám Állam pacifikálása. Úgy gondolom, tartósan számolni kell azzal, hogy ez a szervezet valódi államot épít a közel-keleti térségben, vagyis valamiképpen meg kell tanulnunk együtt élni vele.**

➡ *Folytatás a következő oldalon*

Folytatás az előző oldalról

Vagyis minden feltétel adott a sikerhez: rengeteg pénzük és fegyverük van. És bár mi itt Európában a tevékenységükből leginkább csak a terrort érzékeljük, a meghódított területeken módszeres államépítés zajlik. A szunnita többségű lakosság pedig azt látja, hogy hosszú, gyötrelmes és zavaros időszak után végre jött valaki, aki rendet teremt, újraindítja a közműveket, az iskolákat, az egészségügyi szolgáltatásokat. Az Iszlám Állam nemcsak harcosokat toboroz, hanem orvosokat, tanítókat, mérnököket is, akik az elfoglalt területeken munkához látnak, rész vesznek az államépítésben. Az al-Kaida mindenütt csak rombolt, ezzel szemben az Iszlám Állam rombol, és közben épít, aminek az arab világ szunnita – adott esetben Európában második-harmadik generációs bevándorlóként élő – részében jelentős a vonzereje. Kicsit hasonlít ez arra, mint amikor létrehozták Izrael Államot, amely a világ minden szegletéből magához vonzotta és befogadta azokat, akik azonosultak a vallási közösségre épülő állam felépítésének eszméjével.

– Ez az alakuló iszlám állam brutálisan üldözi a saját vallásának tanait tőle eltérően értelmezőket, a síitákat és minden más vallási irányzatot, így a keresztényeket is. Jelenleg az a helyzet, hogy sem az elnökválasztásra készülő Egyesült Államok, sem pedig az európai államok közössége nem képes, vagy nem akar, valódi erőt kifejteni az Iszlám Állam ellen. Mire számíthat a keresztény Európa, különös tekintettel arra, hogy az Iszlám Állam nemrégiben megüzente, célja a Magyarországgal szomszédos Szerbia és Bosznia meghódítása?

– Jelenleg az Iszlám Állam bizonyos területeken erősödik, más területeken ugyanakkor visszaszorul. Az egyik lehetőség az, hogy fegyverrel fékezik meg az Iszlám Államot. Az Egyesült Államok az elmúlt évtizedben katonai beavatkozásai során súlyos kudarcokat szenvedett el Afganisztánban, Irakban, ezért aligha lehetne elfogadtatni a közvéleménnyel egy újabb, amerikai áldozatokat is követelő szárazföldi háború indítását. A helyi, többnyire amerikaiak által kiképzett és felfegyverzett erők aligha képesek megfékezni az Iszlám Államot, amely olyan harcmodort alkalmaz, amely még arab ellenfeleiket is megdöbbenti. Ramadi ostrománál például több mint harminc öngyilkos merényletet követtek el, teljesen demoralizálva ezzel a védőket, akik nyilvánvalóan elborzadtak az ellenség végletes elszántságától.

A katonai megoldás alternatívája lehet – a jelenleg szinte elképzelhetetlen, de egyáltalán nem kizárható opció – az Iszlám Állam pacifikálása. Úgy gondolom, tartósan számolni kell azzal, hogy ez a szervezet valódi államot épít a közel-keleti térségben, vagyis valamiképpen meg kell tanulnunk együtt élni vele.

„Nincsen radikális iszlám, csak iszlám radikálisok vannak”

– Olyan jellegű folyamatra gondol, ahogyan az előbb terrorszervezetként működő Palesztin Felszabadítási Szervezetből vagy éppen az Ír Köztársasági Hadseregből legitim, a világ által elfogadott politikai erő lett?

– Pontosan. A PFSZ évtizedeken keresztül követett el robbantásos terrorcselekményeket, túszejtéseket, repülőgépeket térítettek el, majd pacifikálódtak, és végül Izrael is elfogadta a palesztin nép legitim képviselőjének.

– Igen, de a megszilárduló Iszlám Állam esetében át kell rajzolni a térképet, hiszen az új állam jelenleg Irak és Szíria területén, illetve ki tudja, hol épül majd.

– Igen, jelenleg létező országok területét foglalják el, ami hallatlan bonyodalmakat okozhat az esetleges konszolidálódási folyamat során. Gondoljunk arra is, hogy Irak területén már halvány esély mutatkozik egy önálló Kurdisztán létrejöttére is, vagyis valóban nem zárható ki, hogy a térségben uralkodó, zavaros helyzet rendeződésének a végén át kell rajzolni a térképeket.

Egyébként, visszatérve az esetleges pacifikálás folyamatára, én nem látok garanciát arra, hogy az esetleg pacifikálódó, jelenleg a lehető legradikálisabb, legszélsőségesebb nézeteket valló Iszlám Állam a jövőben toleránsabban viszonyulhat az iszlám nem szunnita ágát képviselő népcsoportokhoz, pláne a keresztényekhez. A keresztényeknek szerintem soha nem lesz helyük egy ilyen államszervezetben.

– Ez a végletes vallási intolerancia mennyire egyeztethető össze az iszlám szellemiségével?

– Teljességgel ellentmond annak. A Korán elismeri és tiszteli az Írással, vagyis önálló szent könyvvel rendelkező népeket, így a zsidókat és a keresztényeket.

– Ezek szerint tartósan számolnunk kell az iszlám és a keresztény civilizáció konfrontálódásával, ha ez a megbékélést hirdető vallási szemléletet radikálisan elutasító szervezet képes lesz tartós, önálló államot szervezni a Közel-Keleten? És ezek szerint számolnunk kell azzal is, hogy a térség reményüket, otthonukat vesztett üldözöttjei Európában keresik a boldogulást, vagyis a ma már népvándorlásnak is nevezett migrációs hullám aligha fog csitulni.

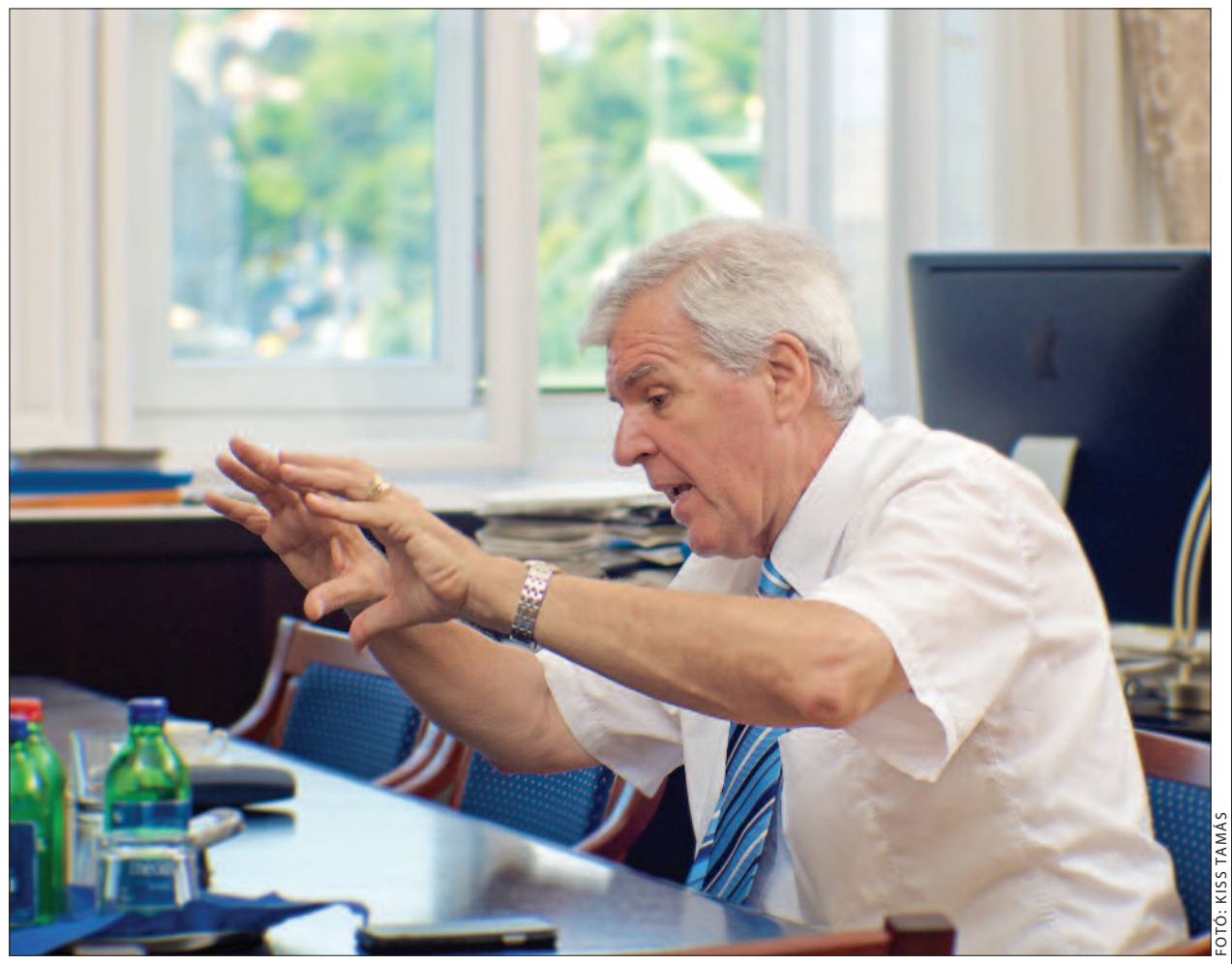

FOTÓ: KISS TAMÁS

REUTERS-TÉRKÉP

Júniusi helyzetkép a Közel-Keletről. Az iszlám radikálisok megközelítették Bagdadot (pirossal jelölve az Iszlám Állam területei).

– Csak nagyon óvatosan alkalmaznám a *Samuel Huntington* által a ’90-es évek elején megalkotott, civilizációk összecsapására vonatkozó elméletet a jelenlegi helyzetre. Mindkét oldalon csak a radikálisok látnak és szítanak konfliktusokat, vagyis úgy gondolom, hogy itt és most nem civilizációk csapnak össze egymással, hanem radikális szervezetek, érdekcsoportok, melyek a vallást, illetve annak eltérő értelmezését használják fel saját céljaik elérése érdekében. Nincsen radikális iszlám, csak iszlám radikálisok vannak, és ezt összemosni ostobaság. Az Iszlám Állam vallásértelmezését az iszlám meghatározó irányának képviselői kifejezetten eretnek gondolatrendszernek tartják. Az igen nagy tekintélyű, kairói szunnita Al-Azhar mecset és egyetem vezetője is határozottan elítéli az ugyancsak szunnita Iszlám Állam torz vallásfelfogását. Vagyis szerintem nincsen szó civilizációk, pláne vallások összecsapásáról, amit az is mutat, hogy a három nagy monoteista világvallás – a kereszténység, a judaizmus és az iszlám – vezetői esetenként összeülnek, és megállapítják, hogy hitük alapértékei között lényegében nincs különbség.

– Ezek szerint a feszültség lényegében a szociális, gazdasági problémákra vezethető vissza?

– Úgy gondolom, igen. Az iszlám/arab világ számottevő, különösen a nagy népességű része évtizedek óta tartó modernizációs válsággal küzd. Ráadásul jelenleg már 25-30 millió muszlim él az Európai Unió országaiban, akik részint vendégmunkásokként, majd azok családtagjaiként érkeztek és telepedtek le, részint pedig – különösen újabban – olyan bevándoroltként, aki hazájában nem látott esélyt a sikeres életre. Európa pedig egyelőre sem a muszlim kisebbségek integrálásának kérdését, sem a muszlim bevándorlás jelenségét sem közösségi, sem pedig nemzetállami szinten nem tudja kezelni. A német, a brit és a francia vezetők néhány évvel ezelőtt szinte egy időben jelentették ki, hogy kudarcot vallott a multikulturális társadalom, de a felismert problémákat azóta sem képesek orvosolni, sőt szerintem értékelhető kísérletet sem igazán tesznek erre. Tény, hogy a muszlimok Európában nem tudtak igazán beilleszkedni, többségükben a társadalmak perifériáira szorulnak, a szegénységi mutatók ezekben a körökben igen magasak, de ezért a helyzetért a többségi társadalmak is súlyosan felelősek. A felelősség vállalása helyett pedig most egyes európai vezetők a határok lezárásáról, kerítések építéséről döntenek.

– Mi lenne a megoldás?

– Elfogadom, hogy ilyen kényszermegoldásokra rövid távon szükség lehet, de a problémát szerintem a gyökerénél kellene kezelni. A menekültthullám kialakulásának okaival kellene foglalkoznia a nemzetközi közösségnek. Ezek borzasztóan nehéz kérdések, a megoldásra még csak ötletem sincsen, de abban biztos vagyok, hogy falak, kerítések emelésével ezt a problémát nem lehet Európától elrekeszteni.

■ Illisz László

A Magyarországi E

© Cartographia Tankönyvkiadó Kft., Budapest
A Cartographia Tk. Kft. előzetes írásbeli engedélye nélkül
tilos a kiadványt bármely módon felhasználni,
így különösen részben vagy egészben sokszorosítani,
vagy bármilyen más módon rögzíteni, hasznosítani és átdolgozni.

www.ca

vangélikus Egyház

arto.hu

Nem lehet megspórolni a gyülekezeti munkát

Iskolai hitoktatás – tapasztalatok és lehetőségek

▶ A köznevelési törvény rendelkezéseinek megfelelően 2013 szeptemberétől felmenő rendszerben kötelezően választható tantárggyá vált a hit- és erkölcstan az általános iskolákban. Az érintettek ezt – a kezdeti nehézségek után – alapvetően pozitívan, lehetőségként értékelik. Összeállításunkban az iskolakezdés előtt igyekszünk képet adni az evangélikus egyház hitoktatással kapcsolatos tapasztalatairól, valamint arról, milyen örömöket és nehézségeket okoz a kötelezően választható hit- és erkölcstan bevezetése a nagyobb és a kisebb gyülekezetekben.

A Magyarországi Evangélikus Egyház 2013-ban hittan-stratégiai munkacsoportot hozott létre a kötelezően választható hit- és erkölcstanoktatás helyzetének értékelésére és elősegítésére. *Kodácsy-Simon Esztertől,* az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Teológiai Tanszékének adjunktusától, a munkacsoport vezetőjétől megtudtuk, hogy állami általános iskolákban jelenleg közel hatezer gyerek vesz részt evangélikus hitoktatásban, egyházi iskoláink kötelező hittanóráin és gyülekezeteink fakultatív hittanfoglalkozásain pedig mintegy tizenhatezren tanulnak.

Örvendetes tény – teszi hozzá Kodácsy-Simon Eszter –, hogy az összes hittanosunk száma tavalyelőtt ezer, tavaly pedig ezerötszáz fővel emelkedett, ami alapvetően a kötelezően választható hittanórák bevezetésével magyarázható. Tehát sok olyan diák is megjelenik így az evangélikus hitoktatásban, akinek egyébként nincs olyan erős evangélikus identitása, hogy a délutáni gyülekezeti foglalkozásra is elmenjen, és persze olyanok is felbukkannak az oktatáson, akik vallási háttér nélkül most kapnak kedvet a hittanórához.

Szükségünk van a hitoktatókra

A köznevelési törvény bevezetésével az egyházi iskoláinkban megtartott kötelező hittanórák és a gyülekezeti fakultatív hitoktatás mellé bekerült az állami általános iskolákban megszervezhető, kötelezően választható hitoktatás is – mondja a hittan-stratégiai munkacsoport vezetője. A lényegi változás ennek következtében az, hogy a „régi" rend szerinti délutáni fakultatív hittanóra helyett most hetente egyszer napközben, órarendbe illesztve részesülhet hitoktatásban a tanuló. A diák és a szülő számára ez a heti időbeosztás miatt előnyös lehet, különösen ha az új köznevelési törvény által szintén bevezetett egész napos iskolai oktatásra gondolunk.

A gyülekezetek számára ugyanakkor ez a rendszer nehézséget okozhat, mert komoly szervezést igényel az, hogy meg tudják teremteni a hitoktatás személyi és finanszírozási feltételeit – állítja Kodácsy-Simon Eszter.

Kezdetektől fogva nehézséget jelent, hogy az új rendszer bevezetése miatt megnőtt a hittanórák száma, melyek megtartásához további szakképzett emberek szükségesek. Akár nagyváros, akár kisebb falu gyülekezetére gondolunk, a lelkész nem képes ezeket a feladatokat egyedül ellátni, szüksége van hitoktatókból álló munkatársi körre. Ezért egyre több gyülekezet küld az Evangélikus Hittudományi Egyetem valamely hitoktatói képzésére olyan gyülekezeti tagot, aki legalább részben át tudja vállalni a lelkésztől a hitoktatói feladatokat – mondta Kodácsy-Simon tanárnő.

Hittanóra a szertárban

A személyi feltételek okozta gondok mellett számos egyéb szervezési nehézség is adódott. Nem minden településen volt zökkenőmentes a hitoktatás beindítása, néhol még a bemutatkozásra sem adott lehetőséget az iskola az egyházaknak. Számos iskolában nincs megfelelő infrastruktúra, elegendő számú osztályterem, ezért előfordult, hogy a hittanóra kiszorult a szertárba vagy éppen az öltözőbe. S az sem ritka – teszi hozzá a hittanmunkacsoport vezetője –, hogy az órarendi ütközések miatt az evangélikus diákok egy-két fős „hittancsoportokat" alkotnak, ami mind a diák, mind pedig a tanár számára megnehezíti az órai munkát.

Persze akadnak pozitív példák is: van, ahol az új kihívásokkal aránylag könnyen meg tudott birkózni a gyülekezet, és a megváltozott helyzetnek köszönhetően a közösségben több új család is megjelent. Ugyanakkor jó néhány gyülekezetben továbbra is a lelkészre hárul a hitoktatás feladata, hiszen a kisebb gyülekezetek nem engedhetik meg maguknak, hogy hitoktatót is alkalmazzanak. Ennek a problémának kezdeti megoldásaként egyházunk kiegészítést ad a hitoktatók államilag támogatott hittanóradíjához, s így a hittantanár bére már egy főállású pedagógus fizetésének megfelelő.

Ezt a lehetőséget tavaly huszonkét fő vehette igénybe, idén negyvenöt számára áll rendelkezésre. Ezekre a főállású státusokra pályázhatnak a gyülekezetek, odaítélésükről pedig a püspöki tanács dönt. Ezzel a támogatással egyházunk gyorsan és lehetőségeihez mérten hatékonyan reagált a kialakult helyzetre – állapította meg Kodácsy-Simon Eszter, egyházunk hittan-stratégiai munkacsoportjának vezetője.

Lehetőségek és nehézségek

Sajátos kihívásokkal küzdenek a nagy gyülekezetek, ahol tradicionálisan jelen van a hitoktatás, és megint más jellegű problémát jelent a kötelező hittanórákkal járó feladatok ellátása egy kisebb közösségben.

Újbudán a tanév elején huszonegy iskola jelezte, hogy igényli evangélikus hit- és erkölcstanórák megtartását – mondja *dr. Blázy Árpádné* kelenföldi lelkész. Az iskolákban tett látogatásokat és az intézményvezetőkkel történt egyeztetéseket követően fogtak hozzá a korántsem könnyű feladat elvégzéséhez. Kelenföldön végül tizenhárom iskolában hetvenkilenc gyermek részvételével kezdődött meg a hitoktatás. Mindehhez hozzá kell még számolni azt a hetvenöt óvodást is, akiknek évek óta rendszeresen tartanak hittanórákat.

A kelenföldi nagy gyülekezet, így mindhárom itt szolgáló lelkész vállalta hittanórák tartását – mondja Blázy Árpádné. Szerencsére sikerült a munkához felkészült segítőket is találni: tavaly *Bedecs Réka* hatodéves teológus, *Szemerei Eszter* végzős hittantanár, valamint *Liszka Viktor* kórházlelkész is besegített a hitoktatásba.

A kelenföldi iskolákban egyébként többnyire kedvesen fogadták a hitoktatókat, és a felvetődő problémákat is igyekeztek mihamarabb megoldani. Ehhez azonban a hitoktatók rugalmasságára is szükség volt, meg kellett érteniük, hogy nem könnyű annyi termet kijelölni, ahány felekezet hittanóra megtartására jelentkezett.

„Mindannyiunk nevében fogalmazhatok úgy, hogy nagy lehetőséget láttunk ebben a szolgálatban, hiszen olyan evangélikus családokat is elérhettünk, akiket eddig nem vagy alig ismertünk" – állítja Blázy Árpádné.

Ugyanakkor idő múltával azt tapasztalták, hogy az újonnan megismert családok megelégedtek a gyermek hittanórára járatásával, és a folyamatos hívogatás, megszólítás ellenére sem fordulnak meg sűrűn gyülekezeti alkalmakon.

A sok hittanóra megtartásának ugyanakkor feltétlen árnyoldala az, hogy a lelkészeknek sokkal kevesebb idejük marad például a lelkigondozásra és a gyülekezeti tagok látogatására, holott ezek a fő feladataik közé tartoznak. De a kelenföldi lelkészek és a segítők minden nehézség ellenére lelkesen végzik munkájukat, mert hisznek abban, hogy erőfeszítésük nem hiábavaló, mert ezzel is hozzájárulnak Isten országának építéséhez – összegezte a kelenföldi lelkész.

Kiváló misszionáriusok a gyermekek!

A nyíregyháza-kertvárosi gyülekezethez mindössze egy iskola tartozik, így a kötelezően választható hitoktatás egészen más feladatokkal jár, mint a főváros szívében fekvő Újbudán. A kertvárosi intézményben jelenleg öt csoportban huszonnyolc hittanos tanul.

Kovács Erzsébet lelkész 2012 októberében vette át a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Általános Iskola Kertvárosi Tagintézményében, valamint a Nyíregyháza-Kertvárosi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházközség területén levő két óvodában a hitoktatás szolgálatát. Akkoriban még csupán fakultatív hitoktatás volt az önkormányzati tanintézményekben. Kovács Erzsébet örömmel tapasztalja, hogy az órákon olyan gyerekek vesznek részt, akiket valóban érdekel a hittan, a bibliai történetek, és általában jól érzik magukat a foglalkozásokon. A beszélgetésekből kiderül az is, hogy családjuktól sem idegen a gyülekezeti élet.

A kötelező hit- és erkölcstanórák bevezetését nemcsak a felnövekvő nemzedék nevelése, hanem a gyülekezetépítés szempontjából is jó lehetőségnek tartja a lelkésznő. Tapasztalatai szerint nem csupán vallásos, templomba járó szülők íratják gyermeküket hit- és erkölcstanra. Szép számmal akadnak olyanok is, akik valami miatt régen elszakadtak az egyháztól, vagy meg sincsenek keresztelve, sem nekik, sem pedig szüleiknek nincs kapcsolatuk az egyházzal (nem tartoznak egyik keresztyén felekezethez sem), de kíváncsiak, szeretnének tartozni valahová, és azt remélik, hogy gyermekük egyházi kötődése révén ez megvalósulhat. A gyermekek kiváló misszionáriusok, gyakran ők hozzák szüleiket, nagyszüleiket a gyülekezeti alkalmakra – állítja Kovács Erzsébet.

Fontosak az ifjúsági alkalmak is

A hitoktató lelkész örül annak, hogy az iskola nevelőtestülete úgy döntött, félév végén csak szöveges értékelést ad az erkölcstan-, illetve a hit- és erkölcstanórákon részt vevőknek. Így a foglalkozások lényege nem az, hogy osztályozzák a tanulók tudását, sokkal inkább igyekeznek kielégíteni kíváncsiságukat, tudásvágyukat a jó hangulatú beszélgetéseken.

Előfordult már a kertvárosi iskolában, hogy ötödikben hit- és erkölcstanra írattak egy gyermeket, majd hatodikban erkölcstanra. A lelkész érdeklődött a döntés hátteréről, különös tekintettel arra, hogy templomba járó család gyermekéről volt szó. Kovács Erzsébet arra gondolt, hogy személyével vagy a tananyaggal, esetleg a tanítási módszerrel nem volt megelégedve a gyermek. Ám a válasz ennél sokkal egyszerűbb volt: a nebuló egyszerűen kíváncsi volt az erkölcstanórákra is. Ez a tanuló idén konfirmált a gyülekezetben, és hetedik osztályban már újra hit- és erkölcstanra iratkozott be – tudom meg Kovács Erzsébettől.

Nem lehet azt állítani, hogy a gyülekezeti istentiszteletek látogatottsága az iskolai hit- és erkölcstanórák bevezetését követően érezhetően növekedett volna. Azt azonban jó volt látni – tette hozzá a nyíregyháza-kertvárosi lelkész –, hogy a nyár folyamán a Joób Olivér Szeretetintézmény munkatársai által szervezett napközis táborban a kertvárosi iskolába járó tanítványok közül is voltak résztvevők, és más evangélikus gyülekezet által szervezett ifjúsági táborokban is lehetett találkozni velük.

A gyülekezeti gyermek- és ifjúsági munkát nem lehet „megspórolni" a kötelező hit- és erkölcstan számlájára – állítja Kovács Erzsébet. Fontosnak tartja a gyülekezeti hittant, kisebb korban a gyermek-bibliaórát, de a gyülekezetépítés szempontjából legalább ennyire jelentős a nagyobbaknak szervezett ifjúsági alkalmak szerepe is. „A jövőnek dolgozunk, mi csak plántálunk, öntözünk meg kapálunk" – fogalmaz Nyíregyháza-Kertváros evangélikus gyülekezetének lelkésze.

■ Laborczi Dóra – Illisz László

A KÉP ILLUSZTRÁCIÓ

A Luther Kiadó új hittankönyvei

A tavaly útjára indított új hittankönyvcsalád részeként a szeptembertől induló tanévben további három új hittankönyv segíti az evangélikus hittanoktatást. Az alábbiakban a 2., a 6. és a 10. évfolyam számára debütáló új hittankönyveket ismertetjük.

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Attila

Láss!

Evangélikus hittankönyv – 10. osztály

■ 202 × 275 mm, kartonált, 136 oldal, 1400 Ft

Kedves Kollégák! Azoknak írok most, akik még nem tanítottak az új hittankönyvekből – vagy azért, mert a megszokás miatt még nem tudtatok váltani, vagy azért, mert eddig nem használtatok tankönyvet az óráitokon. Tudom, hogy minden kezdet és minden váltás nehéz. Gondolom, hogy mindenkinek a tarsolyában van egy remek saját koncepció, és vannak jó történeteitek, beszéltek a fiatalok nyelvén, s esetleg olyan rutinotok van, hogy úgy érzitek, nincs is szükségetek semmilyen tankönyvre.

Azt szeretném, ha megmaradnának a koncepcióitok, a történeteitek, a spontaneitásotok, a fiatalok nyelvén való beszédetek, és nem vesztenétek el a rutinotokat! Mégis – vagy épp ezért – hadd ajánljam figyelmetekbe ezt az új tankönyvet.

Mert van, amit nem lehet csak szavakkal kifejezni, és van, amit úgy lehet igazán megtanulni, ha látja is az ember, sőt otthon újra rátekinthet. Főleg egy tizenhat éves diák esetében van ez így. Vitatkozzatok a tankönyvvel, forgassátok a felvetett kérdéseket, de ne csukjátok be, mert így nem láthatjátok a *Lásst!* Mi lett volna akkor, ha a vakon született ember a maga megszokott életritmusától nem tér el? Ha nem botorkál el saras szemmel egy tóhoz, hogy ott Jézus parancsára megmosakodjon? Ha eleve lemond mindarról, amit utána láthatott az életben? Láss!

Lássátok meg a lehetőségeket, amelyeket a tankönyv rejt. Látni fogjátok a korlátait és a hiányosságait is – és megköszönjük majd, ha ezeket visszajelzéseitekben megláttatjátok velünk is. De nézzétek meg a diákokkal együtt, mi mindent tartalmaz ez a könyv: életkérdéseinket a kezdetekre vonatkozóan az őstörténet lapjait forgatva, személyes kapcsolatokat embertársainkkal és Istennel az ősszülők elbeszélésein keresztül, önmagunk ismeretét Mózes és a nép példáján át, a Biblia megszólító szavaira adható reakcióinkat, a *Tízparancsolat* üzenetét 21. századi életünkre nézve, a zsidóság és az iszlám felé megfogalmazódó kérdéseinket, és – amit tavalyi tizedikes diákjaim tanév eleje óta vártak – a párkapcsolati kérdéseket. Felemelő érzés volt látni, hogy a diákjaim nemcsak nézték, de meg is látták, hogy milyen sok érdekes, tanulságos és legfőképpen hozzánk hasonló emberi példa van a Bibliában még a párkapcsolati dilemmáinkra nézve is. Jó volt közösen meglátnunk ezeknek a szereplőknek a házasságában, szerelmében, érzelmi fellángolásaiban és kétségeiben Isten jelenlétét és az embert.

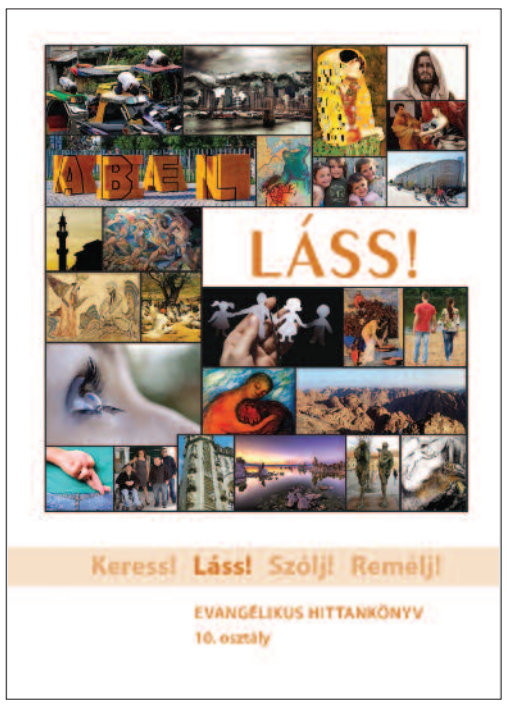

Már a kilencedikes *(Keress!)* könyvet is javasoltuk, s ezt most ismét határozottan ajánljuk gyülekezeti, ifjúsági órákra is azoknak a hitoktatóknak és lelkészeknek, akik szeretnének egy-egy témakört úgy körbejárni, hogy az ifiseik otthon is szem előtt tarthassák az odavágó legfontosabb bibliai szakaszokat, teológiai gondolatokat, életkérdéseket, képeket, idézeteket, érdekességeket.

„Láss!” – mondta Jézus, de az, hogy folytatódik-e úgy, ahogyan az evangéliumban (*„A hited megtartott”* – Lk 18,42), rajtunk is múlik! Bízunk abban, hogy a könyv segít megtalálni a valódi kérdéseket és válaszokat, és azt tudjátok majd mondani: érdemes volt kinyitni, érdemes volt keresni és kérdezni, érdemes volt észrevenni és látni.

A szerzők nevében:

■ Kodácsy-Simon Eszter

Evangélikus hittankönyvek a 2015/2016-os tanévre

1. évfolyam	*Kincsesláda* (Kodácsy-Simon Eszter, Lacknerné Puskás Sára), 790 Ft
2. évfolyam	*Útravaló* (Kerényi Boróka, Zsugyel-Klenovics Katalin), 980 Ft
3. évfolyam	*Isten cselekszik* (Baranyayné Rohn Erzsébet, Schaller Bernadett, Tillai Zsófia), 980 Ft
4. évfolyam	*Isten közöttünk van* (Koczorné Heinemann Ildikó, Pintér Zsuzsanna), 980 Ft
5. évfolyam	*Szálljunk hajóra!* – Heti egy-, illetve kétórás változat (Koczor Tamás, Sándor Éva, Sólyom Anikó), 650, illetve 890 Ft
6. évfolyam	*Vitorlát bonts!* – Heti egy-, illetve kétórás változat (Isó Dorottya, Mesterházy Balázs, Matus Klára), 980, illetve 1200 Ft
7. évfolyam	*Krisztus tanúi a változó világban* (Sárkányné Horváth Erzsébet, Trajtlerné Koppányi Ágnes), 900 Ft
8. évfolyam	*Kapcsolatok* (Balicza Iván, Sándor Éva, Sólyom Anikó), 490 Ft
9. évfolyam	*Keress!* (Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Attila), 990 Ft
10. évfolyam	*Láss!* (Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Attila), 1400 Ft
9–10. évfolyam	*Közelebb Jézus Krisztushoz* (Sándor Éva), 620 Ft
	Közelebb az úton (Sándor Éva, Sólyom Anikó), 390 Ft
10–11. évfolyam	*Közelebb a Bibliához* (Solymár Mónika), 420 Ft
	Közelebb az Újszövetséghez (Sólyom Anikó), 390 Ft
	Közelebb az Ószövetséghez (Varga Gyöngyi, Zsugyel Adél), 980 Ft
	A világvallások közelebbről (Mesterházy Balázs), 880 Ft
11. évfolyam	*Egyháztörténet* (Jánosi Valéria), 1550 Ft
12. évfolyam	*Közelebb az Élethez* (Béres Tamás, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán), 880 Ft

Isó Dorottya, Mesterházy Balázs, Matus Klára

Vitorlát bonts!

Evangélikus hittankönyv – 6. osztály

■ 202 × 285 mm, kartonált, 68 oldal (heti egyórás változat), 128 oldal (heti kétórás változat), 980 Ft, illetve 1200 Ft

Az ötödikes tankönyvben megismert hajózásmotívumot és a provokáló kérdéseket feltevő karaktert is továbbvisszük a *Vitorlát bonts!* című, hatodik osztályosoknak szóló tankönyvben. A hajóácsot váltó matróz biztosítja a folytonosságot egy olyan felfedezésben, amely reményeink szerint meghatározó lehet minden tizenkét éves gyermek számára a hittan-, illetve a hit- és erkölcstanórákon.

Így köszön be a matróz a tankönyv bevezetőjében: „Ebben a tankönyvben az a reményem, hogy elfogadtok engem útitársnak. Engem, aki hozzátok hasonlóan megkaptam azt a jókívánságot a hajóácstól, hogy »Jó szelet, matrózok!«.

Mert én is csak egy matróz vagyok. Egy közületek. Nem »A matróz« vagyok, hanem egy matróz. Szeretném, ha úgy figyelnétek kérdéseimre, rácsodálkozásaimra, értetlenkedéseimre és helyesléseimre, hogy azok akár a ti kihangosított gondolataitok is lehetnének. Ha tudtok mást, jobbat, elgondolkodtatóbbat – nyugodtan írjátok oda a figurám mellé!

A hajóács utolsó mondatát megfogadva én is azt tudom kívánni nektek, hogy legyen jó szelünk. Hiszen hajózni csak úgy lehet, legalábbis a mi vitorlás hajónkkal. Mert ahogyan tanultuk, a szél arra fúj, amerre akar. Ki kell bontani a vitorlát. Hogy a szél bele tudjon kapni. Nem azért, hogy összevissza rángassa, hanem azért, hogy a megszabott irányt tartva haladni tudjunk. A szél segítségével. Istenünk Szentlelkének segítségével.”

A tankönyv igazodik a megújított tantervhez, és hét modult dolgoz fel: az én kérdése (Pál apostol munkásságán keresztül megvilágítva), emberi kapcsolataink (család), Isten–én (az ősatyák történetein keresztül), egyház (Biblia), a teremtett világ, világvallások (nyugati vallások), társadalom.

Természetesen a tankönyvhöz biztosítunk on-line formában elérhető *tanári kézikönyvet* is, amely a rutinszerű óratartástól óvhat meg bennünket. A tanári kézikönyvben igyekszünk világos felépítést követni. Minden leckéhez tartozik egy rövid exegézis, amely az adott bibliai szakaszt magyarázza, kiegészíti bevezetéstani és kortörténeti ismeretekkel, vagy éppen a témát exponálja több lehetséges megvilágításból. Ezek természeten nem órai felolvasásra valók, sokkal inkább a tanárt hivatottak segíteni a készülés során, hogy esetleg a csoportra jobban jellemző hangsúlyt is megtalálhasson benne.

A háttérismeretek után mindig megfogalmazzuk az óra célját, kiemeljük az adott leckében előkerülő fogalmakat, illetve javaslatot teszünk az óra menetére, a tanulandó énekekre, valamint közöljük a tankönyvben szereplő feladatok megoldásait. Igyekeztünk kifejezetten sokféle feladatot használni, kérdőjel és ceruza ikonnal megkülönböztetve az írásos és szóbeli megoldandókat. A képek is legtöbbször a beszélgetés célját szolgálják – szinte kivétel nélkül feladat is kapcsolódik hozzájuk.

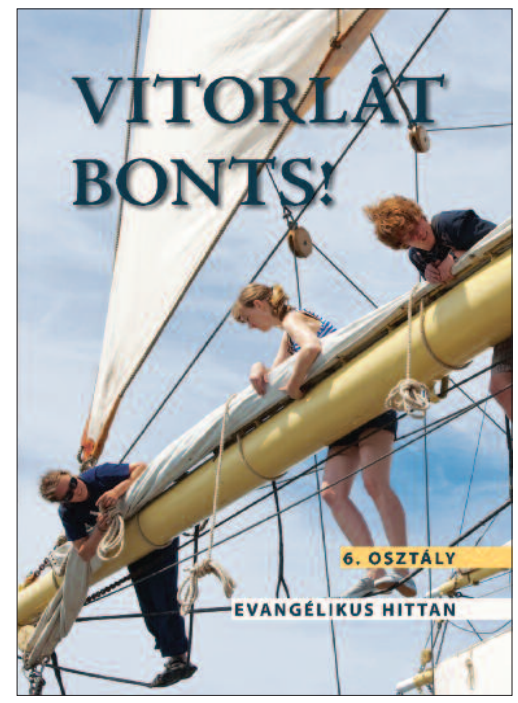

Mindenképpen szeretnénk, hogy legyen elérhető a gyerekek számára a Biblia a tanórákon, legyen az akár saját, iskolai vagy gyülekezeti példány.

Isten áldja a hatodikos tankönyv használatát!

A szerzők nevében:

■ Mesterházy Balázs

Kerényi Boróka, Zsugyel-Klenovics Katalin

Útravaló

Evangélikus hittankönyv – 2. osztály

■ 202 × 285 mm, kartonált, 100 oldal, 980 Ft

Kinek van szüksége útravalóra? Kik voltak, akik útnak indultak a bibliai történetek szerint? Mit vittek magukkal? Mi történt velük útjuk során? Hova érkeztek meg útjuk végén? Ezekre a kérdésekre is választ kaphatunk, ha másodikosként részt veszünk az evangélikus hittanórákon.

Legfontosabb szempontunk a *biblikusság*, hiszen minden történet bibliai, amelyről a diákok olvasni, tanulni fognak. A hét-nyolc évesek által szívesen olvasott könyvekhez hasonlóan mi is kiemeltünk a szövegekben *színes, játékos betűtípussal* szavakat, mondatokat. Természetesen ezt didaktikai célzattal tettük.

Fontosnak tartjuk a *folyamatosságot*, amely ebben az életkorban a gyerekek számára kiemelt jelentőségű, ezért a másodikos hittankönyv a bibliai történetek feldolgozásában, képi világában szorosan követi az első osztályos, *Kincsesláda* című tankönyvet.

A kisiskolás gyermekek *életkori sajátossága*, hogy már egyre inkább az *alkotás folyamata* okoz nekik örömet. A történetekhez kapcsolódó tankönyvi feladatok változatosak, színesek, játékosak, lényegre törők, a másodikosok értelmi szintjének megfelelőek. Készítettünk könnyebb és nehezebb feladatokat is, hogy a különböző képességű diákok egyaránt örömüket leljék bennük. A hét-nyolc éves korosztály *felfedezőkedvéhez* igazodva a feladatok között találunk érdekes rejtvényeket, fejtörőket, melyek még izgalmasabbá teszik a bibliai történetek mondanivalójának megértését.

A tankönyv végén imádság- és énekgyűjtemény található.

Számos melléklet barkácsolásra is lehetőséget ad, akár heti egy, akár heti két órában tartunk hittant. Ezek egyszerűen elkészíthetők, a korosztály kézügyességi szintjéhez igazodnak.

A *tanári kézikönyv* mindenkinek nagy segítséget adhat, nemcsak azért, mert a tankönyvi feladatok megoldásai megtalálhatók benne, hanem mert hatvan részletesen kidolgozott leckét tartalmaz, s minden leckéhez tartozik az ismereteinket felelevenítő exegetikai háttér, ajánlott óravázlat, a bibliai szakaszok feldolgozását segítő kérdések, közösségi játékok, énekek, imádságok s a mellékletekben további feladatok is.

Ebben az életkorban szeretnek tárgyakat *gyűjteni* a gyerekek. Ezt most a hittanórákon is megtehetik egész tanévben, hiszen a tankönyv mellett

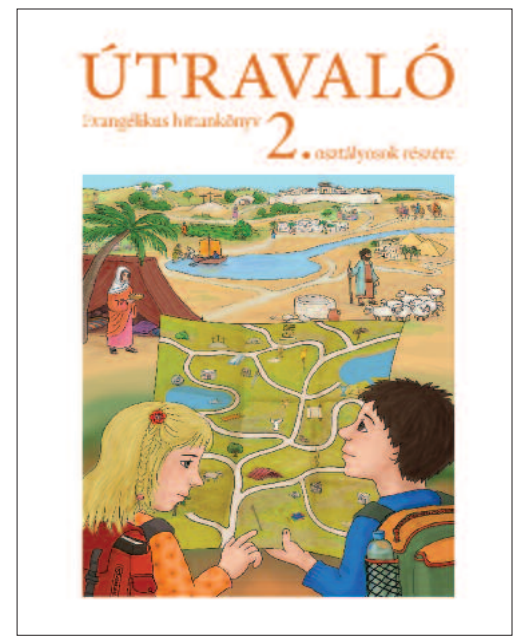

használandó hittanos hátizsákba útravalókat tehetünk, gyűjthetünk közösen, melyeket az összefoglaló órákon újra végignézhetünk, felidézhetjük általuk a megismert bibliai történeteket.

Reméljük, hogy a tananyag átadásán túl az életre szóló *útravaló* továbbadásához is hasznos segédeszköz lesz majd ez a könyv. Hiszen útravalóra mindenkinek szüksége van!

Örömteli, lelkes munkát kívánok a szerzők nevében:

■ Kerényi Boróka

Mézeskalács házikók a világ végén

Brennbergbánya – a legszebb evangélikus szórványunk

▶ Az alpesi tájat idéző, sajátos szerkezetű, szétszórt házcsoportok alkotta település Magyarország egyik legnyugatibb csücskében, a Soproni-hegység erdejének mélyén fekszik. Közigazgatásilag Sopronhoz tartozik, egyházi nyilvántartásunkban pedig csaknem kétszáz éven át Ágfalva filiája volt; a nyolcvanas évek óta Soprobánfalva neve mellett jegyzik. Minden túlzás nélkül állíthatjuk, hogy Brennbergbánya a legszebb evangélikus szórványunk.

■ Heinrichs Eszter

Ha a világnak van valahol vége, akkor az itt található. Mert Brennbergbányán valami véget ér abból, amit nagyvonalúan csak így hívunk: 21. század. Errefelé 1952-ben – a kétszáz éven át üzemelő bánya bezárásával – szinte megállt az idő. Főként azért, mert nemcsak a bányát zárták be, hanem a települést magát is – kettős határzárral. A „legfelsőbb" terv az volt, hogy teljesen szanálják, helyére üres határsáv kerül. Ezt azonban az ötvenes évek égető lakáshiánya nem tette lehetővé.

Családtagok is csak meghívólevéllel

Brennbergbányát így „csak" bekerítették, és évtizedeken át szinte hermetikusan elzárták a környezetétől. Az egyik vasfüggöny az osztrák–magyar határra került, a másik pedig Sopronnak ezt az erdei városrészét ölelte körbe. Nemcsak a „drót" (vasfüggöny), rengeteg határőr is vigyázta a csupa titok falut. Még a helyiek másutt élő közvetlen családtagjai is csak meghívólevéllel, komoly ellenőrzések után tölthettek el pár órát az egykori bányásztelepülésen. Az itt lakók igazolványaiban kettes szám jelölte a határsávba való tartozást.

A határzár annyira meghatározta a település életét, hogy a legtöbb dolog azóta is – szemmel láthatóan – maradt a régiben. Mára talán csak az út lett egy kicsit jobb, no meg a vasfüggöny darabjait is csupán az avarban lehet ittott felfedezni. És már lehet építési engedélyt kapni. Ugyanis évtizedekig azt sem lehetett. Ki-ki úgy boldogult a közel százötven esztendőt számláló bányászházakban, ahogyan tudott. Vagy elköltözött. Mondjuk, egy soproni panelba, mert ott legalább volt víz…

Sétára hívom a kedves olvasót. Mobiltelefonját közben nem is kell kikapcsolnia, mert térerő errefelé úgy sincsen. Internet is csak módjával. Úgy jó két éve. És gázvezeték sincs. De persze van helyette rengeteg szén. Azt mondják, még vagy kétszáz évig lehetne bányászni. Ha kapákkal felszerelkezve indulnánk útnak, akkor – nem egy helyen – néhány kapavágás után szénmezőket találnánk. Akik Brennbergbánya területén kutat akartak fúrni, legtöbbször azok is szenet találtak. Az ezredforduló környékén lett csak vízvezeték a településen, 1995-ig lajtoskocsikból osztották az éltető nedűt. Kinek-kinek naponta két vödörrel.

Égő hegy – az ország első szénbányája

1753-ig ezt a környéket „Fenyves-völgy" vagy „Hűvös-völgy" névvel jelölték a térképek, mígnem egy pásztorfiú – az állatai legeltetése közben – tüzet nem gyújtott. A legenda szerint a tűz különleges meleget adott, és napok múlva is égett. Nem lehetett eloltani. Az erdő közepén égő hegy („der brennende Berg" – Brennberg) híre a sopronbánfalvi kisbíróhoz, majd a soproni polgármesterhez is eljutott, ők pedig kivizsgáltatták a jelenséget.

Nem sokkal később, 1753-ban megkezdődött a szénkitermelés Brennbergbányán, Magyarország első szénbányájában. Karintiai és cseh, majd a 20. században lengyel telepesek költöztek a környékre. A múlt század derekáig a településen az általánosan használt nyelv a német volt. Az ötvenes évekig magyar szó alig-alig hallatszott a környéken.

A Brennbergbányát ölelő, mesébe illő nevű telepek közül háromban – Újhermesen, Hermesen és Görbehalomban – él még maroknyi evangélikusság. Mindannyian német ajkúak.

A furcsa nevű városrészek a bányába levezető aknák mellett jöttek létre, mivel a bányászok és családjaik a bejáratoktól nem messze telepedtek le. *(Képünkön a Borbála-akna mélyítése, 1889.)* A leírások szerint először csak néhány viskó, aztán egyre több házikó és ház épült.

Külön világ

A bányászat a 19. században élte fénykorát. Ebből az időszakból maradtak ránk a klinkertéglás – bányásztiszteknek épült – „mézeskalács házikók" is, a főúttól legalább öt kilométerre, az erdő sűrűjében. Ma ezek a jobb napokat látott, távolról mesésen szép erdei városrészek, az úttalan utak mellett előbukkanó, rogyadozó lakóházak, a nemrégiben bezárt iskola és a határőrök által fákba vésett üzenetek az eltűnt idő nyomába hívogatnak.

Itt járva-kelve olyan, mintha hetven-nyolcvan évet visszarepülnénk az időben. A Soproni-hegységnek ezen a részén járva nem nehéz elképzelni az egykor virágzó településeket, a német, a cseh és a lengyel nyelven beszélő bányászokkal teli ösvényeket és az Ausztriával határos erdő csempészútvonalait.

Brennbergbánya, Magyarország első barnakőszénbányája két évszázadon át rengeteg családnak adott megélhetést, és külön kis világot alkotott. Aki átlépi a település határát, az ma is azonnal érzékelheti ezt a szavakkal alig leírható másságot.

Politikailag megbízhatatlanok

A bányát gazdasági okokra hivatkozva zárták be – holott itt bányászták Európa egyik legjobb minőségű barnakőszenét. A helyiek a gazdaságinak titulált döntés mögött sokkal inkább politikai és földrajzi okokat sejtenek. Hiszen a bánya közvetlenül az osztrák határon feküdt, és egyes járatai Ausztriába tartó föld alatti utakként szolgáltak. Ezeket a járatokat a bánya lezárása után be is falazták, illetve feltöltötték.

Azt mondják, az osztrák oldalon fekvő Ilona-akna szomszédságában volt egy ház, amelyet a trianoni határ kettészelt. A házikó konyhája a magyar oldalra, a szobácskája pedig az osztrákra került…

De nemcsak a földrajzi helyzete tette „politikailag megbízhatatlanná" a falut, hanem az egy tömbben élő, német ajkú lakossága is. A bánya bezárását követően szét is szórták az 1946-ban valójában gazdasági okokból ki nem telepített bányászokat az ország belsejében található bányákba. Legtöbbjüket Várpalotára, Tatabányára és Oroszlányba. A bányászok családjaikkal együtt vagy végleg ezekbe a városokba költöztek, vagy munkásszállókon éltek. Ez utóbbiak jó, ha kéthetente járhattak haza Brennbergbányán maradt családtagjaikhoz, öreg szüleikhez, feleségeikhez, gyerekeikhez.

1952-ben a családok szétszakadtak, a mindig hangos utcák elnéptelenedtek, az itt maradt emberek pedig befelé fordultak. Öngyilkossági hullám is végigsöpört a környéken.

Az utóbbi idők legnagyobb pofonjának pedig azt tartják az ittmaradt brennbergiek, hogy egy néhány éve megjelent bányatörténeti lexikon még csak nem is tesz említést Brennbergbányáról…

Tündérek völgye

A bánya bezárása hatalmas változásokat hozott minden téren: családok hullottak szét, kis egyesületek, énekkarok, dalárdák szűntek meg, az evangélikus haranglábnak *(felső képünkön)* pedig még a kötelét is ellopták. Mégis, a hűséges ágfalvi, majd bánfalvi evangélikus lelkészek rendszeresen átjártak istentiszteleteket és hittanórákat tartani az iskola épületébe. A nyolcvanas évekig, amíg volt rá igény…

Mára lutheránus vallású alig maradt a bányásztelepülésen. Aki maradt, az a szórványhelyzetből adódóan Bánfalvára jár, mert oda van közvetlen buszjárat. És jönnek még. Pár idős asszony Görbehalomból: *Rézi* néni, *Liszka* néni, *Mitzi* néni és *Lujzi* néni, akiket magamban csak tündéreknek nevezek. Nemes vonásaikkal, mosolyogva túrt sorsukkal, el nem múló derűjükkel érdemelték ki ezt a mesébe illő elnevezést. Nélkülük sokkalta szegényebb lenne gyülekezetünk.

Görbehalom fekszik a telepek közül Sopronhoz a legközelebb. Ez a telep – az itt lakó „tündérek", a szűk, autóval alig megközelíthető utcácskák, az apró bányászházak, a gyönyörű kertek és a telepet körülölelő erdő miatt – olyan, mint egy kis ékszerdoboz. Sem nem falusias, sem nem városias – sokkal inkább valami Óperencián túli… Én csak *Tündérek völgyének* hívom Görbehalmot.

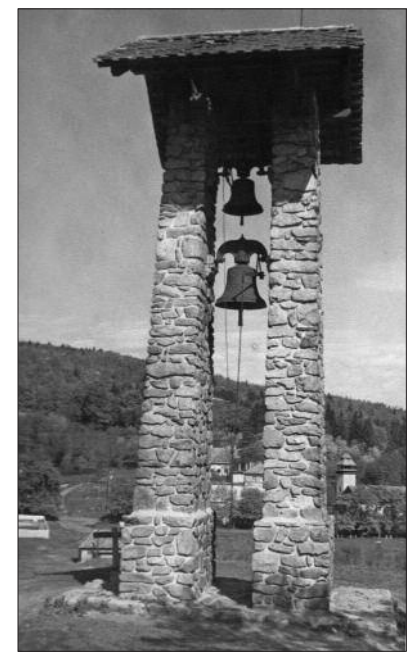

És egyre gyakrabban felteszem – halkan és nagyon szomorúan – a kérdést: mi lesz itt, ha egyszer csak elhagyják a völgyet a tündérek? Mert néhány év vagy évtized múlva a Soproni-hegységnek ezen a területén már nem lesznek evangélikus őslakosok, hisz mind a bányászokat, mind a tündérek gyermekeit messze sodorta az élet…

Kocsmatemplom és aranyvonat

Görbehalomtól hat-hét kilométerre fekszik Brennbergbánya központja. Itt található az ország egyetlen „kocsmatemploma". Alul kocsma, felül templom *(alsó képünkön).* Római katolikus. Azt mondják, előbb volt a kocsmaépület, utána lett a templom. A kocsma helyén régen raktár üzemelt, a húszas évek végén arra építették rá az Isten házát. A raktárból aztán kocsma lett, és a falu két igencsak fontos helye békés egymásmellettiségben él együtt immár hosszú évtizedek óta. A béke záloga talán az, hogy egy ilyen szomorú sorsú településen kell a búfelejtés… Kinek így, kinek úgy.

A „kocsmatemplomtól" nem messze, a Hermesekbe vezető elágazásnál állt 1945-ben az aranyvonat. Igen, az a bizonyos, amelyik a második világháború idején a magyar pénzügyminisztérium „aranytartalékait" szállította. Nagyrészt a zsidóktól elvett kincseket, ékszereket, porcelánokat és szőnyegeket. És a koronázási ékszereket. Azt mondják, az aranyvonat legalább két hétig a hermesi úton várta az indulást jelző sípszót. 1945. március 30-án aztán – kincsestül és koronástul – a menekülő nyilasokkal együtt hagyta el a hermesi aknán keresztül Brennbergbányát, mígnem osztrák földön, Salzburgnál meg nem állították a szövetséges haderők.

A bányászfaluról leginkább a második világháború kapcsán emlékezik meg a történetírás, azt említve, hogy *Szálasi* és kormánya Sopronba, illetve Brennbergbányára költözött. Ma is áll még az a villa, amely a néhai bányafőorvosé volt, és amelyben Szálasi brennbergi tartózkodása alatt lakott. A brennbergi bánya a második világháború alatt hadiüzemmé vált, a világégés utolsó napjaiban ez volt a nyilasok egyetlen szénbányája.

1944 őszén Szálasi lefoglalta magának annak a három föld alatti bunkernek az egyikét, amelyet a bányaigazgatóság a lakosság számára építtetett. Az óvóhelyen volt egy irodahelyiség, egy hálószoba, egy társalgó és egy oltár is. A mai brennbergi öregek úgy emlékeznek vissza a nyilasvezérre, mint aki a saját – vörös salakból épített – útján vonul a misékre, ők pedig az út mellett téblábóló kisiskolásként, karjukat előrelendítve üdvölik őt. A bunker és a faluközpont közti, mintegy hatszáz méteres úton Szálasin és kíséretén kívül senki nem járhatott. A bányaigazgatóság volt a felelős azért, hogy az út állandóan járható, biztonságos és szép legyen.

Szálasiról és az aranyvonatról ma is anekdotázgatnak a brennbergiek. Valaki azt is elmesélte, hogy a Brennbergbányán vörös úton vonulgató vezér nemcsak vallásos volt – a maga módján –, hanem „erkölcsös" is, hisz menyasszonya, *Lutz Gizella* nem az egykori bányászigazgató villájában, hanem egy másik házban élt.

És az aranyvonat is mélyen él a brennbergiek emlékezetében. Van egy domboldal, az aranyvonat helyétől nem messze, ahol még évtizedekkel a háború után is lehetett találni arany fülbevalókat, ékszerdarabokat és porcelánokat. Azok közül a kincsek közül, amelyek már nem fértek fel a szerelvényre. Olyan házban is jártam Brennbergányán, ahol az első tévét az aranyvonatból származó ezüstcsészék egyikének az árából vásárolták…

Mi lesz, ha a tündérek elillannak?

Ha egyszer elillannak a völgyből, akkor nagyon fognak hiányozni. És akkor majd véget ér egy mese. Egy igazi, gyönyörű és végtelenül szomorú mese a brennbergi evangélikusságról, amelynek temploma sosem volt, csak – a harmincas évektől – egy haranglábja.

E sorok írója abban reménykedik, hogy ez a cikk talán még nem az utolsó fejezete a legeslegszebb szórványunk, Brennbergbánya evangélikusságáról szóló történetnek. Ezért is, és még oly sok másért is: Isten éltesse nagyon sokáig a tündéreket! És ha úgy tetszik a Jóistennek, hogy legyenek még emberek és események, amelyek miatt valamikor majd megszólalhat az evangélikus harangláb – ma kötél nélküli – harangja, akkor küldjön újra tündéreket a völgybe! Evangélikus tündéreket… ■

A szerző az Ágfalvi és Sopronbánfalvi Társult Evangélikus Egyházközség lelkésze. – Az írás Becher Nándor könyveinek felhasználásával készült: Brennbergbánya, 1753–1793–1953 (Brennbergi Kulturális Egyesület, Sopron, 1993); Mesél a brennbergi múlt (Sopron, 2001).

A hétfalusi csángók

A Barcaság evangélikus bástyái

Az Olt és a Brassói-havasok közötti Barcaságban él az erdélyi magyarság legdélebbi népcsoportja; közülük a legjelentősebb a Brassó környéki hétfalusi csángóság. A július végén megrendezett második *Köz-épont erdélyi lutheránus ifjúsági találkozó* egyik legérdekesebb színfoltja volt a barcasági csángók életébe, népművészetébe és vallásgyakorlatába betekintést nyújtó kiállítás. A borospataki skanzen malomépületében bemutatott anyagot a hét falu evangélikus gyülekezeteiből érkezett fiatalok állították össze – családi hagyatékból. Az alábbiakban *ifj. Herrmann Antal* írását adjuk közre, amely az *Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben* című grandiózus, huszonegy kötetes mű huszadik kötetében jelent meg 1901-ben. A tanulmány értékes dokumentuma a hétfalusiak több mint száz évvel ezelőtti életének.

Brassótól északkelet felé esnek a megye magyar községei: a hosszan elnyúló s úgynevezett „négy falu” meg a csoportos elhelyezkedésű „három falu” és azután még három elszórt fekvésű falu a síkságon. Tehát összesen tíz; ezekben élnek régtől fogva az úgynevezett barcasági csángók. A *csángó* elnevezés jelentése bizonytalan; talán korcsot vagy csatangolót jelent. Nagyobb részük Moldvaországban a Szeret partjain, Bákó és Román városok tájékán tengődik.

Honnan eredtek e csángók, mikor telepedtek Brassó vidékére: nem lehet biztosan tudni. A Barcaság hajdan a Székelyföldhöz tartozott, s székely őslakóihoz idővel kun-besenyő (moldvai csángó) elemek, majd a Barcaság négy szorosának őrizetére rendelt székely határőrök csatlakoztak. Így keletkezhetett Hétfalunak (Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu–Alszeg és Fűrészmező, továbbá Tatrang, Zajzon, Pürkerec) és a másik három (Újfalu, Krizba és Apáca) barcasági falunak mai csángó magyar népe.

A csángók a reformáció előtt a sepsi esperességhez tartoztak; a 16. század közepén lutheránusok lettek, majd nemsokára a helvét hitvalláshoz csatlakoztak, s az erdélyi kálvinista püspök alatt állottak; de a 17. század végén Brassó nyomása alatt ismét az ágostai evangélikus hitvallást fogadták el, bár istentiszteletük némileg eltér a szászokétól. Papjaik öltözete azonban egyezik a szász papokéval. Másfél évtized óta külön magyar esperességük van, s a tiszáninneni evangélikus egyházkerülethez tartoznak.

A hétfalusi csángók jobbadán székelyes megjelenésű, jól megtermett, erős csontú emberek; gyermekkoruk óta megedzi őket a viszontagságos, kemény munkájú élet. A nehéz élet. A nehéz munkától a fehérnép korán öregszik. Mostoha gazdasági helyzete sokféle ügyességet fejtett ki a csángóban. Szűk földjéből kiteremti háza szükségleteit; nagy gyakorlata van az erdőgazdaságban, a gyümölcstermesztésben és állattenyésztésben. Többféle mesterségben jártas, született kőműves és ács. Ügyes, de óvatos kereskedő; hajdan messze földön híres fuvaros volt. Magasabb értelmiségi pályára azonban aránylag kevés csángó kerül. Nagyon takarékos, de egyházára nemritkán bőkezűen áldoz.

A hétfalusi csángók régen fából építették lakóházukat, melyen csak egy kis ablakot hagytak az utca felőli oldalon. Újabban, kivált az 1848-i dúlás óta szilárdabban építkeznek, s ma már többnyire csinos, sőt díszes kőházak sorakoznak mérföldnyi vonalban egymás mellé, és homlokzatuk rendesen két nagyobb ablakkal néz az utcára. A csángó ház rendesen a homlokán viseli lakója jellemét: az eke jelvénye körül jámbor fölírásba van foglalva az építő pár neve s az építés éve. A pitvarból jobbra-balra két szoba nyílik: a hátulsó a lakószoba, az első a díszszoba. A berendezés csinos, sőt díszes, nagyjában székelyes. Itt pompáznak a csángó nő házi iparának remekei, a változatos mintázatú, jó ízlésű, pompás szőttesek, itt tornyosul a díszágy, élre rakott párnákkal. Az ablak horgolójára csokorba fogott kendő van tűzve.

A csángó férfi rendesen hosszú hajat visel, nyáron nagy karimájú, fekete kalapot, télen báránybőr kucsmát tesz a fejére. Lenvászon ingének fölálló galléra csipkésen van kihímezve; az ingalja a tüszőn vagy bőrövön alul ki van eresztve úgy, hogy a nadrág felső részét eltakarja, mi a csángó ruházatot oláhossá teszi. Az ingre bundabőrből való mellest s erre a négyfalusiak fehér, a háromfalusiak fekete posztóból készült, elöl sűrű vitézkötéssel kizsinórozott díszzekét vesznek, vagy felöltve, vagy csak panyókásan.

A hétfalusi magyar nő viselete igen díszes, festői és értékes. A menyecskék *csepesz* nevű főkötője hátul hosszan lecsüng, a homloktól a tarkóig a konty alatt szalaggal van leszorítva; ehhez járul a menyecskepántlika nevű, aranyhímzésű szalag, a vőlegény ajándéka, melyet az esküvő után két év múlva meggyszínű vagy fekete szalaggal cserélnek föl. A sisak alakú csepesz díszes *verzselése* (hímzése) átlátszik a házon kívül télen-nyáron viselt fejrevalón (fátyolkendőn). A Háromfaluban e helyett *barancsik* nevű, sárga selyemfátyolt hordanak, melybe az új menyecske pár hónapig hat-nyolc darab cifra bogláros tűt tűzdel, s ez idő alatt a templomban nem szabad leülnie. A nők hosszú, fehér gyolcsinget viselnek, melynek gallérja és ujja rendesen piros vagy fehér fejtővel, ünnepélyes alkalommal arany csipkével van díszítve. Nyakukon kláris vagy üveg gyöngysorokat viselnek; a fülbevaló nincs szokásban.

A hétfalusi csángók legérdekesebb régi szokása a *boricatánc,* mely a Négyfaluból már rég kiveszett, s ma csak a Háromfaluban dívik. December közepén a három falu legényei egy-egy *vatáfot* (oláh szó, magyarul: vezér) választanak, aki megtanítja őket a tánc bonyodalmas figuráira, s aztán december 28-án körútra indulnak faluikban, hogy a táncot jelmezesen előadják. Öltözékük: fekete báránybőr sapka papirosvirággal, gyolcsing sárga fejtőhímzésű galléral; begombolt *flanér* (mellény) és durva barna posztó rövid zeke, fehér *darócharosnya* (nadrág) csizmába húzva; a csizmaszár külső oldalán piros posztódarab, s azon két sorban párosával hat-nyolc *őrharang* (vörösréz csörgő); kezükben *dockából* készült, egylábnyi hosszú lapocka, kicsipkézett szélekkel, lapján *írás* (rovátkolás) vagy festés.

Hétfalusi csángó tánc, 1918

A boricásokat két *kuka* (néma) kíséri, tréfás legények, a bámészkodó nép mulattatására. Arcukat ócska kalapposztóból készült, tarkára festett s *kukafej* nevű álarc fedi, a bajusz helyén disznósörte, a szakáll helyén tehénfark; a gyermekeket szíjkorbáccsal riasztgatják. A kísérethez tartozik még két *nyárshordozó,* nyárssal és *általvetővel* a természetbeli ajándékok elrakására és négy *muzsikás* oláh cigány hegedűvel és *kobzával.*

A táncnak négy része van: *egyes, kettős, hármas* és *török borica;* mindenikben a vataf vezényszavával jelzett tizenkét figura, melyek voltaképp ismétlődések. Így járják be a falut házról házra, a tiszteletesen kezdve. Este a kocsmában közös vacsorán elfogyasztják a begyűlt eleséget. Nyolc órakor odagyűlnek a falu leányai, s párórai tánc zárja be a szereplőkre nézve ugyancsak fárasztó népmulatságot.

Az év legkedvesebb ünnepe a húsvét. Ekkor, ha lehet, még a Romániában tartózkodók is hazajönnek; a felnőttek úrvacsorát vesznek; a leányok írott tojást készítenek; a legszebbeket a bevallott szerető kapja; ez húsvét reggelén megjelenik az ünnepet felköszönteni, és maga csinálta fonókészüléket, azaz *zergős guzsalyt* s díszes *pereszlent* (az orsó nehezéke) visz a leánynak, aki egész éven át gondoskodott arról, hogy legyen bokrétája a táncnál. A táncnak nagy szerepe van minden családi ünnepélynél, néha a guzsalyosban is felváltja a fonást és mesemondást.

Eljegyzéskor a legény ezüst jegygyűrűt ad a leánynak, s viszonzásul selyem jegykendőt kap tőle, ami után nagy vacsora van a leány házánál. Esketés után a templom előtt táncol egyet a násznép, aztán rendesen a Rákóczi-indulóval hazamennek, ott ismét táncolnak. Majd az udvarra asztalt tesznek ki, e mellé áll a fiatal pár, és fogadja az örömszülék, rokonok s az összes vendégek ajándékait. A menyasszonyt most már egy kamarába viszik, s ott fölkontyolják. Tréfás árverésen mesés összegen újból megvásárolja őt a férje, s ezzel birtokába veszi, és eljárja vele a menyecsketáncot, majd kézről kézre jár a fiatalasszony. Másnap a közelebbi rokonok közt folyik a mulatság.

A csángó nem kényeskedő, edzett természetű; ritkán betegeskedik. Mindazáltal sokféle házi szert tud; leggyakoribb a legfoganatosabbnak tartott kenés. De sok kuruzslás is járja. A hideglelősre például a kürtőn kilencszer bekiáltanak. A lázbetegről azt tartják, hogy *vetésbe* (megbabonázott s az útfélre kivetett abroncsba vagy más effélébe) lépett, vagy az ördög gyötri. Terhes betegnél visszafelé seprik ki a házat, hogy a halál be ne menjen. Elég gyakran megesik az is, hogy a lutheránus magyar ember az oláh pappal *deszkintáltat* (ráolvastat) betegére. Orvosban, patikában nem nagyon bíznak. A beteg gyermeket csak a törvénytől való félelemből viszik az orvoshoz. Ha meghal, azzal vigasztalják magukat, hogy minden földi nyomorúságtól megmenekült, és a mennyországba jutott. A gyermekhalandóság különben nemigen nagy. Nehéz betegért a pappal imádkoztatnak a templomban.

Ha a beteg már *számolkodik* (haldoklik), leteszik a földre szénára, hogy könnyebben múljék ki. Ha meghalt, megmosdatják, festett koporsóba teszik, és csipkés szemfedővel takarják le. Felnőtt halottnak pénzt nyomnak a markába, csecsszopónak az anyatejjel csinált kalácsot akasztanak a keze szárára. A halottas házhoz a rokonok fölszalagozott virrasztógyertyát visznek, s ott alkalmi énekeket énekelve és közben falatozva virrasztanak. A halottra sokat szoktak harangoztatni.

A papot küldöttség hívja meg a temetésre. A pap az udvaron imádságot és rövid beszédet mond az elhunytról, s aztán elbúcsúztatja övéitől. Temetés után gazdag tor van és adakozás valami jótékony célra.

Pürkerecen a gyermekágyban elhalt asszonyt abrosz alatt szokták eltemetni úgy, hogy négy asszony mennyezetszerűen pálcára tűzött abroszt tart a koporsó fölött. ■

„Szolgáljatok az Úrnak örömmel"
(Zsolt 100,2)

EVANGÉLIKUS PRESBITEREK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA

SOKFÉLE KEGYELEM – KÖZÖS SZOLGÁLAT
FELKÉSZÜLÉS A REFORMÁCIÓ KEZDETÉNEK 500. ÉVFORDULÓJÁRA

2015. SZEPTEMBER 19. (SZOMBAT)
BUDAPEST, TÜSKECSARNOK

PROGRAM:

9.00–10.00: **Érkezés (lehetőségek, ehetőségek piaca), fúvószene**
10.00: **Nyitóáhítat: „Ki milyen lelki ajándékot kapott, úgy szolgáljatok azzal egymásnak, mint Isten sokféle kegyelmének jó sáfárai" (1Pt 4,10)** – *Gáncs Péter*
10.15: **Köszöntés** – *Prőhle Gergely*
10.30–11.00: **Előadás: A reformáció világtörténelmi mérlege** – *Jeszenszky Géza*
11.00–12.20: **Intézmények a gyülekezetekért (filmek + beszélgetés)**
- óvoda, diakónia, teológia, iskola és külügy
12.20: **Imádság** – *Fabiny Tamás*
12.30–13.10: **Ebéd (lehetőségek, ehetőségek piaca)**
13.30–14.30: **Szekció 1.**
14.45–15.45: **Szekció 2.**
16.00–16.15: **Kiértékelés**
16.15: **Úti áldás** – *Szemerei János*

SZEKCIÓ 1:

1. Amikor nem ÉS, hanem VS. Gyülekezet és lelkész közötti konfliktusok jellemzői és kezelési lehetőségei – *Ugrin Erzsébet*
2. A képzett presbiter! – A presbiterképzés jövője, a jövő presbitere – *Hafenscher Károly*
3. Reformáció 500 – A legfontosabb, amit egy ünnepért tehetünk: az előkészület – *Birkás Antal*
4. Hogy fest a jövőnk a számok, a statisztika tükrében? – *Fábri György*

SZEKCIÓ 2:

1. Iskolai hitoktatás és gyülekezet. Hoz vagy visz? – *Kodácsy-Simon Eszter*
2. Hagyomány, hűség, áldozathozatal, derű. Csak néhány szó „az öregek szótárából". Az idősek helyzete gyülekezeteinkben – *Kőrösi Krisztina*
3. Képesek vagyunk rá! Illusztráció és igehirdetés. Vetítéssel egybekötött beszélgetés a Luther-rajzfilmről – *Fabiny Tamás, Richly Zsolt*
4. Az élő gyülekezet ismérvei, a gyülekezeti élet szakaszai: megnyerni-megtartani-felkészíteni-elengedni/kiküldeni – *Sefcsik Zoltán*

EVANGELIKUS.HU

In memoriam Szilas Attila

(1935–2015)

Egy volt közülünk, Isten igéjének szolgája. Sajátos színekkel és élettörténettel. Különös látással és elgondolkoztató kérdésekkel. Szolgálatát komolyan vette, az Igéhez való ragaszkodást a legfőbb értéknek tartotta. Vallotta, hogy csak a kegyelem tart meg életben és halálban (2Kor 5,18–19). Krisztus az adóslevelet eltörölte, bűneinket kersztfájára vitte (Kol 2,14), s ezért nincs semmi kárhoztatásuk azoknak, akik Krisztus Jézusban vannak (Róm 8,1). Ezek az igék voltak elhunyt testvérünk kedves s neki lelki békességet adó igéi.

Ki volt *Szilas Attila?* A legfontosabbat már leírtam róla, a többi csak eseménysorozat, élettörténet. De mögötte ott rejtőzik Isten hatalmas keze és még nagyobb irgalma.

Budapesten látta meg a napvilágot 1935-ben. Sikeres érettségi vizsga után 1954-ben kezdte meg tanulmányait a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémián. Az 1956-os forradalom napjaiban elhagyta az országot. Kéthajónyi magyar menekültet kísért Ausztráliába, majd maga visszatért Európába. Dániában folytatta teológiai tanulmányait, *J. B. Leer-Andersen* püspök szentelte lelkésszé 1963-ban Helsingőrben.

Koppenhága egyik gyülekezetében szolgált, ahol azonban lelkipásztorként nagyon bántotta a gyülekezet tagjainak közönye. Formailag evangélikusnak vallották magukat, de legfeljebb a nagy ünnepeken mentek istentiszteletre, különben kongott az ürességtől a hatalmas istenháza. Szilas Attila ezért a fredericiai dán hugenotta egyháznál keresett szolgálatot, majd elfogadta a Lutheránus Világszövetség kiküldését a caracasi (Venezuela) magyar protestáns gyülekezetbe, ahol három periódusban is szolgált.

Nehéz körülmények között, nagy kiterjedésű szórványban dolgozott; a főváros többmilliónyi lakosa között legfeljebb háromszáz főnyi protestáns közösség élt. A magyarságot kultúrájában, nemzeti öntu-

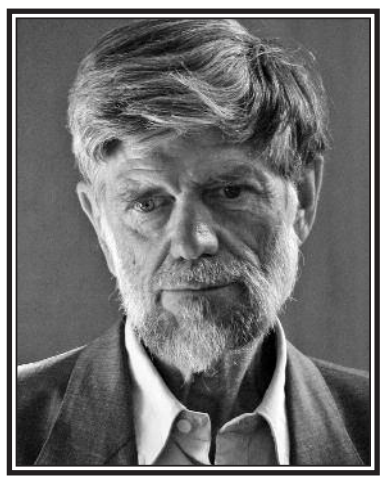

datában megtartó evangélikus-református közösség és katolikus egyházközség szoros egymásrautaltságban élte mindennapjait, közös rendezvényeket és ökumenikus alkalmakat szervezve.

Innen Szilas Attila útja újra Dániába vezetett, végül 1988-ban hazatért szülőhazájába. Szolgálatra jelentkezett hazai egyházunkban. A sikeres különbözeti vizsgák letétele után két periódusban is Budavárban végzett kisegítő lelkészi munkát. Rövid, de magvas prédikációit szívesen hallgatta a gyülekezet. Később átmenetileg a pesthidegkúti egyházközségben volt helyettes lelkész.

1997-ben a veszprém megyei Tésen vásárolt családi házat; a helybeli evangélikusok szívesen fogadták lelkészi szolgálatát, miután a lelkészi állás üresedésben volt. Ezt a megbízatást 2000-ig végezte odaadással. Ekkor nyugdíjazását kérte. Előbb Zircen élt, majd a várpalotai gyülekezet kínált fel neki otthont. A városban gyakran végzett kisegítő szolgálatokat, amíg testi-lelki ereje engedte.

A budai, majd a Veszprém megyei lelkészi munkaközösség gyűlésein kérdéseivel a kollégák lelkiismeretét ébresztette a jobb és hatékonyabb szolgálatvégzés érdekében.

E sorok olvasói az *Evangélikus Élet* hasábjain Szilas Attila jó néhány levelével találkozhattak. Gondolataival megdöbbenteni szándékozott, kérdéseire választ váró módon késztetett minden olvasót állásfoglalásra. Egyházát féltő és szerető lelkészként várta a megújulást gyülekezeteinkben.

Nyolcvanadik születésnapja előtt újra felkereste második hazáját, Dániát, ahol négy gyermeke s unokái élnek. Hazajőve még együtt ünnepelte hét gyermeke (négy dán és három magyar) a magas kort megért édesapa születésnapját, de már a kórházban. S az élet és halál Ura július 20-án, rövid szenvedés után hazahívta sok utat bejárt, sorsfordulatokban gazdag életet élt idős szolgáját.

Végakarata szerint kedves kirándulóhelyén, a budai Hárs-hegyen családtagjai ének és imaság kíséretében szórták szét hamvait, miután porrá lett, ami porból vétetett.

Ez év augusztus 2-án, a vasárnapi istentiszteleten Budavárban, Tésen és Várpalotán emlékeztek reá szerettei, családtagjai, évfolyamtársai és a három gyülekezet hívő közössége. Urunk, *„taníts úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk”.* (Zsolt 90,12)

■ D. Szebik Imre

Válogatás a közmédia ünnepi műsorkínálatából

▶ **Az államalapítás ünnepét a közmédia az alkalomhoz illő műsorkínálattal köszönti. A csatornák a jeles napon ünnepi közvetítésekkel, összeállításokkal és filmekkel jelentkeznek.**

Augusztus 20-án az *Ünnep reggelén* összeállítás a nap eseményeit köti csokorba. A fővárosi és vidéki tudósítások mellett adás a külhoni eseményekre is felhívja a figyelmet. A kétórás műsorfolyamban aktuális hírek is helyet kapnak, a történész vendég pedig az ünnep múltjába avatja be a hallgatókat. (Kossuth rádió, 7.00–9.00)

A nap egyik üde színfoltja a *Debreceni virágkarneválnak* immár a hetedik közvetítése. A negyvenhatodik nagyszabású rendezvény idei vezérfonala az értékközösség. A demonstráció e napon jubilál is, tízesztendős a két testvérváros, Debrecen és Nagyvárad karneváli együttműködése. Erre az alkalomra a két „szomszéd vár” közös virágkocsival készül. (Duna World, 8.00–11.00)

A Kossuth rádió két népszerű magazinja, a *Napközben* (9.00–10.00) és a *Közelről* (15.35–17.30) is az események forgatagából, a Várkert Bazárból jelentkezik. A műsorok széles palettájáról nem hiányozhat a várbeli *mesterségek ünnepe,* a jelenlévők megkóstolják az országtortát, a Magyar Pékszövetség vezetői pedig a nemzet kenyeréről és a Szent István-napi kenyérről teszik közkinccsé gondolataikat.

Magyarország lobogójának ünnepélyes felvonását és a tisztavatást a közmédia a Kossuth térről közvetíti. A ceremónián *Áder János* köztársasági elnök mond beszédet. (Duna Tv, 8.30)

A *római katolikus szentmisét* a hívek a rákoscsaba-újtelepi Árpád-házi Szent Erzsébet-plébániatemplomból hallhatják. „Az okos ember… házát sziklára építette – idézi szentbeszédében *Máté evangéliumát Szőke Lajos* plébános. – Nyelvünkben a ház és a haza szó ugyanabból a tőből származik. Augusztus 20. bennünket, magyar keresztényeket arra tanít, hogy csak Istenben bízhat és őrá építhet, aki életet akar adni, aki maradandó közösséget akar építeni.” (Kossuth rádió, 10.04)

A *Magyar Szent István Rend díjak átadását* a közmédia a Sándor-palotából közvetíti. (Duna Tv, 11.00)

Az *Ünnepnap délután* magyaros zenei összeállítással kedveskedik a klasszikus muzsika kedvelőinek. A négyórás programban többek között részletek csendülnek fel *Beethoven István királyának* kísérőzenéjéből, valamint elhangzik *Mosonyi Mihály Ünnepi zenéje* és *Weiner Leó Magyar szvitje* is. (Bartók rádió, 15.05–19.00)

A Szent István-napi *ünnepi szentmisét* és a *Szent Jobb-körmenetet* a televízió a budapesti Szent István-bazilikából közvetíti. A szentmisét bemutatja és szentbeszédet mond *dr. Erdő Péter* bíboros, prímás, esztergom–budapesti érsek. (Duna Tv, 16.50)

Az ünnep leglátványosabb programjának mindenképpen az esti *tűzijáték* ígérkezik. Újdonság, hogy a görögtüzes bemutató visszatér eredeti helyszínére, a Gellért-hegyre. Az itteni kilövési pontokat a lánchídi és a Szabadság hídi kilövési pontok egészítik ki, a Dunán pedig a Lánchíd és az Erzsébet híd között két katonai pontonon helyezkednek el a pirotechnikusok. (Duna Tv, 21.00, ismétlés: Duna World, 00.35)

Éjjel a nézők a magyar filmtörténet egyik leghatásosabb alkotását nézhetik meg. Az *Ének a búzamezőkről Móra Ferenc* hasonló című regényéből készült. *Szőts István* második s egyben utolsó filmje balladisztikus tömörséggel ábrázolja a háborúból hazatérő katona és felesége tragédiáját és a parasztembernek a földhöz való ragaszkodását. Az alkotást a Rákosi-rendszerben – tartalma miatt – betiltották, s e mellőzés Szőts további szakmai karrierjét is derékba törte. (Duna Tv, 23.05)

Az *István, a király a Királydombon* előadás a harminckét évvel ezelőtti nagy sikerű bemutató 21. századi ismétlése. Az eredeti helyszínen augusztus 19-én megrendezendő műsor helyszíni közvetítésében a régi szereplők is felbukkannak, s *Varga Miklós* nemcsak a hangját kölcsönzi az előadáshoz, hanem a főszerepet is maga játssza. (Duna World, 3.35)

■ Csermák Zoltán

Istentiszteleti rend • 2015. augusztus 23.

Szentháromság ünnepe után 12. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Mk 7,31–37; Ézs 29,17–24. Textus: 2Kor 3,4–11. Énekek: 45., 431.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Bencéné Szabó Márta; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. Veperdi Zoltán; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Veperdi Zoltán; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) D. Keveházi László; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Aradi György; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Gáncs Tamás; du. 6. Missura Tibor; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Missura Tibor; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Liszka Viktor; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) dr. Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út u. 73. (nagytemplom)** de. 10. Tamásy Tamásné; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kovács Áron; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Németh Gábor; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Németh Gábor; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Horváth-Csitári Boglárka; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Horváth-Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre-Bagolyirtás, Jókai u. 7–9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. D. Szebik Imre; **Pilisvörösvár, (református templom)** du. 2. (úrv.).

Istentiszteletek a Balatonnál

Alsódörgicse, Fő u. 43. de. 11.; **Badacsonytomaj, Római út 3.** de. 9.; **Balatonakali, Templom tér** du. 2.; **Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u. 25.** du. 4.; **Balatonboglár, Hétház u. 17.** de. 11.; **Balatonfenyves, Bem u. 9. (református imaház)** du. 6.; **Balatonföldvár, Bajor Gizi Közösségi Ház, Kőröshegyi út 1.** du. 2.; **Balatonfüred, Bajcsy-Zs. u. 15.** de. 9.; **Balatonszárszó, Széchenyi u.** de. fél 9.; **Andorka Rudolf Evangélikus Konferencia Központ, Jókai u. 41.** de. 9; **Balatonszemes, Fő u. 1.** de. fél 10.; **Balatonvilágos, Club Aliga üdülőközpont, Aligai út 1. (református templom)** du. 6.; **Hévíz, Helikon u. 6.** du. fél 5.; **Kapolcs, Kossuth u. 26.** du. fél 4.; **Keszthely, Deák F. u. 18.** de. fél 11.; **Kötcse, Templom u. 7.** de. 10.; **Kővágóörs, Arany J. tér 2.** de. fél 12.; **Mencshely, Kossuth L. u.** de. 11.; **Nagyvázsony, Temető u.** du. 2.; **Révfülöp, Villa Filip tér 2.** de. 10.; **Siófok, Oulu park** de. 10.; **Szentantalfa, Fő u.** de. háromnegyed 10.; **Taliándörögd, Petőfi u. 1.** du. 2.; **Tapolca, Darányi u. 1.** de. fél 9.; **Veszprém, Kossuth u. 4.** de. 10.; **Zánka, Rákóczi u.** de. fél 9.

2015. augusztus 30.

Szentháromság ünnepe után 13. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Lk 10,23–37; 1Móz 4,1–16. Textus: Gal 3,15–22. Énekek: 455., 473.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. Veperdi Zoltán; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Veperdi Zoltán; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. Vári Krisztina; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gáncs Péter; de. 11. (úrv.) Smidéliusz Gábor; du. 6. (orgonazenés áhítat) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 10. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. fél 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. 9. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Erdélyi Csaba; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. Kulcsár Márton János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Kulcsár Márton János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Darvas Anikó; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Darvas Anikó; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő u. 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre-Bagolyirtás, Jókai u. 7–9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Horváth Ferenc.

Istentiszteletek a Balatonnál

Alsódörgicse, Fő u. 43. de. 11.; **Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u. 25.** du. 4.; **Balatonboglár, Hétház u. 17.** de. 11.; **Balatonfüred, Bajcsy-Zs. u. 15.** de. 9.; **Balatonszárszó, Andorka Rudolf Evangélikus Konferencia Központ, Jókai u. 41.** de. 9; **Hévíz, Helikon u. 6.** du. fél 5.; **Kapolcs, Kossuth u. 26.** du. fél 4.; **Keszthely, Deák F. u. 18.** de. fél 11.; **Kötcse, Templom u. 7.** de. 10.; **Kővágóörs, Arany J. tér 2.** de. fél 12.; **Mencshely, Kossuth L. u.** de. 11.; **Nagyvázsony, Temető u.** du. 2.; **Révfülöp, Villa Filip tér 2.** de. 10.; **Siófok, Oulu park** de. 10.; **Szentantalfa, Fő u.** de. háromnegyed 10.; **Taliándörögd, Petőfi u. 1.** du. 2.; **Veszprém, Kossuth u. 4.** de. 10.; **Zánka, Rákóczi u.** de. fél 9.

Összeállította: Balla Mária

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból augusztus 23-ától augusztus 30-áig

VASÁRNAP

8.00 / Civil Rádió (Budapest)
Evangélikus óra
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu)
9.00 / Pax Tv
Evangélikus istentisztelet a budavári templomból
10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Templomról templomra (credoradio.hu)
10.35 / Duna Tv
Evangélikus magazin
16.05 / Kossuth rádió
Evangélikus istentisztelet közvetítése Tállyáról

HÉTFŐ

8.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Napi útravaló
13.30 / Kossuth rádió
Erős vár a mi Istenünk!
Az evangélikus egyház félórája
16.30 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (kontaktradio.hu)
20.00 / Pax Tv
Kút (beszélgetéssorozat)
Műsorvezető: Deák László
21.08 / Bartók rádió
Mozart: Requiem

KEDD

12.05 / Bartók rádió
A BBC szimfonikus zenekarának hangversenye
13.00 / Pax Tv
A titok nyitja
Missziói nap Dabason
16.05 / Duna Tv
A szerzetes és a tigris (osztrák dokumentumfilm)
19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Hétközi istentisztelet
21.20 / Pax Tv
Csodát virágzik a jelen
0.45 / M3
Amiről a kövek mesélnek...
Székesfehérvár

SZERDA

13.30 / Kossuth rádió
„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”
A református egyház félórája
15.30 / M3
Munkácsy (ismeretterjesztő film)
19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora
20.25 / Duna Tv
Szabadság tér ’89 (történelmi magazin)
23.25 / M2
A38 – Oláh Gipsy Beats

CSÜTÖRTÖK

14.15 / M3
Írónak, semmi másnak...
Emlékezés Krúdy Gyulára
17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Nyitott ajtók (evangélikus magazin)
21.00 / M2
Én vagyok itt (élő magazinműsor)
21.20 / Pax Tv
Egyházak szerepe a mai társadalomban (beszélgetéssorozat)
23.50 / Duna Tv
A turné (magyar film, 1993) (89’)

PÉNTEK

5.50 / Duna Tv
Hajnali gondolatok
9.40 / Pax Tv
Tudós tanárok (riportfilm)
10.05 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora
13.30 / Pax Tv
Újra Afrikában – A Bálint házaspár missziós útjai
18.20 / Pax Tv
Cseri Kálmán igehirdetése
22.00 / Bartók rádió
Celluloidák — A legjobb filmzenék

SZOMBAT

6.25 / Duna Tv
Világ-Nézet
10.30 / Bartók rádió
Útlevél nélkül – az igazi crossover
13.50 / Duna Tv
Szent Johanna (amerikai film, 1948) (145’)
20.00 / Pax Tv
Misztrál-koncert
20.50 / Bartók rádió
Jean-Michel Tanguy (fuvola) és Spányi Miklós (csembaló) Bach-hangversenye
21.10 / Duna Tv
Forrest Gump (amerikai játékfilm, 1994)

VASÁRNAP

6.40 / Duna Tv
Kérdések a Bibliában
8.30 / Mária Rádió (Budapest)
Ökumenikus lapszemle
9.00 / Pax Tv
Evangélikus istentisztelet a budavári templomból
10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Asztali beszélgetések
10.15 / Duna Tv
Evangélikus ifjúsági műsor
22.35 / Pax Tv
A magyar tudomány ünnepe, 2014
Előadások az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból augusztus 30-ától szeptember 6-áig

VASÁRNAP

6.40 / Duna Tv
Kérdések a Bibliában
9.00 / Pax Tv
Evangélikus istentisztelet a budavári templomból
9.30 / Bartók rádió
Musica Sacra (egyházzenei magazin)
10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Asztali beszélgetések (credoradio.hu)
10.15 / Duna Tv
Evangélikus ifjúsági műsor
11.00 / Duna Tv
Református istentisztelet Sárospatakról

HÉTFŐ

5.50 / Duna Tv
Hajnali gondolatok
10.00 / Duna Tv
Család-barát (délelőtti magazinműsor)
20.00 / Pax Tv
Kút (beszélgetéssorozat)
Műsorvezető: Deák László
23.00 / Duna Tv
A köröstárkányi mészárlás (magyar dokumentumfilm)
23.55 / Duna Tv
Jön az árvíz... (magyar dokumentumfilm)
0.00 / Pax Tv
Család és karrier? (előadás-sorozat)

KEDD

8.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Napi útravaló
10.30 / Duna World
Magyarország története
A honfoglalás
14.00 / Pax Tv
Stuttgart, Kirchentag, 2015 (dokumentumfilm)
15.40 / Duna World
Református magazin
17.20 / Pax Tv
Békesség hírnöke (baptista magazin)
23.05 / Duna Tv
MüpArt Classic
Akadémikusok és újítók

SZERDA

10.05 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (kontaktradio.hu)
19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora
20.05 / Lánchíd Rádió (Budapest)
Hittel és gitárral
20.30 / Pax Tv
Életévszakok
Scholz László evangélikus lelkész portréja

CSÜTÖRTÖK

10.05 / Duna World
Élő egyház (vallási híradó)
10.30 / Duna World
Magyarország története
István királysága
15.50 / Duna World
Kérdések a Bibliában
17.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Csillagfény (református magazin)
22.30 / Pax Tv
Kitüntető szolgálat (riportfilm)
23.40 / Duna Tv
Kult.hu (kulturális magazin)

PÉNTEK

10.05 / Kontakt Rádió (Budapest-Terézváros)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora
11.25 / Agnus Rádió (Kolozsvár)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (agnusradio.ro)
20.30 / Duna Tv
Fölszállott a páva
Területi válogató
21.20 / Pax Tv
Húszéves a Mandák kórus
22.45 / Duna Tv
A Kaszás Attila-díj átadása

SZOMBAT

10.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Evangélikus magazin
13.50 / Duna Tv
Kolozsvári magyar napok
14.30 / Pax Tv
Nagy Gyula (emlékműsor)
15.30 / Szent István Rádió (Észak-Magyarország)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (szentistvanradio.hu)
17.00 / Pax Tv
Egyház és állam, rendszerváltás
17.20 / Mária Rádió (Budapest)
Mégis szeretni
Gyökössy Endre tanítása

VASÁRNAP

8.00 / Civil Rádió (Budapest)
Lélekhangoló
Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu)
8.30 / Mária Rádió (Budapest)
Ökumenikus lapszemle
8.55 / Duna Tv
Isten kezében
9.00 / Pax Tv
Evangélikus istentisztelet a budavári templomból
11.20 / Duna Tv
Mai hitvallások
19.00 / Credo Evangélikus Rádió (Szombathely)
Evangélikus istentisztelet

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 30.)
Jézus Krisztus mondja: Valahányszor megtettétek ezeket akár csak eggyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg. Mt 25,40 (Jer 3,12c–13a; 2Pt 3,9b; Lk 10,25–37; 1Jn 4,7–12; Zsolt 71) Ki az én testvérem, a legkisebb testvérem? Tudjuk Jézustól, hogy a másik ember, aki mellettünk él, akinek alkalmunk lenne segíteni. Számtalan lehetőséget kapunk, hogy szóljunk egy jó szót, hogy rámosolyogjunk a másikra, vagy figyelmesek legyünk a szeretet cselekedeteivel. Ne mulasszuk el a számunkra adott alkalmakat, hisz Jézus szavai szerint vele tesszük meg ezeket.

Hétfő (augusztus 31.)
Sokan hallgatták [Jézust], és álmélkodva így szóltak: Honnan kapta ezeket, miféle bölcsesség az, amely neki adatott, és hogyan lehet, hogy ilyen csodák történnek általa? Vajon nem az ácsmester ő, Mária fia? Mk 6,2–3 (2Móz 34,10c; 5Móz 15,1–11; Mt 13,53–58) Látunk, hallunk, megtapasztalunk valamit a Názáretiből, ami túlmutat rajtunk, amire mi nem vagyunk képesek, talán ésszel felérni sem tudjuk. Szükségünk lenne az erejére, a bölcsességére. Bárcsak oda tudnánk kuporodni lábaihoz, hogy álmélkodva magunkba engedjük életet teremtő szavait!

Kedd (szeptember 1.)
Hangos szóval magasztalom az Urat, és dicsérem őt a sokaság előtt. Zsolt 109,30 (Lk 2,38; Ám 5,4–15; Mt 14,1–12) Dávid énekében nem szégyelli a bizonyságtételt, az Úr dicsőítését. Milyen sokszor elnémul az ajkunk, mikor lehetőségünk lenne vallást tenni Istenről. Bűnbánattal vallhatjuk, hogy bizony életünk nem sokszor magasztalja az Urat. Kérjük Teremtőnket, hogy alakítson, formáljon bennünket Istent magasztalókká.

Szerda (szeptember 2.)
Mindennap állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben; dicsérték Istent, és kedvelte őket az egész nép. ApCsel 2,46–47a (Ezsd 3,11b; 5Móz 24,/10–15/17–22; Mt 14,13–21) Isten elküldte Szentlelkét ígéretéhez hűen, és összegyűjt bennünket. Hálás szívvel mondhatjuk: ez a te ígéreted valóság, s ha Lelked bennünket is betölt, mi is eggyé lehetünk a közös hitben, neved magasztalásában és dicsőítésében. Hívunk szent hívással, jöjj közénk, töltsd be szívünket!

Csütörtök (szeptember 3.)
Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel. Fil 2,6–7a (Zak 9,9b; ApCsel 4,32–37; Mt 14,22–36) Karácsony éjszakáján maga Isten lépett be a földi történelembe. Jézus lett Istennek az a tette, hogy segítsen rajtunk, az az akarata, hogy megtaláljuk, az a szeretete, amellyel meg akarja menteni az életünket. Ez testesült meg Jézus Krisztus személyében a mi megváltásunkra.

Péntek (szeptember 4.)
Méltó vagy, Urunk és Istenünk, hogy tied legyen a dicsőség, a tisztesség és a hatalom, mert te teremtettél mindent, és minden a te akaratodból lett és teremtetett. Jel 4,11 (Zsolt 67,8; Mt 26,47–50/55–56/; Mt 15,1–20) „Tied a dicsőség és imádás, / Felemeljük kezeinket, / Így dicsérjük szent neved. // Ó, hatalmas, / Kezed nagy csodákat tesz, / Veled senki nem ér fel, / Veled senki nem ér fel, // Ó, hatalmas!”

Szombat (szeptember 5.)
Gondolj, Uram, irgalmadra és kegyelmedre, melyek öröktől fogva vannak. Zsolt 25,6 (1Jn 4,10; Júd 1–2.20–25; Mt 15,21–28) Életünkre és a világra tekintve nem tehetünk mást, mint Isten irgalmáért fohászkodhatunk. Ki másban is reménykedhetnénk, hogy bűneinktől szabaduljunk, hogy túlláthassunk a halál sötétségén? Az öröktől fogva való felemel bennünket, Jézus Krisztusért szilárd alapra állítja életünket, és az ő dicsőségébe vezet.

■ Verasztóné Magyar Melinda

SEMPER REFORMANDA

„Vannak ugyan olyanok, akik szívesen osztoznak a mások javaiban, azonban azt viszonozni nem hajlandók. Azaz szívesen hallják, hogy ebben a szentségben az összes szentek segítségének, közösségének és támogatásának ígérete és adománya van számunkra: de ők nem akarnak ehhez a közösséghez semmivel sem hozzájárulni, nem akarják a szegényt segíteni, bűneit elviselni, a nyomorultakat gondozni, nem akarnak a szenvedőkkel együtt szenvedni, másokért könyörögni, nem akarnak az igazságért kiállni – testükkel, javaikkal, becsületükkel az egyház és minden keresztyén javulását szolgálni, a világtól való félelemből nehogy hátrányt, kárt, gyalázatot vagy éppen halált kelljen elszenvedniük. Pedig Isten éppen azt kívánja, hogy az igazságért és felebarátjukért ekképpen szorongattassanak, azért, hogy annál inkább kívánják ennek a szentségnek nagy kegyelmét és erősítését. Ezek önző emberek: nekik ez a szentség semmit sem használ.”

▶ *Luther Márton:* Krisztus valóságos szent testének sacramentumáról *(Wiczián Dezső fordítása)*

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikuselet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 20/824-5519.
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). **Szerkesztőségi titkár** (hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu). **Olvasószerkesztő:** Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu). **Tervezőszerkesztő:** Szabó Dávid Károly (david.szabo@lutheran.hu). **Munkatárs:** Walkó Ádám (adam.walko@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** dr. Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Szabóné Mátrai Marianna – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, Balicza Máté, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Kendeh K. Péter, Kiss Miklós, Kiss Tamás, dr. Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 20/824-5518, 1/411-0385.
Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán. **Árusítja** a kiadó. **Terjeszti** a Magyar Posta Zrt. **Terjesztési ügyekben reklamáció** a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.